

Centrum obnovy
společného kulturního dědictví

Zentrum für Erneuerung des
gemeinsamen Kulturerbes

Život na památkách In und mit Denkmälern leben

COL — CONFERENCE 5

Sborník z konference / Sammelheft von der Konferenz

/AT-CZ/

EUROPEAN UNION

Interreg
Austria-Czech Republic
European Regional Development Fund

/CZ/

Tato publikace je vydána v rámci projektu **ATCZ 171 (COL — Centrum pro obnovu společného kulturního dědictví)**, který je financovaný z Evropského programu **INTERREG V-A Rakousko — Česká republika 2014–2020**.

/AT/

Diese Publikation wird im Rahmen des Projekts **ATCZ 171 (COL — Zentrum für Erneuerung des gemeinsamen Kulturerbes)** veröffentlicht, das durch das europäische Programm **INTERREG V-A Österreich — Tschechische Republik 2014–2020** finanziert wird.

Interreg

EUROPEAN UNION

Austria-Czech Republic

European Regional Development Fund

ISBN 978-3-903150-89-8

DOI 10.48341/zegk-duk5

**Centrum obnovy
společného kulturního dědictví
Zentrum für Erneuerung des
gemeinsamen Kulturerbes**

Život na památkách
In und mit Denkmälern leben

COL — CONFERENCE 5

Sborník z konference / Sammelheft von der Konferenz

VEDOUcí PARTNER PROJEKTU / LEADPARTNER DES PROJEKTS

PROJEKTOVÍ PARTNEŘI / PROJEKTPARTNER

RETZ — Barokní sýpka obnovená v rámci projektu COL / Barocker Schüttkasten, erneuert im Rahmen des Projekts COL (Foto: Vratislav Zíka)

/CZ/

O projektu

Nejviditelnější složkou společného dědictví České republiky a Rakouska je stavební kultura budov a sídel, které vznikly ve stejných kulturně–historických podmínkách. Problematika jejich obnovy, architektonické a urbanistické principy i řemeslné postupy jsou na obou stranách hranice téměř stejné, zatímco legislativa, ekonomika, teorie i praxe v péči o toto dědictví jsou značně rozdílné.

V obou zemích je také aktuální potřeba hledat nové způsoby a formy udržitelné obnovy a adaptace tohoto kulturního dědictví, které odpovídají potřebám současnosti, ale přitom neničí jeho kulturně–historické hodnoty.

/AT/

Über das Projekt

Der sichtbarste Teil des gemeinsamen österreich–tschechischen Erbes ist die Baukultur von Gebäuden und Ortschaften; die kulturhistorischen Bedingungen waren lange Zeit weitgehend gleich. Die Problematik der Erhaltung und Revitalisierung dieses Erbes sind, ebenso wie die architektonische und städtebauliche Lehre, sowie das handwerkliche Wissen auf beiden Seiten der Grenze ähnlich, während die Rechts- und Wirtschaftslage, Theorie und Praxis der Sanierung wesentlich unterschiedlich sind.

Außerdem besteht in beiden Ländern die dringende Notwendigkeit, neue Wege und Formen der nachhaltigen Erneuerung und Anpassung dieses kulturellen Erbes zu suchen, die den Bedürfnissen der Gegenwart entsprechen, ohne seine kulturellen und historischen Werte zu zerstören.

COL — Centrum obnovy společného kulturního dědictví

Cílem projektu je vybudování Centra obnovy společného kulturního dědictví (COL), které se bude systematicky zabývat udržitelnou obnovou památkových objektů, areálů a historických sídel a bude dále rozvíjet přeshraniční spolupráci při obnově a propagaci společného kulturního dědictví.

Dlouhodobým úkolem COL je celospolečenská senzibilizace obyvatelstva ve snaze zachovat a rozvíjet mizející lokální stavební kulturu, jeden z hlavních zdrojů turistického ruchu v příhraničních regionech Dolního Rakouska a jižní Moravy. Pro města Retz v Dolním Rakousku a Znojmo, jež jsou partnerskými městy od roku 1998, znamená projekt navíc i prohlubování vzájemných vztahů a propojování občanů v regionech.

Hlavním výstupem projektu budou dvě příkladně zrekonstruované a zpřístupněné památky na obou stranách hranice, které budou společně sloužit odborné i laické veřejnosti. Výstupem měkkých aktivit projektu budou dva hlavní dokumenty, společná odborná přeshraniční Metodika obnovy stavebního kulturního dědictví a Strategie obnovy a propagace společného kulturního dědictví.

Jako příklad dlouhodobě chátrající mimořádné památky byla vybrána tzv. Stará škola, součást Louckého kláštera ve Znojmě. Rekonstrukce této části kláštera umožní zpřístupnění této národní kulturní památky pro veřejnost a nastartuje postupnou revitalizaci celého areálu. Druhým objektem je budova původně barokní sýpky (Schüttkasten) v rakouském Retzu, představující naopak typickou památku lokálního významu, jejichž obnovu je nutné řešit nejčastěji. Obě budovy umožní konferenční, výstavní, průvodcovské, informační, kulturní a osvětové aktivity. Jejich prostřednictvím budou předávány odborné poznatky a doporučení COL široké veřejnosti.

Kromě měst Znojmo a Retz jsou v tomto projektu partnery jihomoravská společnost Společně, o.p.s. a Centrum stavebně–kulturního dědictví (Univerzita pro další vzdělávání v Kremži). Vedoucím partnerem projektu je město Znojmo.

COL — Zentrum für Erneuerung des gemeinsamen Kulturerbes

Ziel des Projekts ist die Errichtung des Zentrums für Erneuerung des gemeinsamen Kulturerbes (COL) für die systematische und nachhaltige Restaurierung von Gebäuden, Stätten und historischen Siedlungen des Kulturerbes und die Weiterentwicklung der grenzüberschreitenden Zusammenarbeit bei der Restaurierung und Förderung des gemeinsamen Kulturerbes.

Langfristiges Ziel von COL ist die Sensibilisierung der Bevölkerung für den Erhalt und die Entwicklung der schwindenden lokalen Baukultur — die eine der wichtigsten Quellen für den Tourismus in den Grenzgebieten von Niederösterreich und Südmähren darstellt. Für die Städte Retz in Niederösterreich und Znojmo, die seit 1998 Partnerstädte sind, bedeutet das Projekt auch eine Vertiefung der gegenseitigen Beziehungen und eine Verbindung der BürgerInnen in beider Regionen.

Das Hauptergebnis des Projekts werden zwei beispielhaft rekonstruierte und öffentlich zugängliche Denkmäler auf beiden Seiten der Grenze, die sowohl der Fachwelt als auch der breiten Öffentlichkeit dienen werden. Die soft Aktivitäten des Projekts werden zu zwei Hauptdokumenten führen, einer gemeinsamen und grenzüberschreitenden Fachmethodik für Erneuerung des Baukulturellen Erbes und einer Strategie für die Erneuerung und Propagation des gemeinsamen Kulturerbes.

Als Beispiel für ein seit langem verfallendes außergewöhnliches Denkmal wurde die sogenannte Alte Schule, ein Teil des Klosters Louka in Znojmo, ausgewählt. Der Wiederaufbau dieses Teils des Klosters wird dieses nationale Kulturdenkmal für die Öffentlichkeit zugänglich machen und die schrittweise Wiederbelebung des gesamten Gebiets einleiten. Das zweite Objekt ist das Gebäude des ursprünglich barocken Getreidespeichers (Schüttkasten) in Retz in Niederösterreich, das wiederum ein typisches Denkmal von lokaler Bedeutung ist, das ähnliche Anforderungen an Restaurierung stellt wie viele solche Gebäude. Beide Bauten werden für Konferenzen, Ausstellungen, Führungen, Informations-, Kultur- und Bildungsaktivitäten genutzt. Sie werden auch zur Weitergabe von Fachwissen und Empfehlungen aus dem COL-Projekt an die breite Öffentlichkeit dienen.

Partner dieses Projekts sind neben den Städten Znojmo und Retz die Südmährische Gesellschaft Společně, o.p.s. und das Zentrum für Baukulturelles Erbe der Donau-Universität Krems (Universität für Weiterbildung Krems). Der Leadpartner des Projekts ist die Stadt Znojmo.

COL — conference #5

Život na památkách

Mezinárodní konference AT-CZ

18. — 19. listopadu 2021 | On-line / Zoom — Znojmo /CZ/

Základním předpokladem pro uchování našeho společného kulturního dědictví pro další generace není pouze péče o jeho fyzickou podstatu. Stále více se dostává do popředí i udržení jeho společenské relevance a tím i zachování, či obnova života kolem památek i života v památkách samotných. Právě smysluplné zapojení památek do současného života je v mnoha případech tím nejdůležitějším faktorem pro jejich obnovu a udržitelný provoz. Přináší s sebou ale také nutnost změn a adaptací starých budov pro nové potřeby. Specifickou kategorií jsou v tomto ohledu památky, které se dochovaly pouze torzálně, čímž jejich praktická využitelnost již nenávratně skončila a je třeba jim tedy najít jiný smysl existence. Velmi důležitou roli zde hraje také veřejnost, ať už ve smyslu turismu a návštěvníků památek, nebo v podobě občanských spolků a iniciativ pro záchranu kulturního dědictví.

Pátá konference mezinárodního projektu **COL — Centrum pro obnovu společného kulturního dědictví**, který je podporován Evropským programem Interreg AT-CZ, se zaměřila na zkušenosti s obnovou a provozem kulturního dědictví a životem na památkových objektech

Tematicky byla konference zacílena na představení přístupů a zkušeností vlastníků památek, spolků a architektů k udržování života, nejen v památkově chráněných objektech, ale také v historickém prostředí měst a venkova, a ve starých budovách jako takových.

**Centrum obnovy
společného kulturního
dědictví**

COL — conference #5

In und mit Denkmälern leben

Internationale Konferenz AT-CZ

18. — 19. November 2021 | On-line / Zoom — Znojmo /CZ/

Die Grundvoraussetzung für die Erhaltung unseres gemeinsamen kulturellen Erbes für künftige Generationen ist nicht nur die Pflege der Bausubstanz. Zunehmend rückt auch die Aufrechterhaltung der gesellschaftlichen Relevanz und damit die Erhaltung oder Wiederherstellung des Lebens in der Umgebung von Denkmälern und des Lebens in den Denkmälern selbst in den Vordergrund. Eine sinnvolle Einbindung von Denkmälern in das heutige Leben ist in vielen Fällen der entscheidende Faktor für ihre Erhaltung und ihren nachhaltigen Betrieb. Sie bringt aber auch die Notwendigkeit von Veränderungen und Anpassungen alter Gebäude an neue Bedürfnisse mit sich. Eine besondere Kategorie in dieser Hinsicht sind Denkmäler, die nur noch bruchstückhaft erhalten sind, die ihren praktischen Nutzen unwiederbringlich verloren haben, und daher ein anderer Zweck für ihre Existenz zu finden ist. Auch die Öffentlichkeit spielt hier eine wichtige Rolle, sei es im Sinne des Tourismus und der Besucher der Denkmäler, oder in Form von Bürgervereinen und Initiativen zur Rettung des kulturellen Erbes.

Die fünfte Konferenz des internationalen Projekts **COL — Zentrum für Erneuerung des gemeinsamen Kulturerbes**, das vom europäischen Programm Interreg AT-CZ gefördert wird, legte den Schwerpunkt auf Erfahrungen mit der Erneuerung und dem Betrieb von Kulturerbe und dem Leben in Baudenkmalern.

Der thematische Schwerpunkt der Konferenz lag auf der Darstellung der Ansätze und Erfahrungen von Denkmaleigentümern, Vereinen und Architekten bei der Erhaltung des Lebens nicht nur in denkmalgeschützten Gebäuden, sondern auch in der historischen Umgebung von Städten und auf dem Lande sowie in alten Gebäuden als solchen.

OBSAH

O projektu	5
COL — Centrum obnovy společného kulturního dědictví	6
Život na památkách	9
Daniel Lyčka	14
Katzelsdorfský zámek u Valtic — obnova zaniklé památky v krajinné kompozici Lednicko–valtického areálu	16
David Krämer	30
27 let působení spolku Polypeje na hradě Cimburku u Koryčan	32
Pavel Halada	54
Horní tvrz Kestřany — jak jsme se stali majiteli památky	56
Hannes Weitschacher	78
Cestovní ruch a ochrana kulturního dědictví	80
Milan Jeřábek	94
Připravenost památek česko–rakouského pohraničí na německy mluvící klientelu — představení projektu a vybrané poznatky	96
Jan Hora	112
ORA — Originální Regionální Architektura	113
Jakub Masák	114
Historie BIM v Masak & Partner	115
Tomáš Efler	116
Příklad revitalizace lidové architektury ze severních Čech	117

INHALT

Über das Projekt	5
COL — Zentrum für Erneuerung des gemeinsamen Kulturerbes	7
In und mit Denkmälern leben	11
Daniel Lyčka	14
Das Katzelsdorfer Schlüssel bei Feldsberg — die Erneuerung eines untergegangenen Denkmals im Landschaftspark Eisgrub-Feldsberg	24
David Krämer	30
Der Verein Polypeje — 27 Jahre seines Wirkens auf der Cimburg bei Koritschan/Cimburk u Koryčan	46
Pavel Halada	54
Obere Festung Kestřany — wie wir Eigentümer des Denkmals wurden	68
Hannes Weitschacher	78
Tourismus und Denkmalpflege	88
Milan Jeřábek	94
Bereitschaft der Sehenswürdigkeiten in dem tschechisch-österreichischen Grenzgebiet für die deutschsprachige Klientel — Projektvorstellung und ausgewählte Erkenntnisse	104
Jan Hora	112
ORA — Originelle Regionale Architektur	113
Jakub Masák	114
Geschichte von BIM bei Masak & Partner	115
Tomáš Efler	116
Beispiel für die Wiederbelebung der Volksarchitektur	117

Daniel Lyčka

/CZ/

Doktorand oboru historie na Historickém ústavu Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně se zaměřením na rod knížat z Liechtensteina a jejich stavební činnost. Své poznatky pravidelně publikuje v odborných a populárně-naučných časopisech a prezentuje na přednáškách. V současnosti též spoluzakladatel a předseda Spolku pro obnovu Katzelsdorfského záměčku, z. s. (Vereins zur Erneuerung des Katzelsdorfer Saletts, e. V.)

/AT/

Doktorand im Fach Geschichte am Institut für Geschichte der Philosophischen Fakultät der Masaryk-Universität in Brünn mit dem Schwerpunkt auf die Fürsten von Liechtenstein und ihre Bautätigkeit. Seine Erkenntnisse werden regelmäßig in Fach- und populärwissenschaftlichen Zeitschriften publiziert und in Vorträgen präsentiert. Er ist Mitbegründer und Vorsitzender des Vereins zur Erneuerung des Katzelsdorfer Saletts, e. V. (Spolek pro obnovu Katzelsdorfského záměčku, z. s.)

Katzelsdorfský zámek u Valtic — obnova zaniklé památky v krajinné kompozici Lednicko–valtického areálu

Daniel Lyčka

Dne 20. října 2018 byl v Galerii Reistna ve Valticích založen Spolek pro obnovu Katzelsdorfského zámku, z. s., jehož cílem je, jak sám název předjímá, opětovně vystavět danou „zaniklou“ kulturní památku komponované krajiny Lednicko–valtického areálu. Samotný areál byl pro svou unikátnost zapsán na seznam světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO. A právě obnovou Katzelsdorfského zámku formou historické repliky a zpřístupněním veřejnosti by došlo k jeho opětovnému doplnění a obohacení o neoklasicistní lovecký zámek, který zanikl z důvodu mocensko-politických ve druhé polovině 20. století.

Stručná historie objektu

Lovecký zámek v Katzelsdorfském lese u Valtic, nacházející se přímo na současné rakousko-české hranici, byl jednou z voluptuárních neboli kratochvilných staveb v dnešní krajinné kompozici nazývané Lednicko–valtickým areálem. Tento salet byl vystavěn podle plánů vídeňského architekta Josepha Kornhäusela pro polního maršála Jana I. Josefa knížete z Liechtensteina. Objekt se skládal ze dvou částí: reprezentativního neoklasicistního loveckého zámku a jednoho obytného a druhého hospodářského křídla — myslivny.

„Lovecký zámeček v Katzelsdorfském lese u Valtic, podobně jako Rendez-vous určený k lovu, představuje bod, ze kterého na východ vybíhá svah s výhledem na les (směrem) k Rabensburgu a uherským horám. Budova má několik stop vysoko nad zemí otevřený sál s 9 oblouky a 2 polokruhovitými prostory. V zadní části (zámečku) se nacházejí 3 místnosti s obrazy a ve 2 bočných křídlech je byt hajného a stáje. Vnější fasáda je ozdobena reliéfy a loveckými trofejemi.“

(Překlad dle Joseph Haderer: Die schönen Bauten und Gartenanlagen Seiner Durchlaucht des regierenden Fürsten Johann von Liechtenstein. Neues Archiv für Geschichte, Staatenkunde, Literatur und Kunst, 1829, č. 23, 20. 3., s. 179–184.)

Podle Kornhäuselových plánů se stavělo od 27. října 1817 do 19. prosince 1818, avšak k finálnímu dokončení a schválení došlo až za dalšího knížecího architekta a stavebního ředitele Franze Engela v dubnu roku 1819. Řízení stavby bylo uloženo architektu Josephu Poppelackovi, vedením samotné práce na saletu byl pověřen zednický mistr Franz Gratzel. Celkové pořizovací náklady dle schváleného rozpočtu vyšly knížecí pokladnu na 23 000 zlatých.

Avšak využití ne vždy kvalitního a již dříve upotřebeného stavebního materiálu bylo příčinou opakujících se renovačních prací. První výrazné opravy se uskutečnily již v roce 1835. Následně byl objekt opravován v letech 1843–1844, 1853–1863, 1872 či 1905–1907, kdy se za Jana II. knížete z Liechtensteina restaurovaly též původní kamenné basreliéfy od sochaře Josepha Kliebera, a současně zde byly umístěny dva nové basreliéfy s antickými loveckými výjevy — Dianina lovu na jelena a Lovu na divokého kalydónského kance.

Dne 31. července 1920 připadlo v rámci tzv. Saint-Germainské smlouvy dosud dolnorakouské Valticko Československu, díky čemuž se zámeček ocitl přímo na státní hranici. Z roku 1930 pochází první česky psaný popis objektu: „V lese nedaleko Bořího dvora, při silnici do rakouské vsi Katzelsdorfu, skrývá se hájovna, jež přechází v zajímavou stavbu vystavěnou ve slohu z doby klasicismu. Je to rozlehlá, na tři strany otevřená síň, oddělená řadami pilířů od bočních polokruhovitých prostor a přední dlouhé chodby. Stěny zdobí reliéfy s loveckými výjevy. Celý lovecký pavilon je obrostlý divokým vínem, jež jako malebné záclony splývá s říms.“

(FINTAJSL, Jakub (ed.): Valtice a okolí. Valtice 1930, s. 52–53.)

Při vyhlášení mobilizace v září roku 1938 byla bývalá stáj myslivny využita jako ubytování pro dvanáctičlenné družstvo Stráže obrany státu. Po druhé světové válce následovaly značné opravy Katzelsdorfského zámečku, respektive myslivny. Následně byl objekt převzat Národní kulturní komisí, která v roce 1949 dala zcela přestavět zadní trakty bytu hajného. Vyměnily se okna, dveře, podlahy, místnosti byly vymalovány, provedla se i oprava střech. Po vystěhování hajného Michala Kycla v roce 1953 — z důvodu vyměřování hraničního pásma a budování tzv. „železné opony“ — dala lesní správa všechny tyto nové části zase vytrhat a údajně jich bylo užito pro zřízení nového bytu pro lesní zaměstnance. Nicméně se tak nestalo. Poté se objekt přeměnil na skladiště a seník a začal nemilosrdně chátrat.

Na konci roku 1955 byl zbořen sklep u saletu. O rok později zámeček vyhořel. Následně v měsíci prosinci se uskutečnila prohlídka Katzelsdorfského zámečku a k ní přiléhající myslivny. Zprávu o výsledku kontroly podal Ing. Veselý ze Státního památkového ústavu v Brně, kdy konstatoval:

„Dnešní stav je téměř desolátní: Střecha nad sálem ze dvou třetin prolomena, strop částečně zřícený (zbytek se zřítí v nejbližší době, neboť záhlaví trámů jsou uhníla a neunesou váhu tohoto velkého prostoru). Dveře vytrhány, kamenná dlažba vylámana. Omítky z větší části opadané. Schodiště rozrušeno. Střechy nad dvorními křídly byly zbaveny krytiny, začínají se propadat stropy. Okna, dveře, podlahy byly vyjmuty. Celek zarůstá náletem křovin.“

Závěr zněl, že z důvodu zcela dezolátního stavu objektu, umístěného v zakázaném pásmu, znemožnění dalších stavebních oprav a opatření finančního krytí by bylo zabezpečování celé stavby neúčelné. Dále se měl vzít v potaz i postoj Pohraniční stráže, pro niž měl být zámeček do určité míry překážkou při výkonu služby. Přesto však bylo nařízeno, že bude-li se uvažovat o demolici stavby, musí se tento architektonicky a kulturně cenný objekt nejprve zaměřit a zdokumentovat.

Přípisem z 23. června 1957 oznamovala správa státního zámku ve Valticích, že zaměstnanci státních lesů začali bourat hájenku Katzelsdorfského zámečku. Všechna upozornění ze strany státní památkové správy byla ovšem bezvýsledná. Podrobná dokumentace nikdy neproběhla a salet zmizel ze zemského povrchu. Poslední pozůstatky stavby byly do poloviny 60. let minulého století odvezeny vojáky Pohraniční stráže. Oficiálním důvodem, jímž Pohraniční stráž demolici zdůvodňovala, byl „špatný stav zámečku“ a snaha zabránit přespání „protistátním živlům narušujícím státní hranici“.

Materiál z objektu posloužil ke stavbě rodinných domů, garáží a dalších objektů ve Valticích. Kamenný basrelief s motivem Lovu na divokého kalydónského kance byl v polovině 60. let odvezen. Dlažba ze zámečku vytrhána a mnoho let se její pozůstatky nacházely jak na chodníku před budovou roty Pohraniční stráže na „Celňáku“, kde se za první republiky nacházela celnice a dnes se zde najdete novou budovu vinařství Obelisk, tak na některých místech ve Valticích.

Rok 2020 a nová kapitola dějin zámečku

Po získání patřičných povolení a kladných závazných stanovisek započaly ze strany Spolku pro obnovu Katzelsdorfského zámečku, z. s. první práce v měsíci březnu roku 2020. Bylo nutné vykácet a zpracovat náletové dřeviny a odvést letitou navážku a suť — celkem přes 350 tun. Od května t. r. tak mohli první návštěvníci spatřit to, co viděl naposledy voják Pohraniční stráže v 60. letech minulého století. Prokázalo se, že se dochoval základ zámečku po posledních výraznějších liechtensteinských opravách z let 1905–1907. Avšak za své vzaly zbytky takřka veškerého sloupoví a stejně tak zůstal ze vstupního pískovcového schodiště pouze jediný schod v celé své délce 12 metrů, z ostatních jsou větší či menší torza (momentálně probíhá celková obnova osmistupňového vstupního schodiště). Část někdejší kamenné basreliefní výzdoby s motivem Lovu na divokého kalydónského kance spatříte na zámku ve Valticích, zatímco pozůstatek basreliefu s výjevem Dianina lovu na jelena je v soukromém vlastnictví.

Z pravého křídla původně obytné myslivny zůstaly především jen základové obvodové stěny, ale na druhou stranu i neporušený klenutý zděný sklep, do nějž se dalo dostat z tehdejší kuchyně, a který se nachází pod tzv. pravým kabinetem zámečku. Rozsáhlejší část původního obvodového zdíva se dochovala v případě kratšího levého křídla, sloužícího prvně jako chlév pro krávy, a to včetně původní cihlové podlahy. Kolem celého torza se nachází materiálově rozličné okapové chodníky.

Práce následně pokračovaly i v letošním roce 2021. Podařilo se objevit základy okolních hospodářských stavení (betonové provedení naznačuje, že jde pravděpodobně o objekty vystavěné až po roce 1945) a částečně byl odkryt vstup do druhého sklepa, sloužícího dříve ke skladování mléka (něm. Milchkeller). Taktéž se řešily první parkové úpravy na základě znalostí z dobových katastrálních map a předválečného i poválečného leteckého snímkování. Při této příležitosti se podařilo obnovit původní průhled na Pavlovské vrchy s dominantním nejvyšším bodem Děvinem. Za nemalé pomoci brigádníků byl zcela zbaven zeminy již výše zmíněný sklep pod pravým

kabinetem záměčku. Sklep je navíc veřejnosti přístupný po nových pozinkovaných schodech a proti nepříznivému počasí chráněný novým přístřeškem, který v rámci příhraniční spolupráce sestavili a dodali rakouští kolegové z okolních obcí bývalých liechtensteinských panství.

Kromě toho byla instalována nová informační tabule v českém a německém jazyce, doplněná dobovými plány budovy a fotografiemi. Vedle ní se nachází 3D model stavby v měřítku 1:50 a ve Valticích lze zakoupit suvenýr v podobě turistické vizitky Katzelsdorfského záměčku. Rovněž ve spolupráci s Klubem českých turistů a za finanční pomoci Dobrovolného svazku obcí Lednicko-valtického areálu byla vyznačena nová turistická trasa (modré značení) směřující z Valtic ke Katzelsdorfskému záměčku a dále k Bořímu Dvoru a k záměčku Rendez-vous. Současně byla též realizovaná nová cyklotrasa č. 411A. Nové turistické značení nechybí i na rakouské straně státní hranice, a to směrem od Katzelsdorfu. Následně během roku probíhaly a stále probíhají nutné terénní, udržovací a zabezpečovací práce.

A předně od 10. července 2021 se stalo torzo záměčku kulturní památkou ČR, kdy navíc Ministerstvo kultury ČR, při prohlášení zbytků objektu památkou, podpořilo myšlenku celkové obnovy této zaniklé liechtensteinské stavby.

Cílem spolku není pouze obnova zaniklé kulturní památky, ale taktéž vytvoření užší příhraniční spolupráce a oslovení širšího spektra lidí z oblasti jako je umění, historie, vinařství, podnikání či ochrana přírody a s nimi popřípadě vytvářet společné projekty a iniciativy. Členové spolku mají za to, že tohoto lze nejlépe dosáhnout společným pobytem v tomto místě na jihu Moravy. Více (aktuálních) informací je k dispozici na webu záměčku a na Facebookové stránce spolku.

<https://www.katzelsdorfsky-zamecek.cz/>

<https://www.facebook.com/zapomenutyzamecek>

/CZ/

Lovecký zámek v Katzelsdorfském lese u Valtic, H. C. Kosel (Foto: NPÚ Praha / soukromá sbírka Daniela Lyčky)

/AT/

Jagdschlüssel im Katzelsdorfer Wald bei Feldsberg, H. C. Kosel (Foto: NPÚ Praha / Privatsammlung von Daniel Lyčka)

/CZ/

Pohled z dronu na torzo zámku s okolím — stav květen 2021 (Foto: Vratislav Zíka)

/AT/

Bild von einer Drohne auf den Torso des Schösschens und seine Umgebung — Stand: Mai 2021 (Foto: Vratislav Zíka)

/CZ/

Stav pozůstatku zámku a křídel myslivny
v listopadu 2021 (Foto: Daniel Lyčka)

/AT/

Zustand der Reste des Schösschens
und der Flügel des Jägerhauses im
November 2021 (Foto: Daniel Lyčka)

/CZ/

Fyzický model zámku osazený na místě
v létě 2021 (Foto: Vratislav Zíka)

/AT/

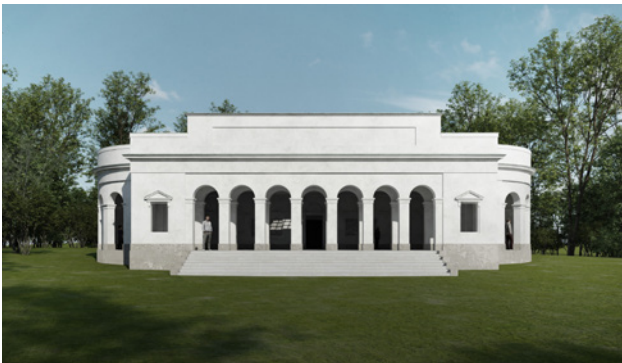
Physisches Modell des Schlosses vor Ort
im Sommer 2021 (Foto: Vratislav Zíka)

/CZ/

Vizualizace podoby obnoveného
zámku (Foto: Vratislav Zíka)

/AT/

Visualisierung des restaurierten
Schlosses (Foto: Vratislav Zíka)

Das Katzelsdorfer Schlössel bei Feldsberg — die Erneuerung eines untergegangenen Denkmals im Landschaftspark Eisgrub–Feldsberg

Daniel Lyčka

Am 20. Oktober 2018 wurde in der Galerie Reistna in Feldsberg der Verein zur Erneuerung des Katzelsdorfer Schloßls gegründet. Ziel dieses Vereins ist, das „untergegangene“ Kulturdenkmal im Eisgrub-Feldsberg-Areal wiederaufzubauen. Die Stätte selbst wurde wegen ihrer Einzigartigkeit bereits in die Liste des UNESCO-Weltkulturerbes aufgenommen. Die Restaurierung des Katzelsdorfer Schloßschens in Form eines historischen Nachbaus und seine Öffnung für die Öffentlichkeit würde zu einer Wiederbelebung und Bereicherung des (neo)klassizistischen Jagdschloßschens führen, das aus machtpolitischen Gründen in der zweiten Hälfte des 20. Jahrhunderts unterging.

Kurze Geschichte des Objekts

Das Jagdschloß im Katzelsdorfer Wald bei Feldsberg (Valtice), direkt an der heutigen österreichisch-tschechischen Grenze gelegen, war eines der Jagdhäuser in der heutigen Landschaftskomposition des Eisgrub-Feldsberg-Areals. Dieses Salettl wurde nach Plänen des Wiener Architekten Joseph Kornhäusel für Feldmarschall Johann I. Joseph, Fürst von Liechtenstein, errichtet. Das Gebäude bestand aus zwei Teilen: einem repräsentativen neoklassizistischen Jagdschloß und einem Wohn- und Wirtschaftstrakt.

„Das Jagdgebäude im Katzelsdorfer-Walde bey Feldsberg, als Rendez-vous zur Jagd bestimmt, beherrscht auf einem Punkte, von dem eine starke Abdachung nach Osten ausläuft, eine reizende Aussicht über den Wald, gegen Rabensburg und die ungrischen Gebirge. Es hat einen, mehrere Fuß vom Boden erhobenen, offenen Saal mit 9 Bogenöffnungen und 2 Seitenaussichten. Rückwärts machen 3 Gemächer mit Bildern die innere Eintheilung aus, und in 2 angebauten Seitenflügeln ist eine Jägerwohnung und Stallung. Von außen ist die Façade ist mit Basreliefs und Jagd-Trophäen geziert.“

(Joseph Haderer: Die schönen Bauten und Gartenanlagen Seiner Durchlaucht des regierenden Fürsten Johann von Liechtenstein. Neues Archiv für Geschichte, Staatenkunde, Literatur und Kunst, Nr. 23, 20. März 1829, S. 179–184.)

Nach Kornhäusels Plänen wurde der Bau vom 27. Oktober 1817 bis zum 19. Dezember 1818 ausgeführt, die endgültige Fertigstellung und Abnahme erfolgte jedoch erst im April 1819 unter dem nachfolgenden fürstlichen Architekten und Baudirektor Franz Engel. Mit der Bauleitung wurde der Architekt Joseph Poppelack beauftragt, während Maurermeister Franz Gratzel mit den eigentlichen Arbeiten am Salettl betraut wurde. Dem genehmigten Haushaltsplan zufolge kostete der Bau der fürstlichen Staatskasse insgesamt 23.000 Gulden.

Allerdings war die Verwendung von Baumaterialien, die nicht immer von guter Qualität und bereits gebraucht waren, Grund für wiederholte Renovierungsarbeiten. Die ersten größeren Reparaturen erfolgten bereits 1835. Später wurde das Gebäude in den Jahren 1843-1844, 1853-1863, 1872 und 1905-1907 repariert. 1905-1907 wurden auch die ursprünglichen Steinreliefs des Bildhauers Joseph Klieber unter Johannes II. Fürst von Liechtenstein restauriert und gleichzeitig zwei neue Flachreliefs mit antiken Jagdszenen („Diana auf der Hirschjagd“ und „Jagd auf den kalydonischen Eber“) angebracht.

Am 31. Juli 1920 fiel das bis dahin niederösterreichische Gebiet von Valtice im Rahmen des Vertrags von Saint Germain an Földsberg und die Tschechoslowakei, wodurch nun das Schloss direkt an der Staatsgrenze lag. Die erste tschechische schriftliche Beschreibung des Gebäudes stammt aus dem Jahr 1930: „Im Wald unweit vom Föhrenhof, nahe der Straße ins österreichische Katzelsdorf, verbirgt sich ein Jägerhaus, ein interessanter Bau aus der Zeit des Klassizismus. Es ist ein breiter Hauptteil, dreiseitig mit Säulen umgrenzt, an den Schmalseiten schließen halbrunde Räume an, mit einem langen Korridor vorne. Die Wände schmücken Reliefe mit Jagdmotiven. Der gesamte Jagdpavillon ist mit Wildem Wein bewachsen, der malerisch, wie Gardinen, von den Simsen herabhängt.“

(FINTAJSL, Jakub (Hg.): Valtice a okolí. Valtice 1930, S. 52–53.)

Als im September 1938 die Mobilmachung verkündet wurde, diente der ehemalige Stall des Jagdhauses als Unterkunft für eine zwölfköpfige Einheit der Nationalgarde. Nach dem Zweiten Weltkrieg wurden das Schloss Katzelsdorf und das Jagdschloss umfangreich renoviert. Später wurde das Gebäude von der Nationalen Kulturkommission übernommen, die 1949 die hinteren Trakte der Jägerwohnung komplett umbauen ließ. Fenster, Türen und Fußböden wurden ausgetauscht, die Räume gestrichen und das Dach repariert. 1953 wurde wegen der Grenzziehung und der Errichtung des „Eisernen Vorhangs“ der Wildhüter Michal Kycl versetzt. Unter dem Vorwand, neue Wohnungen für Forstbedienstete zu errichten, ließ die Forstverwaltung alle neuen Teile wieder herausreißen. Das Gebäude wurde danach in ein Lager und in einen Heustadel umgewandelt und begann gnadenlos zu verfallen.

Ende 1955 wurde der Keller des Salettls abgetragen. Ein Jahr später brannte das Schloß. Im Dezember 1956 fand eine Besichtigung des Katzelsdorfer Schloßs und der angrenzenden Jägerwohnung statt. Im Bericht über das Ergebnis der Inspektion von Herrn Ing. Veselý vom Staatlichen Denkmalinstitut Brünn heißt es:

„Der heutige Zustand ist ziemlich trostlos: Das Dach der Halle ist zu zwei Drittel durchgebrochen, die Decke teilweise eingestürzt (der Rest wird in naher Zukunft zusammenbrechen, da die Balkenköpfe verfault sind und das Gewicht der großen Dachfläche nicht mehr tragen können). Die Türen sind herausgerissen, das Natursteinpflaster herausgebrochen. Der Verputz ist größtenteils abgefallen. Die Stufen zerstört. Die Dächer der beiden Hofflügel haben keine Dachziegel, die Decken beginnen sich zu senken. Fenster, Türen und Fußböden sind entfernt. Alles ist bereits mit Sträuchern überwachsen.“

Die Schlussfolgerung nach der Besichtigung des Objekts lautete, dass es aufgrund des völlig desolaten Zustands und wegen der Lage in der Sperrzone nur sehr wenige Möglichkeiten für Bauarbeiten und einer finanziellen Kostendeckung gibt, zudem dies höchst unrentabel wäre. Angeblich soll das Jagdschloß die Grenzsoldaten auch bei der Ausübung ihres Dienstes behindert haben, was nach Verhandlungen mit dem Grenzschutz ebenfalls zu berücksichtigen war. Trotz all dieser Tatsachen wurde beschlossen, sollte es zu einem Abbruch und zur Zerstörung des Gebäudes kommen, dass dies genau zu prüfen und zu dokumentieren sei, da es sich um ein architektonisch und kulturell wertvolles Objekt handele.

Mit Schreiben vom 23. Juni 1957 teilte die Verwaltung des Staatsschlusses Feldsberg mit, dass die Mitarbeiter der staatlichen Forstverwaltung mit dem Abriss des Katzelsdorfer Schloßs begonnen hätten. Alle Warnungen der staatlichen Denkmalschutzbehörde blieben erfolglos. Eine ausführliche Dokumentation wurde nie durchgeführt, und das Salettl verschwand von der

Bildfläche. Die letzten Überreste des Gebäudes wurden Mitte der 1960er Jahre von den Soldaten des Grenzschutzes abgetragen. Als offiziellen Grund für den Abriss nannte der Grenzschutz den „schlechten Zustand des Schössels“, zudem wollte man verhindern, dass „staatsfeindliche Elemente“ in unmittelbarer Nähe der Staatsgrenze“ eine Übernachtmöglichkeit finden.

Das Material des Gebäudes wurde für den Bau von Häusern, Garagen und anderer Gebäude in Feldsberg verwendet. Das steinerne Flachrelief „Jagd auf den kalydonischen Eber“ wurde Mitte der 1960er Jahre entfernt. Das Pflaster wurde aus dem Schloss herausgerissen, Überreste befanden sich viele Jahre lang sowohl auf dem Gehweg vor dem Gebäude der Grenzschutzkompanie – wo sich in der Ersten Republik das Zollhaus befand und sich heute das neue Gebäude der Weinkellerei Obelisk befindet – wie auch an einigen anderen Stellen in Feldsberg.

Das Jahr 2020 und ein neues Kapitel in der Geschichte des Schlössels

Nach Einholung der entsprechenden Genehmigungen und positiver verbindlicher Stellungnahmen begannen im März 2020 die ersten Arbeiten durch den Verein zur Erneuerung des Katzelsdorfer Schlössels. Es galt den Bewuchs mit Bäumen und Sträuchern abzarbeiten sowie den über Jahre angesammelten Schutt und das Erdreich - insgesamt über 350 Tonnen - zu entfernen. Seit dem Mai 2020 können die ersten Besucher wieder sehen, was zuletzt in den 1960er Jahren Grenzsoldaten sahen. Es stellte sich heraus, dass das Fundament des Schlössels die letzte große liechtensteinische Reparatur von 1905-1907 gut überstanden hat. Allerdings sind die Reste fast aller Säulen abgetragen worden und von der Sandstein-Eingangstreppe ist nur noch eine Stufe in ihrer gesamten Länge von 12 Metern erhalten, von den anderen ist nur mehr das Grundgerüst vorhanden (die achtstufige Eingangstreppe wird derzeit (2022) vollständig restauriert). Ein Teil der ehemaligen steinernen Basreliefverzierung mit dem Motiv „Jagd auf den kalydonischen Eber“ ist im Schloss von Feldsberg zu sehen, der Rest des Basreliefs „Diana auf der Hirschjagd“ befindet sich in Privatbesitz.

Vom rechten Flügel des ursprünglichen Jägerhauses sind im Wesentlichen nur noch die Grundmauern erhalten, aber auch ein intakter Ziegelgewölbekeller, der von der ehemaligen Küche zugänglich war und sich unter dem sogenannten rechten Kabinett des Schlosses befindet. Im etwas kürzeren linken Flügel, der zunächst als Kuhstall genutzt wurde, ist ein größerer Teil des ursprünglichen Außenmauerwerks erhalten geblieben, darunter auch der ursprüngliche Ziegelboden. Um den gesamten Torso herum befinden sich Traufgänge aus verschiedenen Materialien.

2021 wurden die Arbeiten – mit der Entdeckung der Fundamente der umliegenden Nebengebäude (die Betonbauweise lässt vermuten, dass sie nach 1945 errichtet wurden) und der teilweisen Freilegung des Eingangs zum zweiten Keller, der früher als Milchkeller genutzt wurde – fortgesetzt. Auf Grundlage von Erkenntnissen aus zeitgenössischen Katasterkarten und Luftbildern aus der Vor- und Nachkriegszeit wurde bereits auch die erste Parkgestaltung geplant. Bei dieser Gelegenheit konnte die ursprüngliche Aussicht auf die Pollauer Berge mit dem Maydenberg als dem dominierenden höchsten Punkt (Děvín) wiederhergestellt werden. Mit erheblicher Hilfe zahlreicher Freiwilliger wurde der oben erwähnte Keller unter dem rechten Trakt des Schlosses vollständig vom Erdreich befreit. Zudem ist der Keller – zwar nicht öffentlich zugänglich – über eine neue verzinkte Treppe erreichbar. Der Abgang ist durch eine Überdachung – die im Rahmen der grenzüberschreitenden Zusammenarbeit von österreichischen Kollegen aus den umliegenden Dörfern der ehemaligen liechtensteinischen Ländereien geliefert und gefertigt wurde – vor der Witterung geschützt.

Außerdem wurde eine neue Informationstafel in tschechischer und deutscher Sprache aufgestellt, die auch historische Pläne des Gebäudes und Fotos zeigt. Daneben befindet sich ein 3D-Modell des Gebäudes im Maßstab 1:50. Eine Ansichtskarte des Katzelsdorfer Schössls kann in Feldsberg erworben werden. Ebenfalls in Zusammenarbeit mit dem Tschechischen Touristenklub und mit finanzieller Unterstützung des Freiwilligen Gemeindeverbands des Eisgrub-Feldsberg-Areals wurde ein neuer Wanderweg (blaue Markierung) von Feldsberg zum Katzelsdorfer Schösschens und weiter zum Theimhof/Boří Dvůr und zum Jagdschlösschen Rendez-vous (Dianatempel) markiert. Gleichzeitig wurde die neue Fahrradrouten Nr. 411A eingerichtet. Auch auf der österreichischen Seite der Staatsgrenze, in Richtung Katzelsdorf, gibt es neue touristische Hinweisschilder. In der Folge wurden und werden im Laufe des Jahres die notwendigen Landschaftsgestaltungs- und Instandhaltungsarbeiten durchgeführt.

Mit der Erklärung vom 10. Juli 2021 – die Überreste des Gebäudes in die Liste der Kulturdenkmäler aufzunehmen – unterstützt nun auch das Kulturministerium der Tschechischen Republik die Idee einer vollständigen Restaurierung dieses zugrunde gegangenen liechtensteinischen Bauwerks.

Ziel des Vereins ist es nicht nur, dieses verfallene Kulturdenkmal zu restaurieren, sondern auch eine engere grenzüberschreitende Zusammenarbeit zu schaffen und ein breiteres Spektrum von Menschen aus den Bereichen Kunst, Geschichte, Wein, Wirtschaft und Naturschutz anzusprechen und mit ihnen gemeinsame Projekte und Initiativen zu entwickeln. Die Mitglieder des Vereins

sind der Meinung, dass dies am besten durch einen gemeinsamen Aufenthalt an diesem Ort in Südmähren erreicht werden kann. Weitere (aktuelle) Informationen finden Sie auf der Website des Katzelsdorfer Schlösschens und auf der Facebook-Seite des Vereins.

<https://www.katzelsdorfsky-zamecek.cz/>

<https://www.facebook.com/zapomenutyzamecek>

David Krämer

/CZ/

Absolvoval Filozofickou fakultu Masarykovy univerzity v Brně, obory Muzeologie a Pomocné vědy historické. Od roku 2002 působí ve spolku Polypeje působícím na zřícenině hradu Cimburku u Koryčan, od roku 2012 je prezidentem spolku.

/AT/

Er schloss sein Studium an der Philosophischen Fakultät der Masaryk-Universität in Brunn mit den Schwerpunkten Museologie und historische Hilfswissenschaften ab. Seit 2002 ist er im Verein Polypeje aktiv, der auf den Ruinen der Burg Cimburk bei Koryčany tätig ist, und seit 2012 ist er Vorsitzender des Vereins.

27 let působení spolku Polypeje na hradě Cimburku u Koryčan

David Krämer

V roce 1994 byl založen spolek (dříve občanské sdružení) Polypeje — spolek pro obnovu a využití historických památek, jehož hlavní náplní je záchrana a statické zajištění hradu Cimburku. V roce 1994 se spolku podařilo uzavřít nájemní smlouvu na 10 let s Lesy ČR a následně spolek započal s pracemi na údržbě a zajištění hradu.

Začátek prací a problémy s tím spojené

V prvních letech se náš spolek potýkal s celou řadou problémů. Prvním a jedním z nejdůležitějších problémů byl problém s financemi. Spolek v té době disponoval prostředky pouze z členských příspěvků. Vzhledem k tomu, že jsme měli objekt hradu v nájmu od Lesů ČR, jsme naráželi na problém nemožnosti čerpání dotací. Dotace může čerpat pouze vlastník objektu a ze strany Lesů ČR k tomu nebyla žádná vůle. Z tohoto důvodu došlo na hradě k zavedení nejprve dobrovolného a posléze pevného vstupného. Zároveň se nám podařilo oslovit drobné sponzory mezi fyzickými i právníckými osobami. Teprve od roku 2004, kdy se nám spolu s městem Koryčany podařilo hrad odkoupit, se nám otevřely možnosti čerpání finančních prostředků ať již z evropských, státních, krajských či obecních dotačních programů.

Dalším problémem byla neznalost technologických postupů, ať již šlo o skladbu kamene nebo použití pojiv. V prvních letech jsme používali do malt portlandský šedý cement, který je však v kombinaci s pískovcem zcela nevhodný. Po konzultacích se zástupci památkové péče jsme začali do vápenné malty přidávat bílý cement, avšak v průběhu času se i ten ukázal jako nevhodný. V roce 2005 provedla Prof. RNDr. Pavla Rovnaníková, CSc. průzkumy vzorků malt z hradní kaple i strážné věže, na jejichž základě byla upravena receptura sanačních malt. V roce následujícím

započalo testování maltové směsi s přísadou metakaolinu. Od roku 2011 již pro konzervaci hradu používáme výhradně vápennou maltu s přísadou metalupku, která se i s odstupem času jeví jako nejvhodnější materiál.

Ruku v ruce s neznalostí technologických postupů jde také nedostatek kvalifikovaných pracovníků potřebných pro konzervaci hradu. Jde především o řemeslné profese jako tesaři, kameníci a zedníci. Zpočátku jsme tento nedostatek řešili najímáním odborníků zvenčí, kteří postupně zaškolovali naše členy a dobrovolníky. V průběhu let se v našich řadách vyprofilovalo mnoho schopných řemeslníků, kteří se uplatnili i mimo objekt hradu. Pro specifické práce na statickém zajištění od počátku až do současnosti najímáme na základě referencí odborně způsobilé firmy.

Posledním problémem bylo v počátku našeho působení na hradě nedostatečné zázemí pro provádění konzervačních zásahů. V prvé řadě šlo o dopravu ať již lidí nebo materiálu na hrad. Tato doprava zpočátku vypadala až neuvěřitelně, kdy lidé docestovali do Koryčan, tam si vyzvedli uskladněná kolečka a v nich vezli materiál a nářadí na hrad Cimburk vzdálený 4 kilometry. Bylo tedy nutné pořídit automobil, který by tuto dopravu usnadnil. Práce brzdil také nedostatek nářadí, nářadí poskytnuté od různých drobných sponzorů již přestalo dostačovat a bylo třeba hrad vybavit profesionálním nářadím. S tím souvisela i potřeba vybudování zázemí pro uskladnění nářadí a materiálu a pro pracovníky a dobrovolníky. Byla tedy vybudována kůlna a započali jsme s jednáními se zástupci památkové péče o zastřešení severovýchodní bašty. Tu se podařilo zastřešit v roce 1999 a od té doby slouží jako zázemí pro pracovníky a dobrovolníky. V průběhu doby vyvstala potřeba dalšího zázemí pro dobrovolníky a kulturní akce. Na podzim roku 2018 jsme započali se stavbou nového zázemí, které bylo dokončeno na jaře 2020.

Co se týká dalších příprav, tak v roce 1996 byla schválena koncepce záchrany hradu, která vychází z metodiky památkového ústavu o ochraně hradních objektů a zřícenin. V roce 1997 byl firmou PEM s. r. o. vypracován projekt nezbytného statického zajištění hradu Cimburk a na tento projekt bylo získáno stavební povolení.

V roce 2000 byl PhDr. Janem Eliášem zpracován podrobný stavebně historický průzkum. V roce 2007 byl Mgr. Ladislavem Werkmanem zpracován restaurátorský průzkum a projekt restaurátorského zásahu na kamenné architektonické prvky. Vzhledem k tomu, že koncepce obnovy hradu z roku 1996 je již zastaralá, pracujeme v současné době na její revizi a aktualizaci. Součástí této aktualizované koncepce bude také jasně formulovaná představa o dalším využití hradu po ukončení statického zajištění.

Záchrana a statické zajištění hradu

V letech 1994 až 1997 byla vybudována příjezdová cesta pro dopravu materiálu, hrad byl zbaven náletové vegetace a proběhlo provizorní zajištění nejvíce ohrožených částí hradu. Po získání stavebního povolení v roce 1997 byly ihned zahájeny práce. Probíhalo především spárování, nízkotlaké injektáže, opravy korun zdiva a vyzdívání výlomů. Vzhledem k velkému množství provedených prací v tomto příspěvku zmíním pouze některé významnější zásahy.

V roce 1998 bylo dokončeno statické zajištění polygonální bašty. Čelní zeď, která se vykláněla směrem ze svahu, byla pomocí ocelových táhel zakotvena k blízké skále a bylo provedeno zaspárování polygonální bašty a nízkotlaká injektáž. Další práce se týkaly zejména SV bašty, kde byla dorovnána koruna zdiva tak, aby mohly být osazeny krovy. V roce 1999 byla SV bašta zastřešena.

V roce 2000 započalo statické zajištění šíjové hradby. Ze skály, na níž spojovací hradba mezi strážnou věží a palácovým jádrem stojí, se odloupla mnohatunová skalní čochka. Tím došlo k bezprostřednímu ohrožení části této šíjové hradby. Jako první byla provedena betonová skořepina, která částečně skálu zajistila a zamezila další destrukci v průběhu hledání konečného řešení statického zajištění. V následujících letech byla skalní čochka pomocí trhacích klínů rozštípána na stavební materiál a v roce 2006 došlo ke konečnému statickému zajištění šíjové hradby vybudováním zaklenuté sklepní galerie kopírující půdorys původního sklepení. Výlom po vypadlé skalní čochce byl zazděn plombou z původního kamene.

V roce 2004 se spolku Polypeje spolu s městem Koryčany podařilo odkoupit hrad od Lesů ČR. V tomto roce započala spolupráce se sdružením INEX-SDA, které organizuje workcampy pro zahraniční dobrovolníky. Byla opravena klenba ve vstupu do hradního paláce a také polygonální podnož pod strážnou věží. V následujícím roce byl konzervován plášť strážné věže. V rámci projektu Culture 2000 se na hradě konaly workshopy za účasti organizací pečujících o památky na Slovensku, v Polsku a na Sicílii. V roce 2006 došlo také ke konzervaci hradní kaple a dozdění koruny J palácové zdi. Dále byla zastřešena polygonální bašta, v jejíchž prostorách byla zřízena expozice.

V letech 2007 až 2008 došlo ke statickému zajištění východní palácové stěny, kde došlo k vybudování nové nosné klenby a zazdění svíslé trhliny procházející touto zdí. Zdivo nad novým záklenkem bylo sepnuto ocelovými táhly, aby bylo zabráněno jeho rozestupování. Nad severovýchodní baštu byl umístěn hromosvod, aby snížil riziko požáru při zásahu bleskem.

V roce 2010 byl zjištěn sesuv nacházející se v jižním svahu pod hradem. Došlo tedy k provizornímu zapření parkánové hradby, aby se předešlo možnému zřícení. Na jednom z ostění renesanční příčky v paláci se objevila příčná prasklina. Po vyzdění největších kaveren a vydřevení dveřních otvorů palácové příčky započaly práce na projektu statického zajištění parkánové hradby a statického zajištění palácové části hradu, který zpracovala společnost PEEM, spol. s r. o.

V letech 2011–2014 proběhla sanace severní obvodové hradby. Hradba byla vyspárována a z korun zdíva byla odstraněna náletová vegetace. Následně byly zvětralé koruny zdíva rozebrány a opětovně nazděny.

V letech 2015–2017 došlo k asi nejzajímavější a nejrozsáhlejší části statického zajištění hradu, a to statickému zajištění palácové části hradu Cimburku, které bylo co do náročnosti a času prozatím největším zásahem.

Ve zdivu palácové části, které bylo dlouhodobě vystaveno povětrnostním vlivům a kyselým srážkám, došlo k vyluhování původního vápenného pojiva ve spárách mezi kameny, čímž docházelo prakticky k jeho rozpadu a postupnému uvolňování jednotlivých kamenů. Druhým faktorem způsobujícím degradaci zdíva byl také volný vnik srážkových vod do korun zdíva. Další příčinou statických poruch palácové části spočíval v nedostatečném provázání příčky s okolními obvodovými zdmi paláce. Palácová příčka je jiného stáří, než obvodové stěny paláce, který v minulosti prošel hned několika přestavbami. Díky odlišnému stáří dvou sousedních zdí a výstavbě v rozdílném časovém období, nedošlo k provázání kamenných stěn. Příčka tak nebyla po celé své výšce cca 12m nijak stabilizována proti vodorovným účinkům např. větru nebo nerovnoměrnému sedání. Hrozilo zde tedy bezprostřední zřícení celé stěny případně jejích částí při prudkém nárazu větru apod. Další podstatnou poruchou, která dokreslovala stav kamenné příčky, byly překlady dveřních otvorů, v nichž se vyskytly trhliny. Ostění i překlady otvorů jsou zhotoveny z opracovaných pískovcových bloků, horní část překladů je opracována do tvaru půloblouku a tvoří tak zároveň bednění pro následně provedenou kamennou klenbu. Takto by celý systém fungoval v případě dostatečné masy kamenného zdíva po obou stranách otvoru, která by zachytila vzniklé vodorovné síly od klenby. V tomto případě byl však otvor osazen relativně blízko vnitřnímu rohu zdí, kde navíc dochází k napojení na další kolmou příčku, která rovněž nebyla jakkoli provázána. Tento nedostatek vedl k postupnému rozestupování pat kleneb,

praskání nadvedveřního překladu a postupnému či náhlému zborcení konstrukce. Aby bylo možno považovat konstrukci za bezpečnou, bylo nezbytné provést stavebně statické úpravy porušené stěny vedoucí ke zvýšení její životnosti.

Jako vhodné řešení statických problémů se ukázala soustava svislých a horizontálních vysokopevnostních předpínacích lan typu MONOSTRAND Pl 15,5 — 1800 Mpa. Pro tato lana byly pomocí diamantového vrtáku vyvrtány 4 horizontální jádrové vrty a 1 jádrový vrt vertikální, do nichž bylo osazeno 9 vysokopevnostních lan typu MONOSTRAND. Tato lana byla chráněna proti korozi tukem a polyetylenovou bužírkou. Následně byly do zdiva vybourány kapsy, do nichž byly osazeny kotevní bloky. Pro zakotvení horizontálních lan byly použity ocelové kotvy SOLO. Kotva byla tvořena objímkou o průměru 50 mm a čelistí tvaru komolého kužele. Kotevní desky bylo nutno ke stávajícímu kamennému zdivu přibetonovat tak, aby se celá plocha desky opírala prostřednictvím podbetonávky o kamenné zdivo. Spodní část vertikálního vrtu bylo třeba rozšířit pomocí speciálně upravené frézy. Do vrtu bylo následně vloženo lano opatřené kotvou a zařízením proti sesunutí kotvy z lana. Vrt byl následně zainjektován speciální injektážní hmotou, která při tuhnutí a tvrdnutí mírně navýšila svůj objem, čímž nedošlo k separaci od pískovcového základního materiálu. Poté byla lana předepnuta pomocí hydraulické pistole na 1800 MPa. Nakonec byly odstraněny přebytečné kusy lan, na kotvy byla přivařena víčka vyplněná vazelinou a následně byly otvory pro lana a kotevní bloky zazděny. Napnutím lan došlo ke stlačení ložných spár kamenného zdiva a tím ke zvýšení třecí síly v ložných spárách, čímž došlo k odstranění nežádoucího rozestupování zdiva.

Dále v rámci statického zajištění došlo k dozdění severovýchodního nároží paláce z původního kamene na vápennou maltu s příměsí metalupku — produktu Mefisto L05 od Českých lupkových závodů, a. s. Líc tohoto nového zdiva z důvodu odlišení ustupuje cca 5 cm za líc zdiva původního. V severním palácovém průčelí byl proveden segmentový záklenek z očištěných starých cihel, do nějž byla osazena replika renesančního kamenného ostění sdruženého okna s erby Horeckých z Horky a Serényiů. Kamenné ostění pak bylo obezděno cihelným zdivem. Původní okno spolu s částí severního palácového průčelí zaniklo mezi lety 1915 a 1916.

Další práce zahrnovaly vyspárování severní palácové zdi a palácové příčky, přezdění korun severní palácové zdi a palácové příčky, vyspárování a přezdění korun jižní palácové zdi a částečné dozdění západní palácové zdi, která se zřítla mezi lety 1987 a 1988. Jižní palácová zeď, která se částečně zřítla v roce 1959, byla zajištěna pomocí opěrného pilíře, jenž zvýšil stabilitu této části paláce. Při výkopových pracích byla nalezena kamenná křbová konzola, která byla zazděna na

původní místo na severní straně jižní palácové stěny. Chybějící část špalety gotického okna na severní straně jižní palácové zdi byla doplněna replikou. Stavební otvory po zaniklých dřevěných konstrukcích na severní straně jižní palácové zdi byly šetrně zazděny s odskokem cca 5 cm za líc původního zdiva, tak aby neohrožovaly statiku objektu, a zároveň byla zachována autenticita původního zdiva.

V průběhu stavebních prací došlo k několika zajímavým nálezům. V palácové příčce byl objeven komínový sopouch, v němž byly nalezeny fragmenty dvou džbánů, kuchyňské prkénko a téměř kompletní kachel s erbem Viléma z Víckova. V horní části severní palácové zdi pak byly nalezeny pozůstatky původního dřevěného ztužujícího věnce. Posledním zajímavým nálezem byly dva kusy kovaných šipek z kuše situované ve zdivu v okolí dnes již zazděného dveřního otvoru palácové příčky.

Dalším větším zásahem při statickém zajištění hradu bylo statické zajištění jižní parkánové zdi. V polovině roku 2010 byla zjištěna porucha ve východojižní části parkánové zdi projevující se nakloněním koruny zdi, které postupem času vykazovalo zhoršení stavu. Přivolaný statik hledal příčiny stavu v geologickém stavu podloží. Z tohoto důvodu proběhl v tomto roce geologický průzkum podloží, který ukázal, že se jižní parkánová zeď nachází na hraně sesuvného území, což způsobuje nestabilitu hradební zdi. Vzhledem k výše uvedenému bylo nutno zeď provizorně zapřít dřevěným pažením z kulatiny.

V polovině roku 2017 započaly práce na trvalém statickém zajištění jižní parkánové zdi, které skončily v roce 2018. Došlo k očištění, vyspárování a doplnění chybějícího zdiva. Zvětralé koruny zdiva byly zbaveny vegetace, byly rozebrány a opětovně nazděny. Samotné statické zajištění zdi bylo provedeno prostřednictvím 12 ks zavrtávacích kotev s výztuží MAI SDA (IBO) R32S ukotvených do skalního podloží. Poté byly do zdiva zasekány kapsy pro kotevní bloky a kotvy byly napnuty. Po odřezání přečnívajících částí kotev byly otvory zazděny kamennými bloky.

Pro zvýšení stability podloží bylo přistoupeno k injektáži podzákladí jižní parkánové zdi. Do zdiva byly navrtány injektážní jehly, jimiž byla do podzákladí vpravena injektážní hmota. Nakonec bylo potřeba zajistit trvalé odvodnění hradby prostřednictvím drenáže.

V roce 2019 byla v rámci statického zajištění propojena zborcená zeď jihozápadní palácové části a dále byly staticky zajištěny pilíře po jejich stranách. Na tuto zeď bylo umístěno nové dřevěné schodiště pro návštěvníky. Dále došlo k obnově pozůstatku příčky v severovýchodní

části paláce. Při této obnově bylo rozebráno rozvolněné zdivo příčky, za dohledu archeologa byly odhaleny a zajištěny základy a bylo dozděno chybějící zdivo. Jako poslední byly započaty práce na statickém zajištění západní vnější palácové části a bergrítu.

V roce 2020 byla staticky zajištěna západní část obvodové hradby paláce s portálem vstupní brány z poloviny 15. stol. Na koruně hradby se podařilo šetrně zakonzervovat pozůstatky střílen, do kterých byly navraceny chybějící dřevěné překlady. Další práce se soustředily na prostor bývalé vrátnice. Nachází se zde velké množství architektonických a stavebních detailů, protože prostor prošel složitým stavebním vývojem. Nejzajímavější je zde lučičtá střílna, která je jediná dochovaná na jižní Moravě. Podle dendrochronologického datování byl strom na výrobu dřevěných překladů střílny pokácen v roce 1456. Střílna byla vyspárována a byly doplněny její chybějící části. Rovněž bylo doplněno několik chybějících dřevěných překladů. Z prostoru vrátnice původně vedly vstupy do hradních parkánů. Východní vstup byl neodborně opraven pracovníky Okresního stavebního podniku Kroměříž v roce 1962. Špalety průchodu byly založeny na zemině a hrozilo jejich zřícení. Při pracích se podařilo celý průchod odkrýt a zakonzervovat tak, že je nyní přístupný pro návštěvníky. V celém prostoru bývalé strážnice proběhlo spárování, konzervace stavebních otvorů a přezdění korun zdiva.

V roce 2021 proběhlo statické zajištění prostoru bývalé první brány. Tento prostor by v havarijním stavu a hrozil jeho úplný zánik. Během prací bylo rozebráno rozvolněné zdivo. Zároveň proběhly za spolupráce s archeologem odkopy terénu, při nichž se podařilo nalézt půdorys věže a pozůstatky padacího mostu. Stávající zdivo bylo vyspárováno, chybějící zdivo bylo doplněno a byly přezděny koruny zdiva.

Využití hradu

Kromě obnovy hradu je hrad využíván jako turistický cíl v atraktivní lokalitě Chřibů a je zpřístupněn veřejnosti. Prohlídka hradu je individuální a její trasa se mění podle toho, v jaké části objektu probíhá obnova. Během jarních a letních měsíců pořádá náš spolek řadu kulturních akcí zahrnující výstavy, koncerty, ukázky řemesel, ochutnávky piv a vína, šermířská a divadelních představení.

Během působení spolku Polypeje na hradě Cimburku bylo dobrovolníky a členy tohoto spolku odpracováno přes 210 000 hodin a proinvestováno přes 18.000.000 Kč. Tyto prostředky byly získány ze sponzorských darů, státních a evropských dotací, příspěvků města Koryčany, vstupného a členských příspěvků členů spolku.

<https://cimburk.eu/>

[https://www.facebook.com/
Klub přátel hradu Cimburk u Koryčan](https://www.facebook.com/Klub_přátel_hradu_Cimburk_u_Koryčan)

/CZ/

Letecký pohled na hrad Cimburk
(Foto: David Krämer)

/AT/

Luftaufnahme der Burg Cimburk
(Foto: David Krämer)

/CZ/

Polygonální bašta byla zastřešena
a v jejích prostorách byla zřízena
expoze (Foto: David Krämer)

/AT/

Die polygonale Bastion wurde überdacht
und in ihren Räumen wurde eine Ausstellung
eingerrichtet (Foto: David Krämer)

/CZ/

Během jarních a letních měsíců pořádá spolek Polypeje řadu kulturních akcí zahrnující výstavy, koncerty, ukázky řemesel, ochutnávky pív a vína, šermířská a divadelních představení.
(Foto: David Krámer)

/AT/

In den Frühlings- und Sommermonaten organisiert Verein Polypeje eine Reihe von kulturellen Veranstaltungen, darunter Ausstellungen, Konzerte, Handwerksvorführungen, Bier- und Weinproben, Fechten und Theateraufführungen.
(Foto: David Krámer)

/CZ/

Jižní parkánová zeď před a po obnově (Foto: David Krämer)

/AT/

Die südliche Parkanmauer vor und nach der Restaurierung (Foto: David Krämer)

/CZ/

Nové zázemí pro dobrovolníky a kulturní akce (Foto: David Krämer)

/AT/

Neue Räumlichkeiten für Freiwillige und kulturelle Veranstaltungen (Foto: David Krämer)

/CZ/

Západní vnější palácová část před a po opravě. (Foto: David Krämer)

/AT/

Der westliche Außenbereich des Schlosses vor und nach der Renovierung (Foto: David Krämer)

/CZ/

Západní stěna paláce před a po opravě (Foto: David Krämer)

/AT/

Die Westwand des Palastes vor und nach der Renovierung (Foto: David Krämer)

/CZ/

Palác před a po obnově (Foto: David Krämer)

/AT/

Das Palais vor und nach der
Restaurierung (Foto: David Krämer)

Der Verein Polypeje — 27 Jahre seines Wirkens auf der Cimburg bei Koritschan/Cimburk u Koryčan

David Krämer

Im Jahr 1994 wurde der Verein Polypeje gegründet. Er ist ein Verein zur Restaurierung und Nutzung historischer Denkmäler, dessen Hauptaufgabe die Rettung und statische Sicherung der Burg Cimburk ist. Im Jahr 1994 gelang es dem Verein, einen zehnjährigen Pachtvertrag mit den Wäldern der Tschechischen Republik abzuschließen, und anschließend begannen die Arbeiten zur Instandhaltung und Sicherung der Burg.

Der Beginn der Arbeiten und die Probleme, die er mit sich brachte

In den Anfangsjahren hatte unsere Vereinigung mit einer Reihe von Problemen zu kämpfen. Das erste und eines der wichtigsten Probleme war das Problem der Finanzen. Zu diesem Zeitpunkt verfügte die Gesellschaft nur über Mittel aus Mitgliedsbeiträgen. Da wir die Burg vom Forstbetrieb der Tschechischen Republik nur gepachtet hatten, standen wir vor dem Problem, dass wir keine Subventionen erhalten konnten. Nur ein Eigentümer kann Subventionen zur Sanierung eines Gebäudes in Anspruch nehmen, und die Forstverwaltung war nicht bereit, dies zu tun. Aus diesem Grund führten wir zunächst einen freiwilligen und dann einen festen Eintrittspreis ein. Gleichzeitig ist es uns gelungen, kleine Sponsoren unter natürlichen und juristischen Personen zu gewinnen. Erst im Jahr 2004, als es uns gelang, die Burg gemeinsam mit der Stadt Koritschan zu kaufen, eröffneten sich die Möglichkeiten, finanzielle Mittel aus europäischen, staatlichen, regionalen oder kommunalen Förderprogrammen zu erhalten.

Ein weiteres Problem war die mangelnde Kenntnis der technischen Verfahren, sei es die Zusammensetzung des Steins oder die Verwendung von Bindemitteln. In den ersten Jahren haben wir für den Mörtel grauen Portlandzement verwendet, der aber zur Verbindung mit Sandstein völlig ungeeignet ist. Nach Rücksprache mit den Denkmalpflegern begannen wir, dem Kalkmörtel Weißzement beizumischen, doch auch dieser erwies sich mit der Zeit als ungeeignet. Im Jahr 2005 führte Prof. RNDr. Pavla Rovnaníková, CSc. Untersuchungen von Mörtelproben aus der Burgkapelle und dem Wachturm durch, auf deren Grundlage die Rezeptur der Sanierungsmörtel geändert wurde. Im folgenden Jahr wurde mit der Prüfung von Mörtelmischungen mit Metakaolin-Zusatz begonnen. Seit 2011 verwenden wir für die Konservierung der Burg ausschließlich Kalkmörtel mit Metalupek, der auch im Laufe der Zeit das am besten geeignete Material zu sein scheint.

Hand in Hand mit der mangelnden Kenntnis der technischen Verfahren geht auch der Mangel an qualifiziertem Personal, das für die Erhaltung der Burg benötigt wird. Dabei handelt es sich hauptsächlich um Handwerker wie Zimmerleute, Steinmetze und Maurer. Zunächst haben wir diesen Mangel durch die Einstellung externer Experten behoben, die nach und nach unsere Mitglieder und Freiwilligen geschult haben. Im Laufe der Jahre sind aus unseren Reihen viele geschickte Handwerker hervorgegangen, die außerhalb der Burg Arbeit gefunden haben. Für bestimmte Bauarbeiten haben wir von Anfang an bis heute fachlich qualifizierte Unternehmen auf der Grundlage von Referenzen beauftragt.

Das letzte Problem zu Beginn unserer Arbeit an der Burg waren die unzureichenden Möglichkeiten für konservatorische Eingriffe. In erster Linie ging es um den Transport von Menschen und Material zur Burg. Zunächst war dieser Transport abenteuerlich: die Menschen fuhren nach Koryčany, holten die dort gelagerten Schubkarren, das Material und die Werkzeuge ab und brachten es zur 4 km entfernten Cimbürg. Daher war es notwendig, ein Auto anzuschaffen, um diesen Transport zu erleichtern. Die Arbeiten wurden auch durch den Mangel an Werkzeugen behindert. Die von verschiedenen Kleinsponsoren zur Verfügung gestellten Werkzeuge reichten nicht mehr aus, und die Burg musste mit professionellem Werkzeug ausgestattet werden. Dazu gehörte auch die Notwendigkeit, Einrichtungen für die Lagerung von Werkzeugen und Materialien sowie für Arbeiter und Freiwillige zu bauen. Also wurde ein Schuppen gebaut, und wir begannen Verhandlungen mit den Denkmalschutzbehörden über die Überdachung der nordöstlichen Bastion. Diese wurde 1999 erfolgreich abgeschlossen. Die Bastion wird seither als Unterkunft für Mitarbeiter und

Freiwillige genutzt. Im Laufe der Zeit hat sich der Bedarf an zusätzlichen Einrichtungen für Freiwillige und kulturelle Veranstaltungen ergeben. Im Herbst 2018 haben wir mit dem Bau der neuen Einrichtungen, die im Frühjahr 2020 fertiggestellt wurden.

Was die weiteren Vorbereitungen betrifft, so wurde 1996 ein Konzept zur Erhaltung der Burg verabschiedet, das auf der Methodik des Denkmalinstituts zum Schutz von Burggebäuden und -ruinen beruht. Im Jahr 1997 hat die Firma PEM s.r.o. ein Projekt für den notwendigen baulichen Schutz der Cimbürg ausgearbeitet und eine Baugenehmigung für dieses Projekt erhalten.

Im Jahr 2000 wurde von Dr. Jan Eliáš eine detaillierte strukturelle und historische Untersuchung durchgeführt. Im Jahr 2007 hat Mgr. Ladislav Werkman ein Restaurierungsgutachten und ein Projekt für Restaurierungsmaßnahmen an den steinernen Architekturelementen erstellt. Da das Konzept der Burgrestaurierung von 1996 bereits veraltet ist, arbeiten wir derzeit an seiner Überarbeitung und Aktualisierung. Dieses aktualisierte Konzept wird auch eine klar formulierte Vorstellung über die künftige Nutzung der Burg nach Abschluss der baulichen Sicherung enthalten.

Erhaltung und statische Sicherung der Burg

Zwischen 1994 und 1997 wurde eine Zufahrtsstraße für den Materialtransport gebaut, die Burg von der Vegetation befreit und die am meisten gefährdeten Teile der Burg wurden vorübergehend gesichert. Nachdem 1997 eine Baugenehmigung erteilt wurde, begannen die Arbeiten sofort. Insbesondere wurden Verpressungen, Niederdruckverpressungen, Ausbesserungen der Mauerkronen und Auskleidungen der Brüche durchgeführt. Da so viel gemacht wurde, kann ich hier nur einige der wichtigsten Maßnahmen erwähnen.

Im Jahr 1998 wurde die bauliche Sicherung der polygonalen Bastion abgeschlossen. Die Kopfwand, die sich zum Hang hin neigte, wurde mit Stahlstäben im nahe gelegenen Fels verankert, die polygonale Bastion wurde verputzt und mit Niederdruck verpresst. Weitere Arbeiten fanden vor allem an der Nordostbastion statt, wo die Mauerkrone begradigt wurde, um Fachwerkbinder einbauen zu können. 1999 wurde die Nordostbastion überdacht.

Im Jahr 2000 wurde mit der baulichen Sicherung der Halswand begonnen. Aus dem Felsen, auf dem die Verbindungsmauer zwischen Wachturm und Palaskern steht, war eine tonnenschwere Felslinse herausgeschält? dies führte zu einer unmittelbaren Bedrohung für einen Teil der Halswand. Als erstes wurde eine Betonschale errichtet, die den Felsen teilweise sicherte und weitere Zerstörungen verhinderte, während eine endgültige Lösung für den baulichen Schutz gesucht wurde. In den folgenden Jahren wurde die Felswand mit Hilfe von Spaltkeilen zu

Baumaterial zerkleinert, und 2006 erfolgte die endgültige statische Sicherung der Halsmauer durch den Bau einer gewölbten Kellergalerie nach dem Plan des ursprünglichen Kellers. Der von der umgestürzten Felswand hinterlassene Riss wurde mit Blöcken des ursprünglichen Steins versiegelt.

Im Jahr 2004 gelang es dem Verein Polypeje zusammen mit der Stadt Koritschan/Koryčany, die Burg vom Forstbetrieb der Tschechischen Republik zu kaufen. In diesem Jahr begann die Zusammenarbeit mit dem Verein INEX-SDA, der Arbeitscamps für ausländische Freiwillige organisiert. Das Gewölbe beim Eingang zum Burgpalas wurde repariert, ebenso wie der polygonale Sockel unter dem Wachturm. Im folgenden Jahr wurde der Mantel des Wachturms konserviert. Im Rahmen des Projekts Kultur 2000 wurden auf der Burg Workshops unter Beteiligung von Denkmalschutzorganisationen aus der Slowakei, Polen und Sizilien durchgeführt. Im Jahr 2006 wurde auch die Burgkapelle konserviert und die Bekrönung der Palasmauer fertiggestellt. Außerdem wurde die polygonale Bastion überdacht und in ihren Räumlichkeiten eine Ausstellung eingerichtet.

Zwischen 2007 und 2008 wurde die östliche Palasmauer durch den Bau eines neuen Gewölbes und die Ausmauerung eines vertikalen Risses in der Mauer statisch gesichert. Das Mauerwerk über dem neuen Erker wurde mit Stahlstäben befestigt, damit es sich nicht verschiebt. Über der nordöstlichen Bastion wurde ein Blitzableiter angebracht, um die Brandgefahr im Falle eines Blitzeinschlags zu verringern.

Im Jahr 2010 wurde am Südhang unterhalb der Burg ein Erdbeben festgestellt. Die Parkmauer wurde daher vorübergehend gesperrt, um einen möglichen Einsturz zu verhindern. In einer der Verkleidungen der Renaissancewand des Palas war ein Querriss entstanden. Nach dem Ausmauern der größten Kavernen und dem Aushöhlen der Türöffnungen des Burgteils wurde mit dem Projekt zur statischen Sicherung von Parkmauer und Teilen der Burg begonnen, das von der Firma PEEM, spol. s r.o. vorbereitet wurde.

In den Jahren 2011 bis 2014 wurde die nördliche Umfassungsmauer saniert. Die Mauer wurde verfugt und die Mauerkrone wurde von der Vegetation befreit. Anschließend wurden die verwitterten Mauerkronen abgetragen und neu eingemauert.

In den Jahren 2015 bis 2017 wurde der wohl interessanteste und umfangreichste Teil der statischen Sicherung der Burg durchgeführt, nämlich die statische Sicherung des Teils der Cimbürg, der von der Komplexität und vom Zeitaufwand her der bisher größte Eingriff war.

Im Mauerwerk des Palasteils, das lange Zeit der Witterung und sauren Niederschlägen ausgesetzt war, wurde das ursprüngliche Kalkbindemittel in den Fugen zwischen den Steinen ausgelaugt, wodurch es sich praktisch auflöste und die einzelnen Steine nach und nach lockerte. Der zweite Faktor, der zum Verfall des Mauerwerks führte, war das ungehinderte Eindringen von Regenwasser in die Mauerkronen. Eine weitere Ursache für das strukturelle Versagen des Palasteils war die fehlende Verbindung zwischen der Trennwand und den umgebenden Außenmauern des Palas. Die Trennwand des Palas ist nicht so alt wie seine Außenmauern, die in der Vergangenheit mehrfach umgebaut wurden. Aufgrund des unterschiedlichen Alters der beiden nebeneinander liegenden Mauern und der unterschiedlichen Bauzeit waren die Steinmauern nicht miteinander verzahnt. Die Trennwand war also nicht über ihre gesamte Höhe von etwa 12 m gegen horizontale Einwirkungen wie Wind oder ungleichmäßige Setzungen stabilisiert. Es bestand daher die unmittelbare Gefahr, dass die gesamte Wand oder Teile davon bei starkem Wind usw. einstürzen. Ein weiterer bedeutender Mangel, der den Zustand der Steinwand verdeutlicht, waren die Türstürze, die Risse aufweisen. Sowohl die Gewänder als auch die Stürze der Öffnungen bestehen aus geschliffenen Sandsteinblöcken, wobei der obere Teil der Stürze in Form eines Halbbogens geschliffen ist und somit auch die Schalung für das spätere Steingewölbe bildet. So würde das ganze System funktionieren, wenn auf beiden Seiten der Öffnung genügend Steinmassen vorhanden wären, um die vom Gewölbe erzeugten horizontalen Kräfte aufzufangen. In diesem Fall war die Öffnung jedoch relativ nahe an der inneren Ecke der Wand angebracht, wo sie auch an eine andere senkrechte Trennwand anschloss, die auch nicht mit ihr verbunden war. Dieser Mangel führte dazu, dass sich die Fundamente der Gewölbe allmählich ablösten, der Sturz rissig wurde und das Bauwerk allmählich oder plötzlich einzustürzen drohte. Damit das Bauwerk als sicher eingestuft werden konnte, mussten an der beschädigten Wand bauliche Veränderungen vorgenommen werden, um ihre Haltbarkeit zu erhöhen.

Eine Reihe von vertikalen und horizontalen hochfesten Spannseilen des Typs MONOSTRAND Pl 15,5 — 1800 Mpa erwies sich als geeignete Lösung für die strukturellen Probleme. Für diese Seile wurden vier horizontale Kernlöcher und ein vertikales Kernloch mit einem Diamantbohrer gebohrt und neun hochfeste MONOSTRAND-Seile installiert. Diese Seile wurden mit Fett und Polyethylenschläuchen vor Korrosion geschützt. Anschließend wurden Taschen in das Mauerwerk getrieben, in die die Ankerblöcke eingesetzt wurden. Zur Verankerung der horizontalen Seile wurden SOLO-Stahlanker verwendet. Der Anker bestand aus einer Hülse mit einem Durchmesser von 50 mm und einer kegelförmigen Backe. Es war notwendig, die Ankerplatten auf das vorhandene Steinmauerwerk zu betonieren, so dass die gesamte Oberfläche der Platte durch die Unterlage auf dem Steinmauerwerk auflag. Der untere Teil des vertikalen Bohrlochs musste mit einer speziell angepassten Fräse aufgeweitet werden. Anschließend wurde ein Seil mit einem Anker und einer Antirutschvorrichtung in das Bohrloch eingeführt. Das Bohrloch wurde anschließend

mit einer speziellen Injektionsmasse verpresst, die beim Erstarren und Aushärten ihr Volumen leicht vergrößerte und so eine Trennung vom Sandsteingrundmaterial verhinderte. Anschließend wurden die Seile mit einer Hydraulikpistole auf 1800 MPa vorgespannt. Schließlich wurden die überschüssigen Seilstücke entfernt, mit Vaseline gefüllte Kappen auf die Anker geschweißt und anschließend die Seillöcher und Ankerblöcke zugemauert. Durch das Spannen der Seile wurden die tragenden Fugen des Mauerwerks zusammengedrückt und die Reibungskraft in den tragenden Fugen erhöht, wodurch unerwünschte Abstände im Mauerwerk beseitigt wurden.

Außerdem wurde im Rahmen der statischen Sicherung die nordöstliche Ecke des Palas aus dem ursprünglichen Stein in Kalkmörtel mit einer Beimischung von Metalupek — dem Produkt Mefisto L05 von Český lupkový závody, a. s. — neu verfügt. Die Fläche dieses neuen Mauerwerks tritt zur Differenzierung etwa 5 cm hinter die Fläche des ursprünglichen Mauerwerks zurück. In der Nordfassade des Palas wurde eine segmentförmige Aussparung aus gereinigten alten Ziegeln angebracht, in die eine Nachbildung der Renaissance-Steinverkleidung des kombinierten Fensters mit den Wappen der Horecký von Horka und der Familie Serényi eingebaut wurde. Die Steinverkleidung wurde dann mit Mauerwerk ummantelt. Das ursprüngliche Fenster war zusammen mit einem Teil der Nordfassade des Palas zwischen 1915 und 1916 verschwunden.

Weitere Arbeiten betrafen die Neuverfugung der nördlichen Palasmauer und der Palastrennwand, die Ausmauerung der Kronen der nördlichen Palasmauer und der Palastrennwand, die Neuverfugung und Ausmauerung der Kronen der südlichen Palasmauer sowie die teilweise Ausmauerung der westlichen Palasmauer, die zwischen 1987 und 1988 eingestürzt war. Die südliche Palasmauer, die 1959 teilweise eingestürzt war, wurde mit einem Stützfeiler gesichert, der die Stabilität dieses Teils des Palas erhöhte. Bei den Ausgrabungsarbeiten wurde eine steinerne Kaminkonsole gefunden, die an ihrem ursprünglichen Platz an der Nordseite der südlichen Palasmauer zugemauert war. Der fehlende Teil des gotischen Fensters an der Nordseite der Südwand wurde durch eine Nachbildung ersetzt. Die Löcher, die die verschwundenen Holzkonstruktionen auf der Nordseite der Südwand des Palas hinterlassen haben, wurden mit einem 5 cm starken Rücksprung hinter dem ursprünglichen Mauerwerk sanft zugemauert, um die Statik des Gebäudes nicht zu beeinträchtigen und um die Authentizität des ursprünglichen Mauerwerks zu bewahren.

Während der Bauarbeiten wurden mehrere interessante Funde gemacht. In der Trennwand des Palas wurde ein Schornstein entdeckt, in dem Fragmente von zwei Krügen, ein Küchenbrett und eine fast vollständige Kachel mit dem Wappen von Wilhelm von Víckov gefunden wurden. Im oberen Teil der nördlichen Palasmauer wurden die Reste eines ursprünglichen Holzkranzes gefunden. Der letzte interessante Fund waren zwei geschmiedete Armbrustpfeile, die im Mauerwerk um das jetzt zugemauerte Tor der Palastrennwand gefunden wurden.

Der nächste große Eingriff in die Statik der Burg war die statische Sicherung der südlichen Zwingermauer. Mitte 2010 wurde im Ost-Süd-Teil der Zwingermauer ein Defekt festgestellt, der sich in einer Schiefelage der Mauerkrone äußerte, die sich im Laufe der Zeit verschlechterte. Der hinzugezogene Statiker suchte die Ursachen für den Zustand in der geologischen Beschaffenheit des Untergrundes. Aus diesem Grund wurde in diesem Jahr eine geologische Untersuchung des Untergrunds durchgeführt, die ergab, dass sich die südliche Brüstungsmauer am Rande eines Erdbebenzonen befindet, was die Mauer instabil machte. Aus diesem Grund musste die Wand vorübergehend mit einer Holzbalkenbewehrung gesichert werden.

Mitte 2017 begannen die Arbeiten zur dauerhaften statischen Sicherung der südlichen Zwingermauer, die 2018 abgeschlossen wurden. Das fehlende Mauerwerk wurde gereinigt, verfugt und aufgefüllt. Die verwitterten Mauerkronen wurden von der Vegetation befreit, abgetragen und neu eingemauert. Die eigentliche statische Sicherung der Wand erfolgte mittels 12 Bohrkernen mit MAI SDA (IBO) R32S Bewehrung, die im Fels verankert wurden. Anschließend wurden Taschen für die Ankerblöcke in das Mauerwerk geschnitten und die Anker vorgespannt. Nachdem die überstehenden Teile der Anker abgeschnitten worden waren, wurden die Löcher mit Steinblöcken zugemauert.

Um die Stabilität des Untergrunds zu erhöhen, wurde der Untergrund der südlichen Zwingermauer verpresst. Es wurden Injektionsnadeln in das Mauerwerk gebohrt und Mörtel wurde in den Unterbau injiziert. Schließlich musste die permanente Entwässerung der Mauer durch eine Drainage sichergestellt werden.

Im Jahr 2019 wurde die eingestürzte Mauer des Südwestteils des Palas im Rahmen der baulichen Sicherung verbunden, und auch die Pfeiler an ihren Seiten wurden baulich gesichert. An dieser Wand wurde eine neue Holzterrasse für Besucher angebracht. Darüber hinaus wurden die Überreste der Trennwand im nordöstlichen Teil des Palas restauriert. Bei dieser Restaurierung wurde das lose Mauerwerk der Trennwand abgebaut, die Fundamente wurden unter Aufsicht eines Archäologen freigelegt und gesichert, und das fehlende Mauerwerk wurde restauriert. Schließlich begannen die Arbeiten zur baulichen Sicherung des westlichen Außenbereichs von Palas und Bergfried. Im Jahr 2020 wurde der westliche Teil der Palasmauer mit dem Eingangsportaal aus der Mitte des 15. Jahrhunderts baulich gesichert. An der Mauerkrone wurden die Reste der Galerien konserviert und die zuvor fehlenden Holzstürze eingesetzt. Weitere Arbeiten konzentrierten sich auf den Bereich des ehemaligen Torhauses. Es gibt hier viele architektonische und bauliche Details, da dieser Bereich eine komplexe strukturelle Entwicklung durchlaufen hat. Am interessantesten ist hier die Lučištnice-Schießscharte — die einzige, die in Südmähren erhalten ist. Laut dendrochronologischer Datierung wurde der Baum, aus dem die hölzernen Stürze

der Scharte gefertigt wurden, im Jahr 1456 gefällt. Der Türsturz wurde verputzt und fehlende Teile wurden ergänzt. Außerdem wurden mehrere fehlende Holzstürze ergänzt. Der Bereich des Torhauses war ursprünglich der Eingang zum Zwinger. Der östliche Eingang wurde 1962 von den Arbeitern der Bezirksbaugesellschaft Kroměříž unprofessionell repariert. Die Spaletten des Durchgangs waren auf dem Erdreich gegründet und drohten einzustürzen. Bei den Arbeiten wurde der gesamte Gang freigelegt und konserviert, so dass er nun für Besucher zugänglich ist. Der gesamte Bereich des ehemaligen Wachhauses wurde verlegt, die Bauöffnungen wurden saniert und die Mauerkronen neu vermauert.

Im Jahr 2021 wurde der ehemalige erste Torbereich baulich gesichert. Dieses Gebiet war in einem baufälligen Zustand und drohte völlig zu verfallen. Während der Arbeiten wurde loses Mauerwerk abgetragen. Gleichzeitig wurden in Zusammenarbeit mit einem Archäologen Ausgrabungen durchgeführt, bei denen der Grundriss des Turms und Reste der Zugbrücke gefunden wurden. Das vorhandene Mauerwerk wurde verputzt, das fehlende Mauerwerk wurde aufgefüllt und die Mauerkronen wurden neu vermauert.

Nutzung der Burg

Neben der Restaurierung wird die Burg als touristisches Ziel in der attraktiven Gegend Chřibů genutzt und ist für die Öffentlichkeit zugänglich. Die Besichtigung der Burg ist individuell und die Route variiert je nach dem Teil des Gebäudes, der gerade restauriert wird. In den Frühlings- und Sommermonaten organisiert unser Verein eine Reihe von kulturellen Veranstaltungen, darunter Ausstellungen, Konzerte, Handwerksvorführungen, Bier- und Weinproben, Fechten und Theateraufführungen.

Während der Tätigkeit des Vereins Polypeje auf der Cimburg wurden über 210.000 Arbeitsstunden von Freiwilligen und Mitgliedern des Vereins geleistet und über 18.000.000 CZK investiert. Diese Mittel stammen aus Sponsoring, staatlichen und europäischen Subventionen, Beiträgen der Stadt Koritschan, Eintrittsgeldern und Mitgliedsbeiträgen.

Pavel Halada

/CZ/

Vystudoval stavební průmyslovku v Brně, z důvodu rozvíjejícího se podnikání předčasně ukončil studium na VUT v Brně. Problematikou záchrany památek se zabývá od roku 2006. Od roku 2010 správce několika památkových objektů ve vlastnictví rodiny Haladových (Horní tvrz Kestřany, raně barokní fara Blansko, měšťanský dům Brno), aktivně se zabývá záchranou památek z pozice členství v různých spolcích, předseda Spolku přátel kestřanských tvrzí, z.s., místopředseda asociace Zachraňme hrady.

/AT/

Er absolvierte eine Ausbildung im Baugewerbe in Brünn, brach aber sein Studium an der Technischen Universität Brünn aufgrund der Entwicklung seines Unternehmens vorzeitig ab. Seit 2006 befasst er sich mit dem Thema Denkmalschutz. Seit 2010 ist er Verwalter mehrerer Denkmäler im Besitz der Familie Halad (Horní tvrz Kestřany, frühbarockes Pfarrhaus Blansko, Bürgerhaus Brünn), er engagiert sich aktiv für die Denkmalpflege als Mitglied verschiedener Vereine, Vorsitzender der Gesellschaft der Freunde der Festungen Kestřany, z.s., stellvertretender Vorsitzender des Vereins Rettet die Burgen.

OTKRYTO

Horní tvrz Kestřany — jak jsme se stali majiteli památky

Pavel Halada

Na začátku byla romantická představa mít hrad nebo zámek. Památky mě vždycky přitahovaly a už jako dítě jsem chtěl být kastelán, a tak jsem se společně s bratrem Martinem rozhodl hledat něco dostupného, nejlépe „za korunu“. Chtěli jsme zříceninu někde na kopci, kterou bychom mohli postupně opravovat, objevovat a scházet se zde s přáteli. Nakonec nám učaroval areál Horní tvrze v Kestřanech, nedaleko Písku. Koupí a financování jsme rozdělili na několik let. Nejprve jsme koupili Horní tvrz (rok 2005), následně v rámci smlouvy o smlouvě budoucí zámek (rok 2006) a v rámci předkupního práva hospodářský dvůr (rok 2007).

Stručná historie

První písemná zmínka o Kestřanech pochází z roku 1315, kdy majitel Horní tvrze Albert z Kestřan daroval klášteru v Písku louku Okopanici. Albert z Kestřan měl tři syny, Michala, Šimona a Bartoloměje. Podle pověsti nechal rozdělit panství na tři díly a každému dal jeden, na níž si pak postavili tvrze. Páni z Kestřan byli prvním rodem v Kestřanech a od počátku měli vůči panovníkovi manskou povinnost. V případě války tak museli sloužit králi čtyřmi koňmi zbrojnými. Z tohoto období pochází také nejstarší část Horní tvrze, tzv. Purkrabství. Jde o typickou věžovitou stavbu, která měla původně ještě hrázděnou nadstavbu. Původně se vstupovalo do místnosti vpravo, která sloužila jako vstup do patra, do sklepa a do levé místnosti s žebrovou klenbou. Tato levá místnost byla místem k setkávání obyvatel tvrze, ale i jejich návštěv, byla proto nejdobnější. Zajímavostí je, že žebra klenby jsou vyrobená z cihelných tvarovek. V patře se pak nacházely spací komory majitelů tvrze.

Dalším významným členem rodu byl Vaněk Koktan, který získal Kestřany roku 1446 koupí od svého strýce Arnošta. Horní tvrz zvelebil, nechal přistavit obytné věže a hradbu s bránou, a udělal z ní na tu dobu moderní a pohodlné sídlo. Zřejmě i to bylo důvodem, proč si v roce 1452 král Jiřík z Poděbrad vybral Kestřany jako místo, kde se položil se svým vojskem, když táhl na odbojné město Písek.

Po roce 1490 nabídli poslední členové kestřanského rodu své majetky k prodeji Jindřichovi ze Švamberka. Prodej Horní tvrze se uskutečnil v roce 1492, zbytek majetků dokoupil v roce 1495 a sjednotil tak Kestřanské panství do jednoho celku. Za svého působení Švamberkové přestavěli tvrz do podoby, kterou vidíme dnes. Vystavili např. Palácový trakt, jenž byl postaven kolem roku 1516 tak, že byl předsazen před původní hradbu. Kvůli tomu byla vystavěna nová vstupní brána. Spodní část palácového traktu zabírá velký sál, který je zdoben renesanční výmalbou. V podkroví pak byly ložnice pro hosty Horní tvrze. Dále se postarali o výstavbu kaple zasvěcené sv. Máří Magdaléně, oblíbené svěťci Švamberků. Klenba je pozdně gotická, říká se jí sklípková, nebo také diamantová. Z Dolní tvrze se v této době stal pivovar s vlastní sladovnou. Panství tehdy čítalo také 41 rybníků, a bylo téměř stejně výnosné jako panství orlické.

Švamberkové zde zůstávají až do vymření místní rodové větve, kdy Jan Vilém II. ze Švamberka roku 1651 umírá. Panství zdělila jeho dcera Františka Polyxena, která si v témže roce bere hraběte Karla Francze Paara. Kvůli většímu pohodlí si v roce 1652 nechávají v Kestřanech postavit nový zámek. Založili u něj velikou okrasnou zahradu a vinici.

V roce 1661 umírá hrabě Paar. Františka Polyxena si nechává Kestřany až do roku 1678, kdy je prodává Elišce Zuzaně Vratislavové z Gerštorfu. Od ní je ale už v roce 1685 kupuje Adam Humprecht Fortunát Koc z Dobrše, který se později stane dokonce hejtmanem prácheňského kraje. Není to však dobrý hospodář a za jeho správy Kestřany chátrají. A tak je už v roce 1700 prodává knížeti Ferdinandovi ze Schwarzenberka.

Kestřany byly připojeny k protivínskému panství a na zámku se usídlil schwarzenberský správce. Všechny cenné věci byly převezeny na ostatní schwarzenberské statky. V 18. století byl starý dřevěný most na Horní tvrz nahrazen kamenným. Také byl postaven lihovar a další hospodářské budovy.

V majetku Schwarzenbergů zůstaly Kestřany až do první pozemkové reformy v roce 1924. Tehdy panství prodali Státním lesům a statkům. V době komunismu obhospodařovalo Kestřanské tvrze JZD a na Horní tvrz se až do 70. let bydlelo. V 70. a 80. letech přešel celý areál pod Prácheňské

muzeum. V této době bylo provedeno zajištění tvrze a první opravy. V roce 1990 celý areál koupilo Zemědělské družstvo Kestřany a Horní tvrz vlastnilo až do roku 2005, kdy ji koupila rodina Haladových. Od této doby je tvrz v soukromých rukách a je postupně opravována.

Jak a proč jsme se stali majiteli památky

Někdy od roku 2003 jsme začali procházet různé inzerce a jako první nás zaujal areál dvou tvrzí v Kestřanech. Jenže tyto nebyly za korunu, ale za 10 mil. Kč, tedy pro nás nedostupné. Hledali jsme dále a projezdili celou Českou republiku, ale objekty, které se prodávali za symbolickou jednu korunu, měli různé skryté podmínky. Postupně jsme se začali smířovat s tím, že nás to něco bude stát. Náhoda tomu chtěla a podařilo se nám výhodně prodat pozemky v centru Brna. Ve chvíli, kdy jsme měli větší finanční možnosti, jsme neváhali a hledali napříč republikou takový objekt, který by nás oslovil. A opět se v inzerci objevili Kestřany, tentokrát za cenu 7,5 mil. Kč. Sice jsme stále neměli dostatek peněz, ale přesto jsme vstoupili do jednání, protože Kestřany si nás získali svou atmosférou. Záhy jsme zjistili, že předmětem prodeje je celý areál, ale už bez Dolní tvrze, proto to náhlé snížení ceny. Přesto jsme se rozhodli, že Horní tvrz, zámek a hospodářské budovy koupíme.

První rok našeho působení na Horní tvrzi by se dal nazvat čirou euforií a nadšením z vlastnictví památky. Objekt jsme začali vysekávat od náletů, objevovat a zkrátka si vše užívali. V první chvíli jsme ani netušili, jak je areál velký a co vše jsme koupili. Spolu s tvrzí jsme navíc získali i projektovou dokumentaci od Ing. arch. Kašičky, kde byly namalované hrázděné nadstavby na věžích, ochozy na hradbách, vyřešen prohlídkový okruh, zkrátka vše, co bylo potřeba k tomu památku opravit a zpřístupnit. Vše vypadalo jednoduše a nadějně. A pak došlo ke střetu s realitou, resp. památkovou péčí. Nejprve jsme zjistili, že si nemůžeme dělat co chceme, že projektová dokumentace z 80. let 20. století památkáře nenaplňuje nadšením a o hrázděných nadstavbách, ochozech a rekonstrukci do původní podoby nechtějí ani slyšet. Naopak, začali po nás požadovat různé podivnosti — koncept obnovy, projekty, závazná stanoviska, restaurátorské průzkumy, pro nás do té doby zcela neznámé papírování. V jednáních na NPÚ se ale začala objevovat i slova „dotace“ a „odborná pomoc“. Začala v nás tedy klíčit úžasná představa – „my budeme na tvrzi pracovat a pořádat brigády, památkáři nás budou učit, co a jak máme dělat, a ministerstvo nám na to dá peníze. Už v rámci vyřizování první dotace jsme zjistili, že realita je opět úplně někde jinde. Dobrovolná práce a práce svépomocí není v rámci dotací dost dobrá, není akceptována, na vše musí být odborná firma, rozpočty, smlouvy, atd. opět spousta papírů.

Nakonec se vše podařilo vyřídit, obdrželi jsme první dotace a postupně si zvykali na myšlenku, že budeme pouze majitelé, památkáři budou kontrolovat postup prací odborných firem, vše bude OK a památku si budeme užívat, až bude hotová. Nastal ale opět střet s realitou. Firma která měla provádět rekonstrukci nebyla tak odborná, jak deklarovala — vše se zadržovalo, zpožďovalo, památkáři kontrolovali jen papíry — kvalita práce nikoho kromě nás nezajímala. Navíc vyřizovat vše z 200 km vzdáleného Brna bylo ubíjející. Nic nebylo podle našich představ. Po 5 letech jsme zjistili, že nás princip vytváření papírů pro potřeby památkářů, následné získání dotací a poté hlídání nekvalifikovaných stavebních firem nebaví, ničím nenaplnuje a je zcela vzdálený od našich původních představ vlastnit a opravovat památku. Uvědomili jsme si, že nejdůležitější pro nás je naplnit původní romantické představy, památku oživit a zpřístupnit veřejnosti. Proto jsme ukončili čerpání dotací a učinili zásadní rozhodnutí, a to, že se celá rodina přestěhuje do Kestřan, protože opravovat a provozovat památku na dálku prostě není možné.

Vytváření bydlení pro rodinu a správce objektu

Jako ideální prostor pro bydlení se od počátku jevily hospodářské budovy. Brzy jsme ale zjistili, že ve dvou bytech, každý o třech místnostech, nejsou ubytování brigádníci družstva, ale dva státem regulovaní nájemníci s platnou smlouvou z dob JZD. Jakékoliv řešení, rekonstrukci a smysluplnější rozdělení bytů odmítali. Naše stěhování už nešlo odložit a proto se naše rodina, 3 dospělí a 4 děti sestěhovali do bývalého skladu brambor a kozího chlívku. Teď teprve začala naše vysněná romantika — děti v létě spali ve stájích a v zimě s námi v jedné místnosti. Topili jsme v malých kamínkách „petra“ a na noc si dávali nahřáté cihly do postele. Koupelna byla na zámku v 1. patře. V zimě to obnášelo projít 200 m přes dvůr maje nad sebou hvězdnou oblohu. Naštěstí dva regulovaní nájemníci neunesli představu, že za třípokojový byt o velikosti 90 m² budou místo 360,- Kč za měsíc platit 1 200,- Kč a po třech letech odešli. Tehdy jsme konečně mohli začít celkovou rekonstrukci hospodářských budov a budovat bydlení.

Rekonstrukce Hospodářských budov

Nejprve jsme vymysleli koncept, k čemu budou téměř 100 m dlouhé hospodářské budovy využity. Hlavním cílem bylo vytvořit bydlení pro rodinu a pokladnu pro zajištění návštěvnického provozu, dále prostor pro pořádání výstav a pro úvodní expozici o historii tvrze, zázemí pro dobrovolníky a členy Spolku přátel kestřanských tvrzí, archiv s knihovnou Horní tvrze, prostory pro ubytování a pro zpracování vína.

Zatím se nám podařilo vytvořit z kozího chlívku a skladu brambor prostor pro bydlení naší rodiny. Dále jsme v prostorách stájí vybudovali pokladnu, díky které jsme schopni zajistit na Horní tvrzi celoroční turistický provoz a výstavní prostor, kde je umístěna malá expozice. V současnosti se zde nachází vstupní výstava na tvrz doplněná archeologickými nálezy zajištěnými na Horní tvrzi od roku 2005.

Také se nám podařilo v prostorách Ratejny vytvořit zázemí pro dobrovolníky, kteří k nám pravidelně jezdí. Zároveň se zde nachází klubovna Spolku přátel kestřanských tvrzí a archiv s knihovnou Horní tvrze.

Současně s rekonstrukcí hospodářských budov probíhá i rekonstrukce Horní tvrze a přilehlého parku.

Rekonstrukce areálu Horní tvrze

Hned jak jsme se stali vlastníky tvrze, jsme začali v rámci konceptu zpřístupnění památky s revitalizací parku. Celý prostor byl očištěn od náletových dřevin, což obnášelo vysekat dvoumetrové kopřivy, vykácet akáty a keře a hlavně vykopat stovky kořenů. Úpravy jsme prováděli tak, aby vznikl přirozený park, bez moderních rušivých vlivů. Na východní straně vznikl malý ovocný sad se starými odrůdami a okolo tvrze zatravněná plocha ideální pro pořádání různých kulturních akcí. V létě mohou návštěvníci posedět pod stíny staletých dubů, nebo se jen tak procházet kolem a obdivovat tvrz z různých pohledů. V současné době pracujeme na revitalizaci terénu hospodářského dvora. Založili jsme zde bylinkovou zahrádku, která slouží především pro potřeby naší kuchyně. A abychom toho neměli málo, vysadili jsme první vinice s cílem navázat na tradici vinohradnictví v Kestřanech, která zde byla od poloviny 17. století.

Když jsme v roce 2010 přehodnocovali naše působení na Horní tvrzi, rozhodli jsme se, že k opravám přistoupíme co nejšetrněji. Naším cílem bylo zpřístupnit všechny prostory veřejnosti a oživit tvrz pořádáním různých kulturních akcí a rekonstrukcí objektu provádět bez omezení návštěvnického provozu. Také jsme se rozhodli, že veškeré práce budeme provádět pouze s použitím tradičních řemesel a technologií za pomoci dobrovolníků a objekt budeme rekonstruovat pomalu s ohledem na finanční možnosti rodiny. Dotace využíváme jen na ty části, které nejsme schopni financovat z vlastních zdrojů. Funguje to tak, že nejprve na místě, které chceme opravit, dojde k důkladnému průzkumu, poté provedeme konzervaci dochovaných částí a následně rekonstruujeme prostory s využitím výsledků předchozího zkoumání.

Při stavebně-historických průzkumech dlouhodobě spolupracujeme se stavební fakultou ČVUT v Praze a při archeologických průzkumech se společností Archaia Brno.

Rekonstrukci Horní tvrze jsme začali od základů — tedy od sklepních prostor. Mnozí se tomu sice diví, ale pro nás jako pro „moraváky“ byla absence sklepů plných vína nepřekonatelný problém, který jsme museli vyřešit. Sklepy plné vína mě osobně mnohdy zachránili před trdomyslností a vždy hravě zahaly myšlenku na všechno se vykašlat a odejít. V současné době mám ve sklepech pod nárožní věží svůj osobní archiv a ve velkých sklepech pod palácovým traktem je uloženo přes 2 000 lahví, určených k prodeji.

Aktuálně pokračujeme v rekonstrukci nárožní věže a přilehlého křídla. Zatím se nám zde podařilo zhotovit gotické a raně renesanční dveře, okna, očistit původní gotické omítky a postupně rekonstruujeme podlahy. V palácovém traktu momentálně provádíme průzkumy a konzervační práce.

Provoz tvrze (návštěvníkový provoz, zpřístupnění tvrze veřejnosti)

Jak už bylo řečeno, dali jsme si za cíl zpřístupnit tvrz veřejnosti a to celoročně každý den včetně pondělí. Zní to jednoduše, ale především to znamenalo přehodnotit svůj životní rytmus. Čas na tvrzi plyne úplně jinak. Každý den je pro nás pracovní, soboty, neděle a především svátky jsou pro nás dny, kdy je práce nejvíc.

Areál byl přístupný veřejnosti bez omezení už od začátku koupě, ale situace, kdy brána byla trvale otevřená, a tzv. vstupné dobrovolné návštěvníci házeli do pokladničky umístěné na tvrzi, způsobovala různé problémy. Neukáznění cyklisté vjížděli až na nádvoří a kola opírali o hodnotné omítky, někteří pejskaři volně pouštěli psy po areálu, v noci se pak na tvrzi scházela omladina a párkrát došlo i k vandalismu. Zkrátka z dlouhodobého hlediska byla situace neudržitelná. Zajímavostí je, že průměrné vstupné na jednoho návštěvníka v té době vycházelo 16 Kč / osoba, což pro udržení provozu tvrze bylo zcela nedostatečné.

Situaci bylo nutné stabilizovat, dát všemu patřičný řád. V areálu jsme osadili brány, které bylo možné na noc zavírat. V hospodářských budovách jsme zřídili pokladnu s možností odložit si kola a odpočinkovou zónu pro návštěvníky. Je zde také úvodní volně přístupná expozice, která seznamuje návštěvníky s historickým areálem. Do tvrze a parku jsme pak stanovili pevné vstupné. Hned v prvním roce se ukázalo, že to bylo dobré řešení. Ukázněnost návštěvníků se maximálně zlepšila a zaznamenali jsme spoustu kladných ohlasů na vstupní expozici. Také ekonomika provozu se stabilizovala. Zvedla se tím však i náročnost v péči o turisty, proto jsme se rozhodli spolupracovat se Spolkem přátel keřtřanských tvrzí, který v roce 2016 převzal starost o provoz areálu.

Ekonomika provozu, financování:

V současné době je obnova tvrze a hospodářského dvora financována ze dvou zdrojů. Hlavním zdrojem financování jsou prostředky rodiny Haladových získané pronájmy plynoucími z bytů v nájemním domě v Brně. Tyto prostředky pokrývají cca 70% nákladů na obnovu

Další finance jsou získávány z dotačních titulů z programů Jihočeského kraje a Ministerstva kultury. Prostředky získané tímto způsobem pokrývají cca 30% nákladů na obnovu. Dotace z Evropské unie jsme zatím pro jejich komplikovanost a neustálé změny v podmínkách nevyužili.

Financování provozu, jak už bylo řečeno, zajišťuje Spolek přátel keřtřanských tvrzí, jehož hlavním zdrojem příjmů je prodej vstupenek, upomínkových předmětů a provoz vinných sklepů na tvrzi.

Jsme si plně vědomi, že jakékoliv prostředky vložené do obnovy tvrze jsou nevratné. Naším cílem je, aby tvrz a přilehlý areál hospodářského dvora byl soběstačný a nebyl dotován — a to jak v rámci provozu, tak i údržby. Dnes už víme, že tvrz a areál potřebuje ke své obsluze dva stálé a jednoho sezonního pracovníka. Tyto činnosti zatím zajišťují členové rodiny Haladových a dobrovolníci ze Spolku přátel keřtřanských tvrzí.

Spolek přátel keřtřanských tvrzí, z.s.

Spolek přátel keřtřanských tvrzí byl založen v roce 2016. Vznikl z dobrovolníků a příznivců, kteří už od počátku pomáhají se záchranou Horní tvrze a společně s námi jezdí i na různé historické akce. Pravidelně pomáhají při brigádách, úpravách parku a při jeho údržbě, a samozřejmě i při samotných rekonstrukcích na tvrzi. Díky jejich úsilí také vznikl dnes už dosti rozsáhlý soubor archiválií, obsahující ucelený soubor starých fotografií Keřtřan a okolí. V archivu také utřídili rozsáhlý soubor projektů zabývajících se revitalizací tvrze a parku, a založili knihovničku s množstvím knih a dokumentů zabývajících se historií Keřtřan.

V roce 2018 se tento spolek stal aktivním členem asociace Zachraňme hrady, která sdružuje spolky pečující o hrady a tvrze v České republice.

<https://kestrany.cz/>

<https://www.facebook.com/tvrzkestrany>

/CZ/

Interiér tvrže (Foto: Pavel Halada)

/AT/

Interieur der Festung (Foto: Pavel Halada)

/CZ/

Pohled na Horní tvrž (Foto: Pavel Halada)

/AT/

Blick auf die Obere Festung
(Foto: Pavel Halada)

/CZ/

Pohled na tvrz (Foto: Pavel Halada)

/AT/

Blick auf die Festung (Foto: Pavel Halada)

/CZ/

Noční prohlídky sklepů tvrze (Foto: Pavel Halada)

/AT/

Nächtliche Führungen durch die Keller der Festung (Foto: Pavel Halada)

/CZ/

Historická atmosféra během akce
v Krčmě tvrže (Foto: Pavel Halada)

/AT/

Historische Atmosphäre während
der Veranstaltung in der Taverne
der Festung (Foto: Pavel Halada)

/CZ/

Spolek přátel kestránských tvrzí —
Kestránské manství (Foto: Pavel Halada)

/AT/

Freunde der Festungen von Kestřany —
Lehnhof Kestřany (Foto: Pavel Halada)

/CZ/

Kestřanské sklepy — malý sklep (Foto: Pavel Halada)

/AT/

Kellereien von Kestřany — kleiner Keller (Foto: Pavel Halada)

/CZ/

Kestřanské sklepy — velký sklep (Foto: Pavel Halada)

/AT/

Kellereien von Kestřany — großer Keller (Foto: Pavel Halada)

Obere Festung Kestřany — wie wir Eigentümer des Denkmals wurden

Pavel Halada

Am Anfang stand eine romantische Vorstellung, eine Burg oder ein Schloss zu besitzen. Ich habe mich schon immer zu Denkmälern hingezogen gefühlt, und schon als Kind wollte ich Kastellan werden, also beschloss ich zusammen mit meinem Bruder Martin, etwas Verfügbares zu suchen, am besten zum Preis von „einer Krone“. Wir haben uns eine Ruine irgendwo auf einem Hügel gewünscht, die wir nach und nach sanieren, erkunden und uns dort mit Freunden treffen könnten. Schließlich hat uns das Gebiet der Oberen Festung in Kestřany in der Nähe von Písek gereizt. Wir haben den Kauf und die Finanzierung über mehrere Jahre verteilt. Zunächst kauften wir die Obere Festung / Horní tvrz (2005), dann das Schloss (2006) im Rahmen eines Kaufvorvertrags (2006) und den Wirtschaftshof (2007) im Rahmen eines Vorkaufsrechts.

Kurze Geschichte

Die erste schriftliche Erwähnung von Kestřany stammt aus dem Jahr 1315, als der Besitzer der Oberen Festung / Horní tvrz, Albert von Kestřany, die Wiese Okopanice dem Kloster in der Stadt Písek schenkte. Albert von Kestřany hatte drei Söhne, Michal, Simon und Bartholomäus. Der Legende nach ließ er das Anwesen in drei Teile aufteilen und gab jedem von ihnen einen Teil, auf dem sie ihre Festungen bauten. Die Herren von Kestřany waren die erste Familie in Kestřany, und von Anfang hatten sie gegenüber dem Regenten eine Lehenspflicht. Im Falle eines Krieges mussten sie dem König mit vier wehrhaften Pferden zu Diensten sein. Der älteste Teil der Oberen Festung, der so genannte Burggrafschaft, stammt ebenfalls aus dieser Zeit. Es handelt sich um ein typisches turmartiges Gebäude, das ursprünglich mit einem Fachwerkaufbau versehen war. Ursprünglich betrat man den Raum auf der rechten Seite, der als Eingang zum Boden, zum Keller und zum linken Raum mit einem Kreuzrippengewölbe diente. Dieser linke Raum war der

Versammlungsort für die Bewohner der Festung und ihre Besucher und war daher sehr dekorativ gestaltet. Interessant ist, dass die Rippen des Gewölbes aus Ziegelsteinen gefertigt sind. Im ersten Stockwerk befanden sich die Schlafgemächer der Festungsbesitzer.

Ein weiteres wichtiges Mitglied der Familie war Vaněk Koktan, der Kestřany im Jahr 1446 von seinem Onkel Arnošt kaufte. Er baute die obere Festung aus, fügte Wohntürme und eine Mauer mit Tor hinzu und machte sie zu einer für die damalige Zeit modernen und komfortablen Residenz. Wahrscheinlich war dies der Grund, warum König Georg von Podiebrad 1452 Kestřany als Ort für sein Heer wählte, als er die aufständische Stadt Písek angriff.

Nach 1490 boten die letzten Mitglieder der Familie von Kestřany ihre Ländereien Heinrich von Schwamberg zum Kauf an. Er kaufte 1492 die Obere Festung und im 1495 den Rest des Anwesens und vereinigte damit die Herrschaft Kestřany zu einer Einheit. Während ihrer Herrschaft bauten die Herren von Schwamberg die Festung in ihrer heutigen Form um. So errichteten sie beispielsweise den Palasttrakt, der um 1516 so gebaut wurde, dass er vor die ursprüngliche Mauer gesetzt wurde. Zu diesem Zweck wurde ein neues Eingangstor gebaut. Der untere Teil des Palastflügels wird von einem großen Saal eingenommen, der mit Renaissance-Malereien geschmückt ist. Auf dem Dachboden befanden sich damals die Schlafzimmer für die Gäste der Oberen Festung. Sie kümmerten sich auch um den Bau einer Kapelle, die der Heiligen Maria Magdalena, der Lieblingsheiligen der Schwamberger, gewidmet war. Das Gewölbe ist spätgotisch und wird als Zellen- oder Diamantgewölbe bezeichnet. Die Untere Festung wurde in dieser Zeit zu einer Brauerei mit eigener Mälzerei umgebaut. Das Anwesen verfügte auch über 41 Teiche und war fast so ertragreich wie das Anwesen Orlické.

Die Familie Schwamberg blieb hier bis zum Aussterben des hiesigen Familienzweiges, als Jan Vilém II. von Schwamberg 1651 starb. Das Anwesen wurde von seiner Tochter Františka Polyxena geerbt, die im selben Jahr Graf Karl Francz Paar heiratete. Um den Komfort zu erhöhen, ließen sie 1652 ein neues Schloss in Kestřany errichten. Sie legten einen großen Ziergarten und daneben einen Weinberg an.

Im Jahr 1661 stirbt Graf Paar. Františka Polyxena behält Kestřany bis 1678, als sie es an Eliška Zuzana Vratislava von Gerstorf verkauft. Im Jahr 1685 wurde Kestřany vom Adam Humprecht Fortunát Koc von Dobruška gekauft, der später sogar Hauptmann der Region Pracheňsko werden sollte. Er war jedoch kein guter Bewirtschafter und unter seiner Verwaltung verfiel Kestřany. Im Jahr 1700 verkauft er sie an Fürst Ferdinand von Schwarzenberg.

Kestřany wurde in die Herrschaft Protivín eingegliedert und im Schloss siedelte sich der Schwarzenberger Verwalter an. Alle wertvollen Dinge wurden in andere Schwarzenberg Besitzungen gebracht. Im 18. Jahrhundert wurde die alte Holzbrücke zur Oberen Festung durch eine Steinbrücke ersetzt. Auch eine Brennerei und andere landwirtschaftliche Gebäude wurden gebaut.

Kestřany blieb bis zur ersten Bodenreform im Jahr 1924 im Besitz der Schwarzenberger, als die Herrschaft an die Staatswälder und -güter verkauft wurde. Während der kommunistischen Ära wurden die Festungen von Kestřany von einer landwirtschaftlichen Genossenschaft verwaltet, und die Obere Festung war bis in die 1970er Jahre bewohnt. In den 1970er und 1980er Jahren wurde das gesamte Gelände an das Prácheň-Museum übertragen. Zu diesem Zeitpunkt wurde die Festung gesichert und die ersten Sanierungen wurden durchgeführt. Im Jahr 1990 wurde das gesamte Gelände von der Landwirtschaftlichen Genossenschaft Kestřany aufgekauft, und die Obere Festung war bis 2005 im Besitz der Familie Halad. Seitdem befindet sich die Festung im Privatbesitz und wird nach und nach instand gesetzt.

Wie und warum wir Eigentümer des Denkmals wurden

Irgendwann im Jahr 2003 begannen wir, verschiedene Anzeigen durchzusehen, und das erste, was unsere Aufmerksamkeit erregte, war die Anlage mit Festungen in Kestřany. Aber diese waren nicht für eine Krone, sondern für 10 Millionen. CZK, zu kaufen, d.h. für uns unerschwinglich. Wir suchten weiter und reisten durch die ganze Tschechische Republik, aber die Objekte, die für eine symbolische Krone verkauft wurden, hatten verschiedene versteckte Bedingungen. Allmählich begannen wir zu akzeptieren, dass es uns etwas kosten würde. Wie es der Zufall wollte, gelang es uns, einige Grundstücke im Zentrum von Brünn gut zu verkaufen. Als wir über größere finanzielle Möglichkeiten verfügten, zögerten wir nicht mehr und suchten in der ganzen Republik nach einer Immobilie, die uns gefallen würde. Und wieder erschien Kestřany in der Anzeige, diesmal zum Preis von 7,5 Millionen CZK. Obwohl wir immer noch nicht genug Geld hatten, nahmen wir die Verhandlungen auf, denn der Ort Kestřany überzeugte uns mit dessen Atmosphäre. Wir fanden bald heraus, dass das gesamte Gelände zum Verkauf stand, allerdings jetzt ohne die Untere Festung, daher die plötzliche Preissenkung. Dennoch haben wir beschlossen, die Obere Festung, das Schloss und die Nebengebäude zu kaufen.

Das erste Jahr unserer Tätigkeit in der Oberen Festung könnte man als pure Euphorie und Begeisterung infolge des Besitzes des Denkmals bezeichnen. Wir begannen, das Gebäude von Wildgehölzen und Unkraut zu befreien, es zu erkunden und einfach alles zu genießen. Zunächst hatten wir keine Ahnung, wie groß das Gelände war und was wir gekauft hatten. Zusammen mit der Festung bekamen wir auch die Planungsunterlagen von Ing. K. arch. Kašička, in denen

Fachwerksaufbauten auf den Türmen, Wehrgänge, den Rundgang gezeichnet wurden, kurzum alles, was für die Instandsetzung und die Zugänglichkeit des Denkmals erforderlich war. Alles sah einfach und hoffnungsvoll aus. Und dann kam es zur Kollision mit der Realität, oder besser gesagt, mit der Denkmalpflege. Zunächst mussten wir feststellen, dass wir nicht tun konnten, was wir wollten, dass die Planungsunterlagen aus den 1980er Jahren die Denkmalpfleger nicht begeistern und dass sie nichts von den Fachwerksaufbauten, den Wehrgängen und dem Wiederaufbau in der ursprünglichen Form hören wollten. Im Gegenteil, sie begannen, alle möglichen merkwürdigen Dinge von uns zu verlangen — Erneuerungskonzepte, Projekte, verbindliche Stellungnahmen, Restaurierungsforschungen, Papierkram, der uns bis dahin völlig unbekannt war. Bei den Verhandlungen mit dem Nationalinstitut für Denkmalpflege tauchten jedoch die Worte „Subventionen“ und „Fachhilfe“ auf. So keimte in uns eine wunderbare Idee auf: „Wir werden an der Festung arbeiten und Arbeitsjobs organisieren, die Denkmalpfleger werden uns beibringen, was und wie wir es tun sollen, und das Ministerium wird uns dafür Geld geben. Schon bei der Bearbeitung der ersten Subvention haben wir festgestellt, dass die Realität wieder anders ist. Ehrenamtliche Arbeit und Selbsthilfe ist im Rahmen von Förderungen nicht gut genug, sie wird nicht akzeptiert, es muss für alles eine professionelle Firma geben, Budgets, Verträge usw., wieder eine Menge Papierkram.

Schließlich wurde alles geregelt, wir erhielten die ersten Fördermittel und gewöhnten uns allmählich an den Gedanken, dass wir nur die Eigentümer sein, dass die Denkmalpfleger die Vorgehensweise von Fachunternehmen prüfen, dass alles in Ordnung ist und dass wir das Denkmal genießen werden, wenn es fertig ist. Aber auch hier gab es einen Zusammenstoß mit der Realität. Die Firma, welche die Sanierung durchführen sollte, war nicht so professionell, wie sie behauptete, alles wurde verzögert, die Denkmalpfleger prüften nur die Papiere, niemand außer uns interessierte sich für die Qualität der Arbeit. Außerdem war es anstrengend, alles vom 200 km entfernten Brünn aus zu erledigen. Nichts lief nach unseren Vorstellungen. Nach 5 Jahren haben wir festgestellt, dass das Prinzip, Papiere für die Bedürfnisse von Denkmalpflegern zu erstellen, dann Subventionen zu bekommen und dann unqualifizierte Baufirmen zu beaufsichtigen, keinen Spaß macht, nicht erfüllend ist und völlig entfernt von unseren ursprünglichen Vorstellungen, ein Denkmal zu besitzen und zu sanieren, ist. Wir haben erkannt, dass es für uns am wichtigsten ist, die ursprünglichen romantischen Ideen zu verwirklichen, das Denkmal wiederzubeleben und es der Öffentlichkeit zugänglich zu machen. Deshalb haben wir die Subventionen gestrichen und eine grundsätzliche Entscheidung getroffen, nämlich dass die ganze Familie nach Kestřany umziehen wird, weil es nicht möglich ist, das Denkmal aus der Ferne zu sanieren und zu betreiben.

Schaffung von Wohnraum für die Familie und den Hausverwalter

Von Anfang an schienen die Wirtschaftsgebäude der ideale Ort für die Unterbringung zu sein. Wir fanden jedoch bald heraus, dass die beiden Wohnungen mit jeweils drei Zimmern nicht von Zeitarbeitern der Genossenschaft bewohnt wurden, sondern von zwei staatlich regulierten Mietern mit einem gültigen Vertrag aus der Zeit der landwirtschaftlichen Genossenschaft. Sie lehnten jede Lösung, die Sanierung und eine sinnvollere Aufteilung der Wohnungen ab. Unser Umzug konnte nicht länger aufgeschoben werden, und so zog unsere Familie mit 3 Erwachsenen und 4 Kindern in das ehemalige Kartoffellager und den Ziegenstall. Unsere Traumromanze hatte gerade erst begonnen — die Kinder schliefen im Sommer in den Ställen und im Winter im selben Zimmer wie wir. Wir heizten im kleinen „Petra“-Ofen und legten die erwärmten Ziegelsteine nachts in unsere Betten. Das Badezimmer befand sich im Schloss im ersten Stock. Im Winter musste man unter dem Sternenhimmel 200 m über den Hof laufen. Glücklicherweise konnten zwei regulierte Mieter die Vorstellung nicht ertragen, für eine Dreizimmerwohnung von 90 m² statt 360 CZK monatlich 1.200 CZK zu zahlen, und zogen nach drei Jahren aus. Dann konnten wir endlich mit der vollständigen Sanierung der Wirtschaftsgebäude und dem Bau von Wohnungen beginnen.

Sanierung von Wirtschaftsgebäuden

Zunächst haben wir ein Konzept für die Nutzung des fast 100 m langen Wirtschaftsgebäudes erstellt. Hauptziel war es, Wohnraum für die Familie und eine Kasse für den Besucherverkehr zu schaffen, sowie Raum für Ausstellungen und eine Einführungsausstellung zur Geschichte der Festung, Einrichtungen für Freiwillige und Mitglieder der Freunde der Festungen von Kestřany, ein Archiv mit der Bibliothek der Oberen Festung, Unterkünfte und einen Raum für die Weinverarbeitung.

Bisher haben wir es geschafft, den Ziegenstall und das Kartoffellager in einen Wohnraum für unsere Familie zu verwandeln. Außerdem haben wir in den Stallungen eine Kasse eingerichtet, dank derer wir in der Lage sind, die Obere Festung ganzjährig touristisch zu nutzen, sowie einen Ausstellungsraum, in dem eine kleine Exposition untergebracht ist. Gegenwärtig wird eine Eingangsausstellung zur Festung gezeigt, die durch archäologische Funde ergänzt wird, die seit 2005 in der Oberen Festung gesichert wurden.

Es ist uns auch gelungen, in den Räumlichkeiten von Ratejna Räumlichkeiten für Freiwillige zu schaffen, die zu uns regelmäßig kommen. Außerdem gibt es ein Klubhaus für die Freunde der Festungen von Kestřany und ein Archiv mit der Bibliothek der Oberen Festung.

Zeitgleich mit der Sanierung der Wirtschaftsgebäude werden auch die Obere Festung und der angrenzende Park saniert.

Sanierung des Bereichs der Oberen Festung

Sobald wir Eigentümer der Festung wurden, begannen wir mit der Renaturierung des Parks im Rahmen des Konzepts, das Denkmal zugänglich zu machen. Das gesamte Gebiet wurde von Anfluggehölzen befreit, wobei zwei Meter hohe Brennesseln bekämpft, Akazienbäume und -sträucher gefällt und vor allem Hunderte von Wurzeln ausgegraben wurden. Die Änderungen wurden so vorgenommen, dass ein naturnaher Park ohne moderne störende Einflüsse entsteht. Auf der Ostseite wurde ein kleiner Obstgarten mit alten Sorten angelegt und eine Grünfläche um die Festung herum, die für verschiedene kulturelle Veranstaltungen geeignet ist. Im Sommer können die Besucher im Schatten der jahrhundertealten Eichen sitzen oder einfach spazieren gehen und die Festung aus verschiedenen Perspektiven bewundern. Derzeit arbeiten wir an der Wiederbelebung des Geländes des Wirtschaftshofs. Wir haben hier einen Kräutergarten angelegt, der hauptsächlich den Bedarf unserer Küche deckt. Und damit wir uns langweilen, haben wir unsere ersten Weinberge angelegt, um die Tradition des Weinbaus in Kestřany seit Mitte des 17. Jhd. fortzusetzen.

Als wir 2010 unsere Arbeit an der Oberen Festung neu umgewerteten, beschlossen wir, die Instandsetzungsarbeiten so behutsam wie möglich anzugehen. Unser Ziel war es, alle Räumlichkeiten für die Öffentlichkeit zugänglich zu machen und die Festung durch verschiedene kulturelle Veranstaltungen zu beleben, ohne den Besucherverkehr einzuschränken. Wir haben außerdem beschlossen, alle Arbeiten nur mit Hilfe von Freiwilligen unter Verwendung traditioneller Handwerke und Technologien durchzuführen und das Gebäude unter Berücksichtigung der finanziellen Möglichkeiten der Familie langsam zu sanieren. Wir verwenden Fördermittel nur für die Teile, die wir nicht aus eigenen Mitteln finanzieren können. Das funktioniert so, dass

wir zunächst eine gründliche Untersuchung des zu sanierenden Objekts durchführen, dann die erhaltenen Teile konservieren und anschließend das Gebäude anhand der Ergebnisse der vorherigen Untersuchung rekonstruieren.

Wir arbeiten seit langem mit der Fakultät für Bauingenieurwesen der Tschechischen Technischen Universität in Prag für bauhistorische Forschungen und mit der Archaia Brno für archäologische Forschungen zusammen.

Wir begannen mit der Sanierung der Oberen Festung von Grund auf, d. h. von den Kellern aus. Viele Leute sind überrascht, aber für uns als „Mährer“ war der Mangel an Weinkellern ein unüberwindbares Problem, das wir lösen mussten. Die Keller voller Wein haben mich persönlich oft vor der Traurigkeit und Verzweiflung gerettet und den Gedanken, aufzugeben und zu gehen, immer wieder einfach verjagt. Derzeit habe ich mein persönliches Archiv im Keller unter dem Eckturm und über 2.000 Flaschen in den großen Kellern unter dem Palastflügel zum Verkauf.

Zurzeit setzen wir die Sanierung des Eckturms und des angrenzenden Flügels fort. Bisher ist es uns gelungen, Türen und Fenster im Stil der Gotik und der Frührenaissance herzustellen, den ursprünglichen gotischen Putz zu reinigen und die Fußböden nach und nach zu rekonstruieren. Im Palastflügel führen wir derzeit Untersuchungen und Konservierungsarbeiten durch.

Betrieb der Festung (Besucherverkehr, Öffnung der Festung für die Öffentlichkeit)

Wie bereits erwähnt, haben wir uns zum Ziel gesetzt, die Festung an jedem Tag des Jahres für die Öffentlichkeit zugänglich zu machen, auch montags. Das klingt einfach, aber es bedeutete vor allem, unseren Lebensrhythmus zu überdenken. In der Festung vergeht die Zeit anders. Für uns ist jeder Tag ein Arbeitstag, Samstage, Sonntage und vor allem Feiertage sind die Tage, an denen wir am meisten zu tun haben.

Das Gelände war von Anfang an uneingeschränkt für die Öffentlichkeit zugänglich, aber die Situation, dass das Tor ständig geöffnet war und des so genannte freiwillige Eintrittsgeld von den Besuchern in die Kasse der Festung geworfen wurde, führte zu verschiedenen Problemen. Nicht disziplinierte Radfahrer fuhren in den Innenhof und lehnten ihre Fahrräder gegen den wertvollen Putz, einige Hundebesitzer ließen ihre Hunde auf dem Gelände frei laufen, junge Leute versammelten sich nachts in der Festung, und einige Male kam es zu Vandalismus. Kurzum,

die Situation war auf Dauer nicht tragbar. Interessanterweise betrug der durchschnittliche Eintrittspreis pro Besucher damals 16 CZK pro Person, was völlig unzureichend war, um den Betrieb der Festung zu finanzieren.

Es war notwendig, die Situation zu stabilisieren und alles in die richtige Reihenfolge zu bringen. Wir haben die Tore installiert, die für die Nacht geschlossen werden können. In den Wirtschaftsgebäuden haben wir ein Kassenraum mit der Möglichkeit, Fahrräder abzustellen, und einen Ruhebereich für Besucher eingerichtet. Außerdem gibt es eine kostenlose Einführungsausstellung, die den Besuchern den historischen Ort näher bringt. Wir haben dann einen festen Eintrittspreis für die Festung und den Park festgelegt. Dies erwies sich im ersten Jahr als eine gute Lösung. Die Besucherzahlen haben sich enorm verbessert und wir haben viele positive Rückmeldungen zur Einführungsausstellung erhalten. Auch die Wirtschaftlichkeit Betriebes hat sich stabilisiert. Allerdings stiegen damit jedoch die Anforderungen an den Gästeservice. Deshalb haben wir beschlossen, mit dem Verein der Freunde der Festungen von Kestřany zusammenzuarbeiten, der 2016 die Verantwortung für den Betrieb der Anlage übernommen hat.

Wirtschaftlichkeit des Betriebs, Finanzierung:

Derzeit wird die Erneuerung der Festung und des Wirtschaftshofes aus zwei Quellen finanziert. Die Hauptfinanzierungsquelle sind die Mittel der Familie Halad, die durch die Vermietung von Wohnungen in einem Mietshaus in Brünn gewonnen wurden. Diese Mittel decken etwa 70 % der Erneuerungskosten.

Weitere Finanzmittel stammen aus den Förderprogrammen der Südböhmischen Region und des Kulturministeriums. Die auf diese Weise erhaltenen Mittel decken etwa 30 % der Restaurierungskosten. Die Förderung der Europäischen Union haben wir aufgrund ihrer Kompliziertheit und der sich ständig ändernden Bedingungen noch nicht in Anspruch genommen.

Die Betriebsfinanzierung erfolgt, wie bereits erwähnt, durch den Verein der Freunde der Festungen von Kestřany, dessen Haupteinnahmequelle der Verkauf von Eintrittskarten und Souvenirs sowie der Betrieb der Weinkeller auf der Festung ist.

Wir sind uns darüber im Klaren, dass wir die in die Erneuerung der Festung investierten Mittel nie zurückbekommen. Unser Ziel ist es, dass die Festung und der angrenzende Wirtschaftshofbereich autark sind und nicht gefördert werden müssen, und zwar sowohl von dem Betrieb als auch der Instandhaltung her. Wir wissen jetzt, dass für den Betrieb der Festung und des Geländes

zwei ständige Mitarbeiter und ein Saisonarbeiter benötigt werden. Diese Aktivitäten werden bisher von Mitgliedern der Familie Halad und Freiwilligen der Freunde der Festungen von Kestřany durchgeführt.

Spolek přátel keřřanských tvrží, z.s. (Freunde der Festungen von Kestřany)

Der Verein der Freunde der Festungen von Kestřany wurde 2016 gegründet. Er wurde von freiwilligen Helfern und Fans gegründet, die von Anfang an bei der Rettung der Oberen Festung mitgewirkt haben und auch mit uns zu verschiedenen historischen Veranstaltungen reisen. Sie helfen regelmäßig bei der Arbeit, bei der Gestaltung und Pflege des Parks und natürlich beim Wiederaufbau der Festung selbst. Dank ihrer Bemühungen ist eine recht umfangreiche Archivsammlung entstanden, die eine Vielzahl alter Fotografien von Kestřany und Umgebung enthält. Im Archiv wurde auch eine umfangreiche Sammlung von Projekten zur Sanierung der Festung und des Parks gestaltet und eine Bibliothek mit zahlreichen Büchern und Dokumenten zur Geschichte von Kestřany eingerichtet.

Im Jahr 2018 wurde der Verein aktives Mitglied der Vereinigung zur Rettung von Burgen „Zachraňme hrady“, in der sich Vereine zusammengeschlossen haben, die sich um Burgen und Festungen in der Tschechischen Republik kümmern.

<https://kestrany.cz/>

<https://www.facebook.com/tvrzkestrany>

Hannes Weitschacher

/CZ/

Hannes Weitschacher žije v okrese Hollabrunn a od ledna 2009, kdy nahradil Andream Strobela, je jednatelem společnosti Weinviertel Tourismus GmbH (WTG). Předtím pracoval Hannes Weitschacher dvanáct let pro Kleinregion Retzer Land a čtyři roky pro vinařskou stezku Weinviertel.

/AT/

Hannes Weitschacher wohnt im Bezirk Hollabrunn, ist seit Jänner 2009 Geschäftsführer der Weinviertel Tourismus GmbH (WTG), er löste damals Andreas Strobl ab. Davor war Weitschacher zwölf Jahre für die Kleinregion Retzer Land und vier Jahre für die Weinstraße Weinviertel tätig gewesen.

Cestovní ruch a ochrana kulturního dědictví

Hannes Weitschacher

Už naši předkové věděli, že cestování vzdělává. V tzv. lepších třídách byla „cesta do Itálie“ součástí vzdělání a důležitou součástí rozvoje osobnosti, a to nejen od dob Goetha. Zážitky z těchto vzdělávacích cest se promítly do nesčetných cestopisných reportáží, kterým dodnes vděčíme za zajímavé popisy někdejších kultur.

Pro mnoho lidí, kteří dnes „jezdí na výlet“, to znamená vítaný únik z každodenního života. Člověk touží po příslovečné „změně prostředí“ a začíná především změnou místa. Znamé prostředí se opouští a hledá se nové, neznámé. Turista je v podstatě zvědavý a hledající člověk. To, co v minulých staletích přinášelo užitek jen několika málo lidem, je už dávno dostupné všem a téměř pro každou peněženku. Miliony turistů tvrdí, že chtějí na dovolené poznat „zemi a její obyvatele“. Dokonce i ti, kteří tvrdí, že raději leží na pláži nebo lenoší, říkají, že během své dovolené občas navštíví kulturní památky. Mnoho cestovatelů se stále více zajímá o prázdninový region: Jací lidé tam žijí, jestli mluví jiným dialektem nebo jazykem než vy, jak žijí, čím se liší jejich kulturní prostředí od vašeho?

kulturní turistika

Nabídka kulturní turistiky je dnes širší než kdykoli předtím: speciální kulturní cestovní kanceláře, prohlídky měst, koncertní turné, ale také přenocování na zámku nebo výlet do Benátek zrekonstruovaným Orient Expresem — o zajímavé možnosti v oblasti kultury není nouze. Návštěva „poutních míst“ je samozřejmě součástí povinného programu každého turisty. Cestovní průvodci a on-line platformy vyzdvihují nejlepší památky a poskytují přehled toho, co stojí za to vidět. Na prohlídku nejzajímavějších míst se specializují zejména výletní lodě. Architektonické a kulturní památky jsou kombinovány s rekreací na lodi.

O architektonické památky je velký zájem, jak ukazuje přehled nejnavštěvovanějších objektů v Rakousku a České republice v roce 2018:

- Pražský hrad / Prager Burg (cca 1 750 000)
- Český Krumlov / Böhmisch Krumau (cca 429 000)
- Zámek Lednice / Schloss Eisgrub (cca 394 000)
- Zámek Hluboká / Schloss Frauenberg (cca 288 000)
- Hrad Karlštejn / Burg Karlstein (cca 223 000)

- Zámek Schönbrunn / Schloss Schönbrunn (cca 3 978 000)
- Zoologická zahrada Schönbrunn / Tiergarten Schönbrunn (cca 2 023 700)
- Uměleckohistorické muzeum Vídeň / Kunsthistorische museum Wien (cca 1 750 814)
- Vídeňský zámek Belveder / Belvedere (cca 1 592 348)

Zdroj: <https://de.statista.com>

Dobré a špatné stránky cestovního ruchu

Dobré a špatné stránky cestovního ruchu jsou si velmi blízké, zejména pokud jde o zajímavosti. Každý, kdo někdy navštívil Neuschwanstein, Hallstadt, Thajsko nebo Prahu, dobře zná problém nadměrného turistického využití. Zde se stává věrohodným to, co zlí jazykové tvrdí už dlouho: turisté jsou jedinou neozbrojenou armádou dočasné okupace. Každý, kdo navštívil Akropoli v Aténách a pozoroval fanatické lovce suvenýrů v akci, zná i problém opotřebení způsobeného turistickým ruchem, zejména u těchto takzvaných „přetížených kulturních památek“. V takových případech jde cestovní ruch ruku v ruce s ohrožením existence památky. Památková péče a cestovní ruch zde nejsou v symbióze, ale spíše v ostrém napětí. Ti, kdo navštívili tyto oblíbené turistické destinace, se na vlastní kůži přesvědčili o tom, jak je turistický průmysl schopen optimalizovat i vnitřní procesy: řízení se neustále optimalizuje.

Nejvýznamnější místa budou mít z hlediska cestovního ruchu vždy těžké postavení a zaujímat zvláštní pozici. Možná, že provozovatelé nebo správci takových památek budou muset dlouhodobě přemýšlet o něčem jiném — aby se zajistilo přežití zvláště „postižených“ objektů, měly by být některé památky dočasně nebo úplně vyřazeny z turistického využití, než budou „obětovány na oltář masové turistiky“. Protože „Masový turismus se svou neukojitelnou touhou po novinkách a nedotčenosti nechává upadat to, co sám zničil.“

Muzea pod širým nebem (Skanzeny), nebo sofistikovanější tzv. tematické / zábavní parky jsou mnohem lépe vybaveny pro zvládnutí náporu turistické armády. Zde lze procesy optimalizovat na základě strategických úvah a „zbavit se“ davů s ohledem na ekonomické aspekty. Není tedy divu, že ve velkém vzoru všech aktivit v tomto směru, totiž v „Disneylandu“, projde ročně kopíi Neuschwansteinu více lidí, než originálem v Německu.

Co nabízí cestovní ruch památkám a naopak?

Cestovní ruch nabízí architektonickým památkám a památkové péči:

- Potenciál poptávky kulturně a historicky zainteresovaných občanů a návštěvníků
- Sponzorství od investorů, společností
- Vybudování infrastruktury
- Větší a širší pole působnosti pro specializované řemeslníky

Architektonické a přírodní památky nabízejí cestovnímu ruchu:

- Propagace image, atmosféry a přístupu k životu města, regionu.
- Městská krajina, osobitost
- Funkční hodnoty (různé možnosti využití)
- Emocionální hodnoty (možnost identifikace, pocit domova, historická kontinuita) kontinuita)
- Atraktivita městského cestovního ruchu
- Atraktivita pro investory

Dovolte mi uvést několik příkladů, kde cestovní ruch poskytuje důležité impulsy pro architektonické památky v našem regionu. Historii na dosah ruky už nenajdete jen ve velkých městech; stále častěji vznikají malá muzea v menších městech, která poskytují informace o zvláštních místních událostech a úspěších:

- Zážitkové sklepení v Retzu — Retzer Erlebniskeller cca 30 000 návštěvníků
- Větrný mlýn Retz cca 8 000 návštěvníků
- Městská věž Retz cca 5 000 návštěvníků

Celkový obrat: cca 300 000 eur — to znamená, že prostředky na údržbu a vlastní prostředky na investice jsou z velké části zajištěny.

Výzvy

Kulturní památky a zajímavosti — Kulturní památky a zajímavosti jsou součástí turistické nabídky měst, vesnic a regionů. Jejich ochrana je žádoucí pro obě strany a nepřichází v úvahu že by neexistovala. Pokud jde ale o způsob, jakým jsou nabízeny veřejnosti k prohlídce a jak jsou odolné vůči opotřebení, zde se zdá být shoda méně pravděpodobná. Obecný přístup nových koncepcí cestovního ruchu k využívání zdrojů namísto jejich spotřeby je optimistický, ale diskuse o tom, co je vhodné využití památky, pravděpodobně povede k určitým konfliktům.

Objekty mezi používáním a zachováním — Z hlediska památkové péče jsou stále objekty, které stojí zato zachovat, i když již nejsou trvale využívány nebo jsou výjimečnými turistickými památkami. Patří k nim například sklepní uličky na jižní Moravě a v Dolním Rakousku. V této skupině památek často dochází k chátrání nebo ke změně účelu kvůli nedostatečnému využití a zvyšování nároků způsobuje změny, které často ohrožují jejich podstatu. Skloubit hledisko užitnosti s hlediskem ochrany je často obtížné. V nejhorším případě jsou historické budovy vykuchány a „revitalizovány“ k nepoznání s dvojnásobným nárokem na to, aby odpovídaly idealizovaným představám o starém světě a zároveň i technickému komfortu konce 20. století.

Zatímco ochrana kulturního dědictví se ze své definice zabývá především jeho zachováním, odborníci na cestovní ruch se stále více zajímají o jeho (opětovné) využití. Poukazují na změnu funkce, staví se proti integrální ochraně památek této kategorie a požadují, aby způsob zacházení s nimi zohledňoval nové požadavky kultury cestovního ruchu současným způsobem.

Závěrečné poznámky

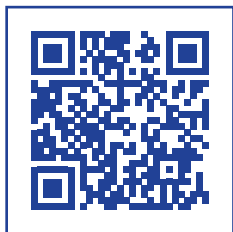
Historická místa a památky a cestovní ruch spolu bezprostředně souvisejí, a to přímo obsahově. Z tohoto důvodu by se měla historická místa udržovat, pokud nemají přijít o turisty. Turisté jsou tudíž důležitou cílovou skupinou pro ochranu památek.

Do budoucna by bylo žádoucí, aby partnerství mezi cestovním ruchem a ochranou kulturního dědictví fungovalo lépe — cestovnímu ruchu by prospěla vyšší kulturní úroveň a jasné odmítnutí kýče a prodejnosti — ochraně kulturního dědictví by prospělo větší přijetí cestovního ruchu jako projevu veřejného zájmu.

Ochrana památek a cestovní ruch se také musí intenzivněji propojovat, než tomu bylo dosud, protože se vzájemně potřebují — prosperující cestovní ruch přináší finanční prostředky a tím zajišťuje možnost zachování památek. Obě tyto oblasti, památková péče i cestovní ruch, tudíž představují přínos pro hospodářský rozvoj regionu, který by neměl být podceňován. Nezohlednění těchto souvislostí může mít pro region fatální hospodářské důsledky.

Poznámky a použitá literatura

- 1) **Hartwig Barg** (1995) „Die Heimat“, Nr. 7/8, 102. Jahrgang, Husum, červenec/srpen
- 2) **Ulrike Matthes** (1999) Denkmalschutz — Herausforderung für eine zukunftsorientierte Stadtentwicklungspolitik (Ochrana památek — výzva pro politiku rozvoje měst orientovanou na budoucnost).
- 3) **Nay, Marc A.** (1992) Denkmalpflege und Tourismus, Bündner Monatsblatt: Zeitschrift für Bündner Geschichte, Landeskunde und Baukultur, Heft 4 (Památková péče a cestovní ruch, Bündner Monatsblatt: Časopis pro dějiny Graubündenu, regionální studia a stavební kulturu, číslo 4)

<https://www.weinviertel.at/>

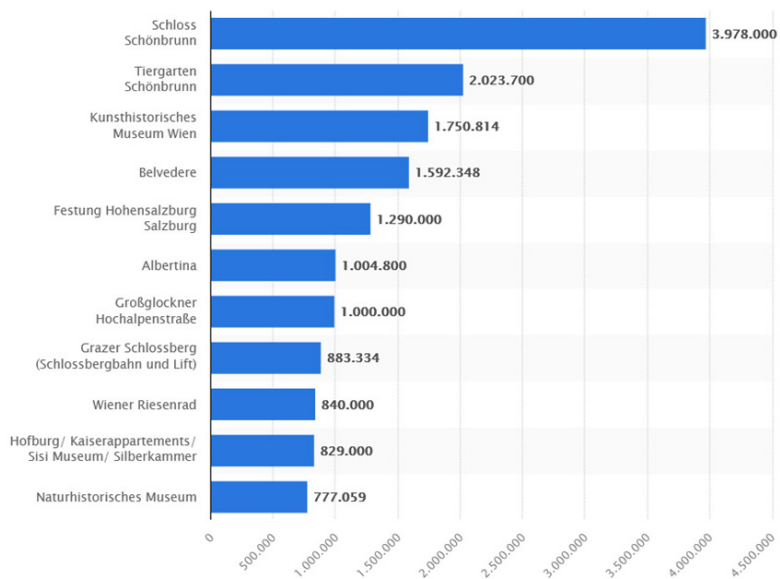

/CZ/

Na prohlídku nejzajímavějších míst se specializují zejména výletní lodě. Architektonické a kulturní památky jsou na lodi kombinovány s rekreací (Autor: Hannes Weitschacher)

/CZ/

Nejnavštěvovanější památky v Rakousku v roce 2018 (Autor: Hannes Weitschacher)

/CZ/

V roce 2018 navštívilo Kunsthistorické muzeum ve Vídni 1.750.814 lidí (Foto: Vratislav Zíka)

/AT/

Im Jahr 2018 besuchten 1.750.814 Menschen das Kunsthistorische Museum in Wien (Foto: Vratislav Zíka)

/CZ/

Kremže — malebná zákoutí starého města (Foto: Vratislav Zíka)

/AT/

Krems — malerische Ecken der Altstadt (Foto: Vratislav Zíka)

/CZ/

Mikulov — Restaurace na dvoře renesančního domu (Foto: Vratislav Zíka)

/AT/

Mikulov — Restaurant im Innenhof des Renaissancehauses (Foto: Vratislav Zíka)

/CZ/

Město Telč, zapsané na seznamu světového dědictví UNESCO (Foto: Vratislav Zíka)

/AT/

Die Stadt Telč, ein UNESCO-Weltkulturerbe (Foto: Vratislav Zíka)

Tourismus und Denkmalpflege

Hannes Weitschacher

Reisen bildet, das wussten schon unsere Vorfahren. In den sogenannten besseren Schichten gehörte die „Reise nach Italien“ nicht erst seit Goethe zur Ausbildung und war wichtiger Bestandteil der Persönlichkeitsentwicklung. Die Erlebnisse dieser Bildungsreisen flossen in ungezählte Reiseberichte ein, denen wir heute noch interessante Beschreibungen vergangener Kulturen verdanken.

Für viele, die heute „eine Reise tun“, bedeutet sie einen willkommenen Ausstieg aus dem Alltag. Man sehnt sich nach dem eher sprichwörtlichen „Tapetenwechsel“, und beginnt zunächst einmal mit einem Ortswechsel. Die gewohnte Umgebung wird verlassen und das Neue, das Ungewohnte gesucht. Der Tourist ist im Grunde ein neugieriger, ein suchender Mensch. Was in vergangenen Jahrhunderten nur Wenigen, zugute kam, ist heute längst für Jedermann/Jedefrau und für fast jeden Geldbeutel erschwinglich. Millionen Urlauber behaupten von sich, im Urlaub „Land und Leute“ kennenlernen zu wollen. Selbst diejenigen, die vorgeben, lieber am Strand zu liegen oder zu faulenz, geben an, hin und wieder kulturelle Attraktionen während ihres Urlaubs aufzusuchen. Es stellt sich bei vielen Reisenden ein zunehmendes, ehrliches Interesse an der Urlaubsregion ein: Was sind das für Menschen, die dort leben; sprechen sie einen anderen Dialekt oder eine andere Sprache als man selbst; wie leben sie; was unterscheidet ihre von der eigenen kulturellen Herkunft?

Kulturtourismus

Das touristische Angebot im kulturellen Bereich ist heute breiter gefächert denn je: spezielle Kulturreiseanbieter, Städtetouren, Konzertreisen aber auch Nächtigen in einem Schloss oder eine Reise mit dem rekonstruierten Orientexpress nach Venedig: An interessanten Möglichkeiten im kulturellen Bereich mangelt es also nicht. Der Besuch touristischer Wallfahrtsorte gehören natürlich zum „Pflichtprogramm“ eines jeden Touristen. Reiseführer und Onlineplattformen preisen die Top Sehenswürdigkeiten und geben einen Überblick, was sich anzusehen lohnt.

Speziell die Kreuzschiffahrt hat sich darauf spezialisiert, Highlights abzuklappern. Baukulturelle Sehenswürdigkeiten werden mit Erholung am Schiff kombiniert.

- Prager Burg / Pražský hrad (ca. 1 750 000)
- Böhmisches Krumau / Český Krumlov (ca. 429 000)
- Schloss Eisgrub / Zámek Lednice (ca. 394 000)
- Schloss Frauenberg / Zámek Hluboká (ca. 288 000)
- Burg Karlstein / Hrad Karlštejn (ca. 223 000)

- Schloss Schönbrunn / Zámek Schönbrunn (ca. 3 978 000)
- Tiergarten Schönbrunn / Zoologická zahrada Schönbrunn (ca. 2 023 700)
- Kunsthistorische museum Wien / Uměleckohistorické muzeum Vídeň (ca. 1 750 814)
- Belvedere / vídeňský zámek Belveder (ca. 1 592 348)

Quelle: <https://de.statista.com>

Gut und Böse des Tourismus

Gut und Böse des Tourismus liegen insbesondere bei den Highlights sehr eng beieinander. Wer bereits einmal einen Besuch in Neuschwanstein, Hallstadt, Thailand oder Prag hinter sich gebracht hat, ist mit dem Problem der Übernutzung durch den Tourismus bestens vertraut. Hier wird glaubhaft nachvollziehbar, was böse Zungen schon seit Langem behaupten: Touristen seien die einzige unbewaffnete Besatzungsarmee auf Zeit. Wer bereits in Athen die Akropolis besucht hat und den fanatischen Souvenirjägern bei ihrer Arbeit hat zusehen können, kennt auch das Problem der Abnutzung durch den Tourismus insbesondere bei diesen sogenannten „übertourten Kulturdenkmälern“. In solchen Fällen geht der Fremdenverkehr einher mit einer Existenzgefährdung für das Denkmal. Denkmalpflege und Tourismus erscheinen hier nicht in einer Symbiose, sondern in einem akuten Spannungsfeld. Wer in diesen touristischen Hotspots war, erlebt hautnah, wie auch das touristische Gewerbe innerbetriebliche Abläufe zu optimieren imstande ist: Führungsabläufe werden laufend optimiert. Highlights werden es in touristischer Beziehung immer schwer haben und eine Sonderstellung einnehmen. Vielleicht müssen sich die Betreiber oder Manager solcher Denkmäler langfristig eines anderen besinnen: Um das Überleben der besonders „betroffenen“ Objekte zu gewährleisten, sollten einige Denkmäler, ehe sie „auf dem Altar des Massentourismus geopfert werden“, zeitweise oder vollends der touristischen Nutzung entzogen werden. Denn: „Der Massentourismus mit seinem unstillbaren Hunger nach Novitäten und Unberührtheit lässt fallen, was er zerstört hat.“

Dem Ansturm der Touristenarmada erheblich besser gewappnet sind Freilichtmuseen oder die niveauvolleren der sogenannten Freizeitparks. Hier lassen sich unter strategischen Überlegungen Abläufe optimieren und Menschenmassen unter Berücksichtigung der ökonomischen Aspekte „ver- und entsorgen“. So verwundert es auch nicht, dass im großen Vorbild für alle Aktivitäten in dieser Richtung, nämlich „Disneyland“, jährlich mehr Menschen durch die dort vorhandene Kopie von Neuschwanstein durchgeschleust werden als durch das Original.

Was bietet der Tourismus den Baudenkmalern und umgekehrt?

Der Tourismus bietet den Baudenkmalern und dem Denkmalschutz:

- Nachfragepotential kulturell und historisch interessierter Bürger und Gäste
- Investoren, Unternehmen als Sponsoren
- Infrastrukturausstattung
- Größeres, breiteres Arbeitsfeld für spezialisiertes Handwerk

Der Bau- und Naturdenkmäler bieten dem Tourismus:

- Imageförderung, Flair und Lebensgefühl einer Stadt, einer Region
- Stadtbild, Unverwechselbarkeit
- Funktionale Werte (verschiedene Nutzungsoptionen)
- Emotionale Werte (Identifikationsmöglichkeiten, Heimatgefühl, historische Kontinuität)
- Anziehungskraft für Städtetourismus
- Attraktivität für Investoren

Lassen Sie mich ein paar Beispiele aufzeigen, wo der Tourismus wichtige Impulse für Baudenkmalern in unserer Region leistet. Geschichte zum Anfassen gibt es nicht mehr nur in den großen Städten, zunehmend entstehen auch in kleineren Orten kleine museale Einrichtungen, die über spezielle ortsbezogene Ereignisse und Errungenschaften Auskunft geben:

- Retzer Erlebniskeller ca. 30 000 Besucher*innen
- Retzer Windmühle ca. 8 000 Besucher*innen
- Retzer Stadtturm ca. 5 000 Besucher*innen

Gesamter Umsatz: ca. 300 000 Euro — damit sind Erhaltung und Eigenmittel für Investitionen weitgehend gesichert.

Herausforderungen

Sehenswürdigkeiten und Wahrzeichen — Es gibt Kulturdenkmäler, welche Teil des touristischen Angebots sind — die Sehenswürdigkeiten, die Wahrzeichen der Städte, der Dörfer und der Regionen. Ihr Schutz ist von beiden Seiten erwünscht und steht außer Frage. Bezüglich der Art, in welcher sie dem Publikum zur Besichtigungsangeboten werden und was ihre Belastbarkeit betrifft, scheint Übereinstimmung weniger wahrscheinlich. Wohl stimmt der allgemeine Ansatz neuerer Tourismus-Konzepte, Ressourcen zu gebrauchen statt zu verbrauchen, optimistisch, aber allein die Begriffsdiskussion, was denn angemessener Gebrauch eines Denkmals sei, lässt einigen Konfliktstoff erwarten.

Objekte zwischen Nutzung und Erhaltung — Aus der Sicht der Denkmalpflege bestehen weiter erhaltenswerte Objekte, welche keine nachhaltige Nutzung mehr aufweisen oder herausragenden touristischen Monumente darstellen. Dazu zählen beispielsweise die Kellergassen in Südmähren und in Niederösterreich. Bei dieser Gruppe von Denkmälern bewirkt das Fehlen einer Nutzung oft den Verfall oder die Zweckänderung und steigende Ansprüche Umbauten, welche oft die Substanz bedrohen. Den Nutzungs- mit dem Erhaltungsaspekt zu vereinbaren, ist oft ein schwieriges Unterfangen. Im schlimmsten Falle werden historische Bauten entkernt und bis zur Unkenntlichkeit, revitalisiert, mit dem doppelten Anspruch, sowohl dem Ideal der heilen Welt als auch dem technischen Komfort des späten 20. Jahrhunderts gerecht zu werden.

Während die Denkmalpflege sich definitionsgemäß vor allem um die Erhaltung kümmert, liegt das Interesse der Tourismus-Fachleute vermehrt im Bereich der (Um-)Nutzung. Sie verweisen auf den Funktionswandel, wehren sich dagegen, Denkmäler dieser Kategorie integral zu erhalten und fordern, dass der Umgang mit ihnen, den neu entstandenen Anforderungen der Tourismuskultur in zeitgemäßer Art und Weise Rechnung trägt.

Schlussbemerkung

Historisches Ortsbild bzw. Baudenkmäler und Tourismus haben direkte Verbindungen, einen unmittelbaren inhaltlichen Zusammenhang. Aus diesem Grunde sollten die historischen Ortsbilder gepflegt werden, will man die Touristen nicht verlieren. Der Tourist ist somit ein wichtiger Adressat der Denkmalpflege. Dem Tourismus und der Denkmalpflege wäre eine zukünftig besser funktionierende Partnerschaft zu wünschen — dem Tourismus ein Mehr an kulturellem Niveau

und eine deutliche Absage gegenüber dem Kitsch und dem Ausverkauf — der Denkmalpflege würde ein Mehr an Akzeptanz gegenüber dem Tourismus als Ausdruck des öffentlichen Interesses besser zu Gesicht stehen.

Denkmalpflege und Tourismus müssen intensiver als bisher zusammenfinden, denn sie brauchen einander — ein blühender Tourismus treibt die finanziellen Mittel ein und sichert somit wiederum die Erhaltungsmöglichkeit der Denkmäler. Beide, Denkmalpflege und Tourismus, können damit einen nicht zu unterschätzenden Beitrag zur wirtschaftlichen Entwicklung einer Region leisten. Eine Nichtbeachtung dieser Zusammenhänge kann fatale wirtschaftliche Folgen für eine Region nach sich ziehen.

Hinweise und verwendete Literatur

- 1) **Hartwig Barg** (1995) „Die Heimat“, Nr. 7/8, 102. Jahrgang, Husum, Juli/August
- 2) **Ulrike Matthes** (1999) Denkmalschutz — Herausforderung für eine zukunftsorientierte Stadtentwicklungspolitik
- 3) **Nay, Marc A.** (1992) Denkmalpflege und Tourismus, Bündner Monatsblatt: Zeitschrift für Bündner Geschichte, Landeskunde und Baukultur, Heft 4

<https://www.weinviertel.at/>

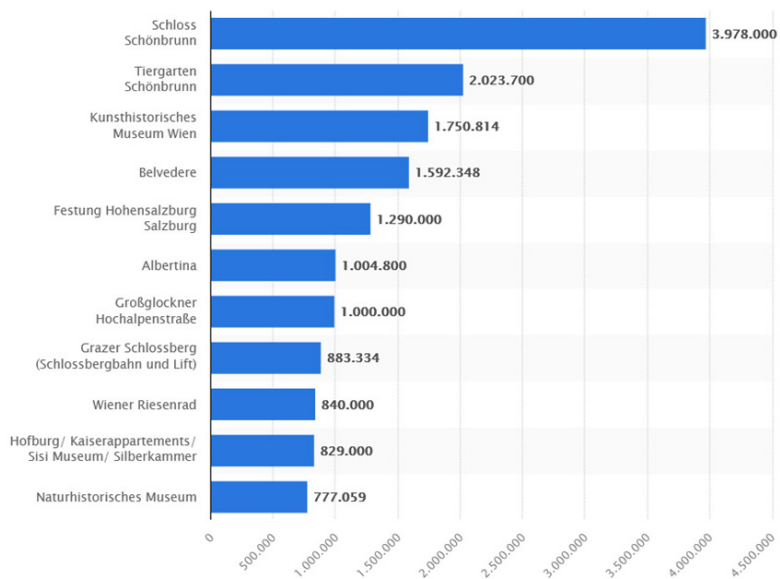

/AT/

Speziell die Kreuzschifffahrt hat sich darauf spezialisiert, Highlights abzuklappern. Baukulturelle Sehenswürdigkeiten werden mit Erholung am Schiff kombiniert (Autor: Hannes Weitschacher)

/AT/

Die meistbesuchten Sehenswürdigkeiten in Österreich im Jahr 2018 (Autor: Hannes Weitschacher)

Milan Jeřábek

/CZ/

Sociální geograf dlouhodobě působící v akademické sféře, od poloviny 90. let 20. století se věnuje problematice pohraničí — v Sociologickém ústavu Akademie věd ČR a na Univerzitě J. E. Purkyně v Ústí nad Labem (česko-německého/saského), od roku 2011 na Masarykově univerzitě v Brně a následně také na Vysoké škole polytechnické Jihlava (česko-rakouského). Řešitel řady projektů základního i aplikovaného výzkumu.

/AT/

Der Sozialgeograph, der seit langem im akademischen Bereich tätig ist, beschäftigt sich seit Mitte der 1990er Jahre mit Grenzraumproblematik — im Institut für Soziologie der Akademie der Wissenschaften der Tschechischen Republik und der J.-E-Purkyně-Universität in Ústí nad Labem (tschechisch-deutsch/sächsisch), seit 2011 an der Masaryk-Universität in Brno und nachher auch an der Hochschule für Polytechnik in Jihlava (tschechisch-österreichisch). Forscher in einer Reihe von wissenschaftlichen und angewandten Forschungsprojekten.

Připravenost památek česko – rakouského pohraničí na německy mluvící klientelu — představení projektu a vybrané poznatky

Milan Jeřábek

Záměrem projektu z Fondu malých projektů Interreg V-A Rakousko—Česká republika (KPF-02-135) bylo rozšíření výuky na Vysoké škole polytechnické Jihlava a Jihočeské univerzitě (VŠPJ/JU) konkrétním zapojením studentů do evropského projektu. Prostředkem se stala analýza stávajícího využití vybraných pamětihodností krajů Vysočina a Jihočeského (KV/JČK), jejich návštěvnosti, propagace (zejm. cizojazyčné resp. v němčině) a dopravní dostupnosti. Projekt navázal na obdobný projekt Masarykovy univerzity realizovaný v jihomoravském příhraničí (FMP-02-031), pro VŠPJ se jedná o počátek spolupráce s partnerem Donau-Universität Krems (DUK) ve smyslu posílení internacionalizace.

Základní myšlenka spočívala, prostřednictvím výzkumných, vzdělávacích a prezentačních aktivit, v posílení a prohloubení vzájemného poznání v rovině všeobecné/celospolečenské i konkrétní/individuální. Zároveň tím podpořit kulturní identitu a provázanost česko–rakouského pohraničí s cílem zvýšit počet návštěvníků či prodloužit jejich pobyt. Konkrétní výzkum se týkal vybraných pamětihodností, které byly zkoumány jako case studies (záměr 25 příkladů v Česku, 10 příkladů v Rakousku) prostřednictvím terénního šetření vč. osobní návštěvy a dotazníkového šetření u obyvatel a návštěvníků. Do projektu se dále zapojily relevantní instituce památkové péče, regionálního rozvoje a veřejná správa. Realizaci projektu, založeného na vzájemném setkávání

v česko—rakouském příhraničí, zásadně negativně ovlivnila nepříznivá epidemická situace. Oproti původnímu záměru bylo proto využito významně online prostředí, naplnění všech aktivit pak předurčilo prodloužení doby projektu, a to o 6 měsíců.

Již na počátku projektu, přestože již byl kompletně připraven vč. termínu 3. 4. 2020, se neuskutečnil jednodenní úvodní workshop v Jihlavě. Nicméně postupně jsme naplňovali kabinetní výzkum, spočívající v analýze webových stránek relevantních institucí studujícími (VŠPJ — Kraj Vysočina, JU — Jihočeský kraj) jako předpokladu pro obě navazující pětidenní terénní šetření. Závěrečný workshop, na němž jsme prezentovali zásadní poznatky zejména z terénních šetření (profesně zaměřená návštěva/hodnocení vybraných atraktivit, dotazníkové šetření u rezidentů a návštěvníků) jsme uspořádali v Jihlavě a Slavonicích. Výstupy trvalého charakteru jsou souhrnná studie (CZ a DE-verze), zahrnující 16 příspěvků především od účastníků projektu, a putovní výstava posterů (16 kusů, poprvé instalována na závěrečném workshopu). Z tabulky, vyjadřující srovnání skutečnosti a předpokladu, vyplývá, že základní parametry projektu byly dodrženy.

aktivita / výstupy projektu	jednotka	skutečnost	předpoklad	rozdíl	poznámka
úvodní workshop Jihlava	osoby	NEKONAL SE	20+2/5/2	-29	studenti + pedagogové / experti / pedagogové
terénní šetření 1 Kraj Vysočina	osoby	22+4/3+2	20+2/2+5	2	studenti + pedagogové / pedagogové + experti
terénní šetření 2 Jihočeský kraj	osoby	15+3/ - /5+3	20+2/2+5	-3	studenti + pedagogové / pedagogové + experti
souhrnná studie	ks	100/50	100/50	0	
putovní výstava posterů	ks	16+16	10 až 15	+(1-6)	
závěrečný workshop	osoby	19+4/3/7	20+2/5+4/5	-3	studenti + pedagogové / studenti + pedagogové / hosté

Tabulka 1: Kvantitativní specifikace projektu

Práce studentů/studentek bakalářského studijního programu Cestovní ruch VŠPJ a geografie JČU probíhala, vedle společných přípravných a následných setkání (naživo i online) a zúčastněného pozorování během terénních šetření, ve třech krocích (tematicky a metodologicky odlišných okruzích): analýza webových stránek atraktivit v KV a JČK (1), bodové hodnocení navštívených lokalit (2), dotazníkového šetření během terénních šetření (3).

Analýza webových stránek atraktivit v krajích Vysočina a Jihočeském

Práce se zaměřila na různé hodnotící aspekty, jako je design, aktuálnost, modernost a v neposlední řadě přítomnost jazykových mutací. Přes snahu o „objektivní“ posouzení založeném na jednotných instrukcích je nezbytné počítat, že v hodnocení přetrvává subjektivní pohled. Na druhou stranu lze očekávat, že stejná (věková) generace bude mít přibližně stejné představy. Jaké jsou tedy hlavní poznatky?

Zjistili jsme, že weby mají poměrně diferencovanou kvalitu, což je podmíněno řadou faktorů různé povahy (význam atraktivity, její vlastnictví, geografická poloha apod.). Stránky mají také různý design, od poměrně jednoduchých až po propracované případně jednotně koncipované (např. památky spravované Národním památkovým ústavem). V zásadě lze konstatovat, že čím atraktivnější — např. měřeno počtem návštěvníků — tím kvalitnější. Posuzovali jsme i barevnost, přičemž jsme se setkali jak se zdařilými, příjemně laděnými stránkami, tak se sice na první pohled poutavými, spíše ale v negativním smyslu.

Dalším kritériem byla struktura stránek, nastavené menu a další možnosti rozbalení. Zde se ukázalo, že tu a tam se jedná o „prázdné schránky“, což platí především o další jazyky, pokud tedy vůbec jsou zařazeny. Častokrát chybí, v lepším případě jsou informace v redukované podobě. Jako druhý jazyk se uplatňuje především angličtina, relativně běžná je i němčina, z dalších se pak vyskytuje např. ruština či polština. Některé příklady využívají pouze jazykových překladačů, zde je pak nabídka širší (např. francouzština, italština, španělština), úroveň je však nižší.

Pokud se týká dostupných informací, víceméně standardní struktura zahrnuje základní informace pro návštěvníky všeobecné, historii objektu, o prohlídkových okruzích, návštěvní době, cenách, akcích, přístup (vč. možností pro hendikepované), tipech na výlet (po okolí). Zastoupena je zpravidla rovněž fotogalerie a na vybraných atraktivitách možnost rezervace vstupenky vč. online nákupu. Setkáváme se i s dalšími nabídkami, mj. svatebních obřadů, pronájmů či využití k volnočasovým aktivitám (kulturním, sportovním apod.).

Bodové hodnocení navštívených lokalit

Během dvou terénních šetření jsme navštívili osobně přes 30 atraktivit (28 v Česku, /vzhledem k epidemické situaci jen/ 4 v Rakousku). Necítili jsme se ovšem jako „běžní návštěvníci“, neboť jsme tam „pracovali“. Vždy služba dne, garantující hladký průběh, hodnotila z profesního hlediska konkrétní hrad, zámek, zříceninu, muzeum, klášter, samotné město jako městskou památkovou rezervaci apod. Přehled navštívených míst ukazuje následující Obrázek 1, hodnocení vybraných atraktivit pak Obrázek 2. To vychází z metodiky používané Centrálou cestovního ruchu jižní Moravy, přičemž obsahuje 14 dílčích ukazatelů + výsledné hodnocení. Představuje různé aspekty, se kterými se návštěvník setkává a do určité míry určuje i jeho spokojenost. Jedná se o: naváděcí systém, úroveň parkoviště, značení v místě, informace u vchodu, úschovna zavazadel, informace o prohlídkách, dostupnost tiskovin, znalost místní infrastruktury, znalost výletních cílů, kvalitu prohlídky, odpočinková místa, suvenýry, celkový subjektivní dojem, vnější komunikaci.

Při použití školní stupnice (1 nejlepší až 5 nejhorší) je zřejmé, že většina uvedených atraktivit je hodnocena poměrně příznivě, tedy nejvýš známkou dva. Taktéž za celý soubor průměr má hodnotu 1,98. Nejlépe je hodnocena znalost výletních cílů a informace o prohlídkách (1,31 resp. 1,47), jednoznačně nejhůře úschovna zavazadel (3,40).

Přední příčky zaujímají atraktivity z Jindřichova Hradce, z KV se uplatňuje Telč, Třešť a Brtnice. Na chvostu se — vedle poněkud specificky zařazeného pivovaru — objevují dvě atraktivity, které z pochopitelných důvodů nemohou návštěvníkům poskytnout komfort „standardních“ památek: Rokštejn „pouze“ jako pozůstatek „dřívější slávy“, avšak s romantickým charakterem; Uherčice pro svůj neuspokojivý stavební stav, nicméně díky probíhajícím rozsáhlým opravám se značným turistickým potenciálem.

Dotazníkové šetření

Stěžejní částí projektu byla dvě terénní šetření v Kraji Vysočina (v červnu 2020 se základnou v Telči) a v Jihočeském kraji (v září 2020 s ubytováním ve Zlaté Koruně). Vedle návštěvy památek jsme se soustředili na sběr primárních dat resp. realizaci dotazníkového šetření formou výzkumné sondy. Na základě dotazníku (jednotného pro rezidenty i návštěvníky) jsme shromáždili odpovědi od 100 respondentů. Dotazník zahrnoval 11 otázek, přičemž jsme zařadili jak uzavřené a otevřené, tak baterie vč. možnosti vyjádření dalších relevantních názorů. Zvolili jsme metodu face-to-face, následně jsme zpracovali třídění 1. stupně, posuzovali hodnoty absolutní i relativní, jakož i průměrné. Zde představujeme jen některá témata.

Respondenti se výraznou většinou (čtyři z pěti) přiklánějí k názoru, že česko–rakouského příhraničí disponuje velkým potenciálem pro cestovní ruch. Taktéž přiznávají značnou roli (význam) cestovnímu ruchu v regionálním rozvoji: 57 % ji označuje jako velkou, 36 % jako střední a tedy jen 7 % jako malou. Svoji odpověď podporují konkrétně, jak ukazuje Tabulka 2 konstruovaná následným kódováním otevřené otázky. V zásadě shodně se uplatňují dva rysy, tj. společné — blízké a (nesporné) hodnoty tohoto území.

tématický okruh	četnost (%)
sousedé, blízko, propojenost, hranice	28
příroda, krajina, prostředí	22
památky, pamětihodnosti	19
historie, společný/podobný vývoj	9

Tabulka 2: Zdůvodnění potenciálu cestovního ruchu česko–rakouského příhraničí

Zároveň však akcentují určité nedostatky, překážky či možnosti dalšího rozvoje jako doporučení pro modelové území, směřující ke zvýšení počtu návštěvníků a/či impulz vaší návštěvu. Přestože Kraj Vysočina i Jihočeský kraj se vyznačuje výraznými atraktivitami pro mezinárodní i tuzemský cestovní ruch, respondenti se domnívají, že je co zlepšovat. V první řadě jmenujme zvýšení atraktivity samotných objektů, to si myslí dva z pěti dotazovaných. Zlepšení se přitom týká jak samotných míst — tedy v zásadě interní řešení, tak osvěta navenek — externí působení. Stranou ovšem nejsou ani relevantní služby, ať máme na mysli záležitosti dopravní, gastronomické, ubytovací apod.

tématický okruh	četnost (%)
zlepšení nabídky akcí (děti, mládež, adrenalin, nepřízeň počasí)	24
propagace, marketing, reklama	17
parkování, dopravní dostupnost, orientace	8
zlepšení doprovodných služeb	8

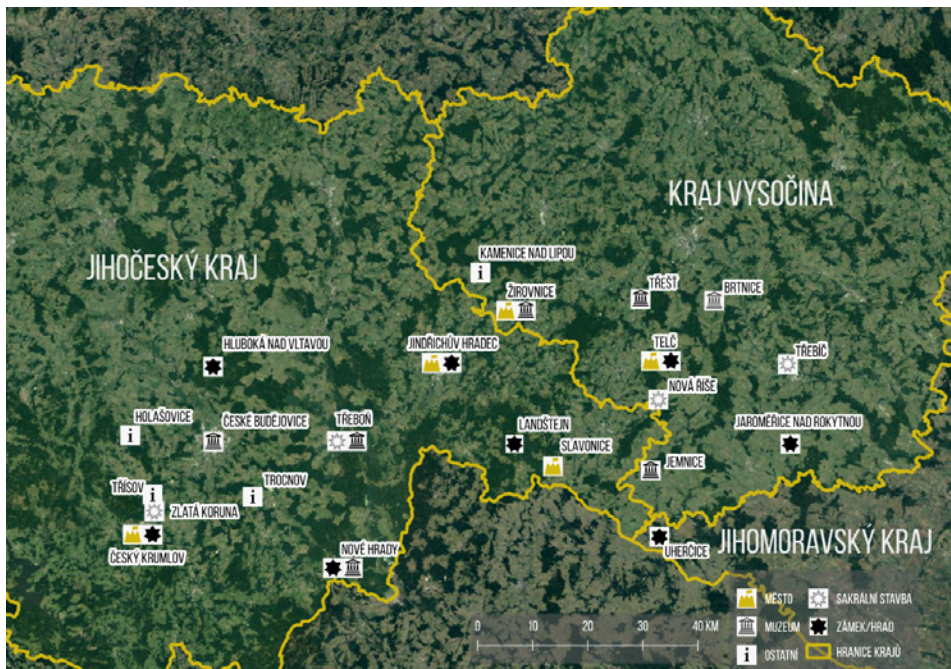
Tabulka 3: Rozvojové impulzy pro modelové území

Zajímali jsme se také, jaké aktivity v rámci cestovního ruchu jsou vyhledávány resp. preferovány. Výsledky jsou prezentovány v Obrázku 3. V česko–rakouském příhraničí, koneckonců i ve srovnávaných územích, je upřednostňováno poznávání přírody a krajiny (často); druhá pozice patří klasickým prohlídkám. Nejméně lákají výstavy obrazů, soch, fotografií; následuje je gastronomie a food festivaly; v případě ciziny jsou zřídka navštěvovány rovněž sportovní aktivity/soutěže a akce, eventy, koncerty.

Konečně v posledním, zde představeném tématu se věnujeme problematice hmotných památek resp. stanovení míry zodpovědnosti za ně, a to v odlišení sféry veřejné (stát, kraj, obce vč. jimi zřizovaných organizací) a privátní (korporátní i individuální, viz Obrázek 4). Dle většinového názoru (zhruba 70 % respondentů) je to záležitost veřejné sféry (1 jednoznačně ano, 2 spíše ano), zatímco shodné kategorie u privátní sféry vykazuje jen polovinu.

Dovětek

Během realizace projektu jsme, na základě úspěšné spolupráce, připravili navazující projekt, který byl následně schválen a je aktuálně realizován — Partnerstvím měst k posílení přeshraničního regionálního rozvoje (KPF-02-220).

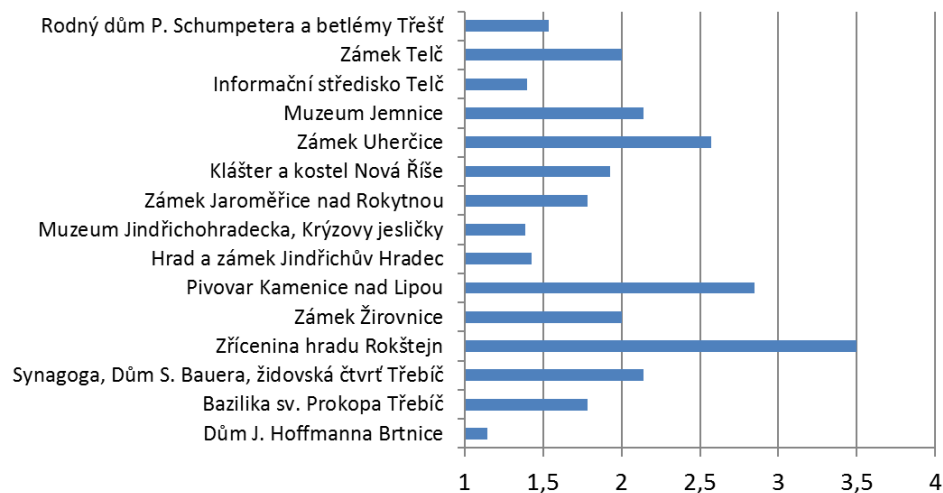

/CZ/

Obrázek 1: Navštívená místa
(Autor: Vendula Svobodová)

/AT/

Abbildung 1: Besuchte Orte
(Autor: Vendula Svobodová)

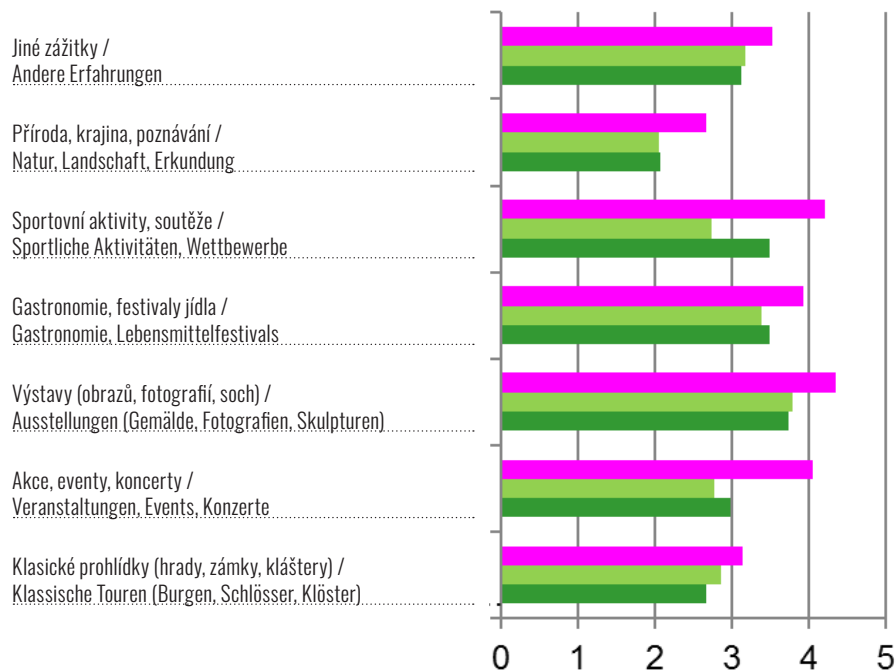

/CZ/

Obrázek 2: Komplexní hodnocení
vybraných atraktivit (Autor: Milan Jeřábek)

/AT/

Abbildung 2: Umfassende
Bewertung ausgewählter Attraktionen
(Autor: Milan Jeřábek)

/CZ/

Obrázek 3: Preferované aktivity v rámci cestovního ruchu (Autor: Milan Jeřábek)

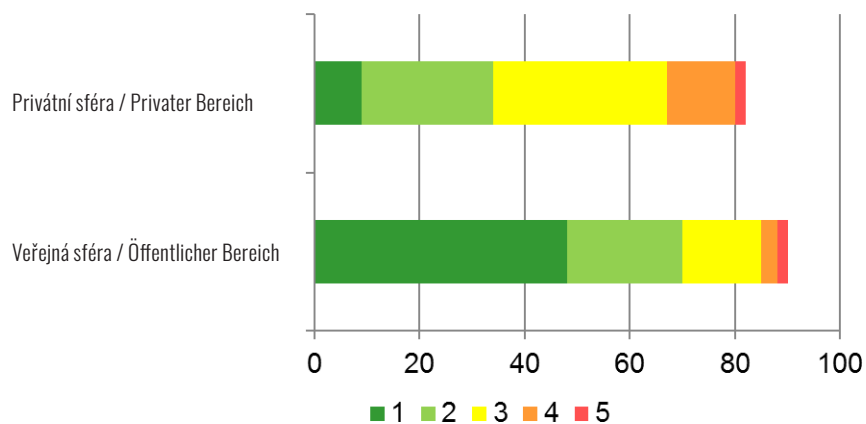
/AT/

Abbildung 3: Bevorzugte touristische Aktivitäten (Autor: Milan Jeřábek)

■ V cizině / Im Ausland

■ Jinde v česku / Anderswo in der CZ

■ V modelovém území / In der Modellgebiet

/CZ/

Obrázek 4: Zodpovědnost za péči o hmotné památky (Foto: Milan Jeřábek)

/AT/

Abbildung 4: Verantwortung für die Pflege von Sachdenkmälern (Foto: Milan Jeřábek)

Bereitschaft der Sehenswürdigkeiten in dem tschechisch–österreichischen Grenzgebiet für die deutschsprachige Klientel — Projektvorstellung und ausgewählte Erkenntnisse

Milan Jeřábek

Ziel des Projekts aus dem Kleinprojektfonds Interreg V-A Österreich–Tschechische Republik (KPF-02-135) war es, die Lehre an der Polytechnischen Hochschule in Jihlava und der Südböhmischen Universität (VŠPJ/JU) durch die konkrete Einbeziehung von Studierenden in ein europäisches Projekt zu erweitern. Zu diesem Zwecke wurde eine Analyse der bestehenden Nutzung ausgewählter Sehenswürdigkeiten in den Regionen Vysočina und Südböhmen (KV/JČK), deren Besucherfrequenz, Werbung (insbesondere in Fremdsprachen bzw. Deutsch) und Verkehrsanbindung erarbeitet. Das Projekt schließt an ein ähnliches Projekt der Masaryk-Universität in der südmährischen Grenzregion (FMP-02-031) an, für die Polytechnische Hochschule in Jihlava ist es der Beginn einer Zusammenarbeit mit dem Partner Donau-Universität Krems (DUK) im Sinne einer verstärkten Internationalisierung.

Der Grundgedanke war, durch Forschungs-, Bildungs- und Präsentationsaktivitäten das gegenseitige Wissen auf allgemeiner/gesellschaftlicher und spezifischer/individueller Ebene zu stärken und zu vertiefen. Gleichzeitig soll die kulturelle Identität und Verbundenheit der tschechisch–österreichischen Grenzregion gefördert werden, um die Zahl der Besucher zu erhöhen bzw. deren Aufenthalt zu verlängern. Die konkrete Forschung betraf ausgewählte

Sehenswürdigkeiten, die als Fallstudien (25 Beispiele in der Tschechischen Republik, 10 Beispiele in Österreich) durch eine Feldstudie mit persönlichem Besuch und einer Fragebogenerhebung bei Bewohnern und Besuchern untersucht wurden. Einschlägige Institutionen der Denkmalpflege, der Regionalentwicklung und der öffentlichen Verwaltung waren ebenfalls an dem Projekt beteiligt. Die Umsetzung des Projekts, das auf gegenseitigen Begegnungen im tschechisch-österreichischen Grenzgebiet beruht, wurde durch die schwierige epidemische Situation erheblich beeinträchtigt. Im Gegensatz zum ursprünglichen Plan wurde deshalb die Online-Form in erheblichem Maße genutzt und der Abschluss aller Aktivitäten wurde durch die Verlängerung der Projektlaufzeit um 6 Monate vorausbestimmt.

Bereits zu Beginn des Projekts wurde der eintägige Einführungsworkshop in Jihlava nicht abgehalten, obwohl er bereits vollständig vorbereitet war, einschließlich des Termins, der auf den 3. April 2020 festgelegt wurde. Wir haben jedoch nach und nach die Kabinettforschung durchgeführt, die in der Analyse der Websites der entsprechenden Einrichtungen durch die Studenten bestand (VŠPJ — Region Vysočina, JU — Region Südböhmen), als Voraussetzung für die beiden nachfolgenden fünftägigen Erhebungen vor Ort. Der abschließende Workshop, bei dem die wichtigsten Ergebnisse der Erhebungen vor Ort (fachlich orientierte Besichtigung/Bewertung ausgewählter Attraktionen, Fragebogenerhebung unter Einwohnern und Besuchern) vorgestellt wurden, fand in Jihlava und Slavonice statt. Dauerhafte Ergebnisse sind eine zusammenfassende Studie (CZ- und DE-Version) mit 16 Beiträgen hauptsächlich von Projektteilnehmern und eine Wanderausstellung mit Postern (16 Stück, die erstmals auf dem Abschlussworkshop gezeigt wurden). Die Tabelle mit dem Vergleich zwischen Realität und Annahmen zeigt, dass die grundlegenden Parameter des Projekts eingehalten wurden.

Die Arbeit der Studenten des Bachelor-Studiengangs Tourismus der Polytechnischen Hochschule in Jihlava und der Geographie der Südböhmischen Universität erfolgte in drei Schritten (thematisch und methodisch unterschiedliche Bereiche): Analyse der Websites von Sehenswürdigkeiten in Kreisen Vysočina und Südböhmen (1), Punktbewertung der besuchten Orte (2), Besucherbefragung während der Erhebungen vor Ort (3).

Projektstätigkeit/ Outputs	Einheit	Ist-Stand	Soll-Stand	Differenz	Anmerkung
Einführungsworkshop Jihlava	Person	Nicht abgehalten	20+2/5/2	-29	Studenten + Pädagogen / Experten / Pädagogen
Feldstudie 1 — Region Vysočina	Person	22+4/3+2	20+2/2+5	2	Studenten + Pädagogen / Pädagogen + Experten
Feldstudie 1 — Region Südböhmen-Vysočina	Person	15+3/ - /5+3	20+2/2+5	-3	Studenten + Pädagogen / Pädagogen + Experten
Zusammenfassende Studie	Stk.	100/50	100/50	0	
Wanderausstellung mit Postern	Stk.	16+16	10 až 15	+(1-6)	
Abschluss-Workshop	Person	19+4/3/7	20+2/5+4/5	-3	Studenten + Pädagogen / Studenten + Pädagogen / Gäste

Tabelle 1: Quantitative Projektspezifikation

Analyse der Websites von Sehenswürdigkeiten in den Kreisen Vysočina und Südböhmen

Die Arbeit konzentrierte sich auf verschiedene Bewertungsaspekte wie Design, Aktualität, Modernität und nicht zuletzt das Vorhandensein von Sprachmutationen. Trotz der Bemühung, „objektive“ Bewertungen auf der Grundlage einheitlicher Anweisungen vorzunehmen, muss damit gerechnet werden, dass bei der Bewertung eine subjektive Perspektive bestehen bleibt. Andererseits kann man davon ausgehen, dass die gleiche (Alters-)Generation ungefähr die gleichen Vorstellungen hat. Was sind nun die wichtigsten Erkenntnisse?

Wir haben festgestellt, dass die Qualität von Websites recht unterschiedlich ist, was durch eine Reihe von Faktoren unterschiedlicher Art bedingt ist (Bedeutung der Sehenswürdigkeiten, Eigentümer, geografische Lage usw.). Auch die Gestaltung der Websites variiert, von relativ einfach bis zu aufwendig oder einheitlich konzipiert (z. B. die vom Nationalinstitut für Denkmalpflege verwaltete Website). Grundsätzlich gilt: Je attraktiver — z.B. gemessen an der Zahl der Besucher

— desto besser die Qualität. Wir haben auch die Farbigkeit bewertet und sind sowohl auf gelungene, angenehm gestaltete Seiten als auch auf Seiten gestoßen, die zwar ins Auge fallen, aber eher im negativen Sinne.

Ein weiteres Kriterium war die Struktur der Website, das vorgegebene Hauptmenü und weitere Rollout-Möglichkeiten. Dabei stellte sich heraus, dass es hier und da „leere Kästchen“ gibt, was vor allem für andere Sprachen gilt, sofern sie überhaupt enthalten sind. Oft fehlen die Informationen, bestenfalls in reduzierter Form. Englisch wird hauptsächlich als Zweitsprache verwendet, Deutsch ist ebenfalls relativ häufig, und andere Sprachen wie Russisch und Polnisch sind ebenfalls verbreitet. In einigen Beispielen werden nur Sprachübersetzer verwendet, hier ist die Bandbreite größer (z. B. Französisch, Italienisch, Spanisch), aber das Niveau ist niedriger.

Was die verfügbaren Informationen anbelangt, so umfasst die mehr oder weniger standardmäßige Struktur grundlegende Informationen für allgemeine Besucher, die Geschichte des Objektes, Informationen über Führungen, Besuchszeiten, Preise, Veranstaltungen, Zugang (einschließlich Möglichkeiten für Behinderte) und Tipps für Ausflüge (in der Umgebung). Eine Fotogalerie ist in der Regel ebenfalls vertreten, und bei ausgewählten Attraktionen besteht die Möglichkeit, Tickets zu buchen, auch online zu kaufen. Es gibt auch andere Angebote, wie z. B. Trauungen, Vermietungen oder die Nutzung für Freizeitaktivitäten (Kultur, Sport usw.).

Punktbewertung der besuchten Websites

Während der beiden Erhebungen vor Ort besuchten wir persönlich mehr als 30 Attraktionen (28 in der Tschechischen Republik und — aufgrund der epidemischen Lage — nur 4 in Österreich). Wir fühlten uns jedoch nicht wie „normale Besucher“, da wir dort „arbeiteten“. Der Tagesdienst, der einen reibungslosen Ablauf garantierte, bewertete aus fachlicher Sicht immer eine bestimmte Burg, ein Schloss, eine Ruine, ein Museum, ein Kloster, die Stadt selbst als städtisches Schutzgebiet usw., eine Übersicht der besuchten Orte ist in der folgenden Abbildung 1, die Bewertung ausgewählter Attraktionen in Abbildung 2 dargestellt. Diese basiert auf der Methodik der Tourismuszentrale Südmähren und umfasst 14 Teilindikatoren + eine abschließende Bewertung. Sie stellt verschiedene Aspekte dar, denen der Besucher begegnet und die in gewissem Maße seine Zufriedenheit bestimmen. Diese sind: Leitsystem, Parkplatzangebot, Beschilderung vor Ort,

Informationen am Eingang, Gepäckaufbewahrung, Informationen über Führungen, Verfügbarkeit von Drucksachen, Kenntnis der örtlichen Infrastruktur, Kenntnis der Ausflugsziele, Qualität der Führung, Erholungsbereiche, Souvenirs, subjektiver Gesamteindruck, externe Kommunikation.

Anhand der Schulskala (1 am besten bis 5 am schlechtesten) wird deutlich, dass die meisten der aufgelisteten Attraktionen relativ gut bewertet werden, d. h. höchstens mit einer Zwei. Der Durchschnitt für den gesamten Satz liegt ebenfalls bei 1,98. Das Wissen über die Ausflugsziele und die Informationen über Führungen und Rundgänge werden am besten bewertet (1,31 bzw. 1,47), die Gepäckaufbewahrung eindeutig am schlechtesten (3,40).

Die höchsten Plätze belegen Sehenswürdigkeiten aus Jindřichův Hradec, aus dem Kreis Vysočina sind es Telč, Třešť und Brtnice. Am Ende stehen — neben der etwas speziell eingestuften Brauerei — zwei Attraktionen, die dem Besucher aus offensichtlichen Gründen nicht den Komfort von „Standard“ bieten können: Rokštejn „nur“ als Torso „früheren Ruhms“, jedoch mit romantischem Charakter; Uherčice aufgrund seines unbefriedigenden Bauzustands, aber dank laufender umfangreicher Sanierung mit erheblichem touristischem Potenzial.

Fragebogenerhebung

Der Hauptteil des Projekts bestand aus zwei Feldstudien in der Region Vysočina (im Juni 2020, mit Sitz in Telč) und in der Region Südböhmen (im September 2020, mit Unterkunft im Kloster Zlatá Koruna). Neben der Besichtigung der Sehenswürdigkeiten konzentrierten wir uns auf die Erhebung von Primärdaten oder die Durchführung einer Befragung in Form einer Forschungssonde. Anhand eines Fragebogens (einheitlich für Einwohner und Besucher) haben wir die Antworten von 100 Befragten gesammelt. Der Fragebogen umfasste 11 Fragen und enthielt sowohl geschlossene als auch offene Fragen sowie die Möglichkeit, andere relevante Meinungen zu äußern. Wir haben uns für die Face-to-Face-Methode entschieden und dann die 1. Stufe der Klassifizierung durchgeführt, bei der absolute und relative Werte sowie der Mittelwert bewertet wurden. Hier stellen wir nur einige der Themen vor.

Die Befragten sind mit überwältigender Mehrheit (vier von fünf) der Meinung, dass das tschechisch-österreichische Grenzgebiet ein großes Potenzial für den Tourismus hat. Sie erkennen auch die bedeutende Rolle (Wichtigkeit) des Tourismus für die regionale Entwicklung an: 57% bezeichnen sie als groß, 36% als mittelgroß und nur 7% als klein. Sie begründen konkret ihre Antwort, wie aus Tabelle 2 hervorgeht, die durch anschließende Kodierung der offenen Frage erstellt wurde. Zwei Merkmale, nämlich gemeinsame — nahe und (unbestrittenen) Werte des Gebiets, sind im Wesentlichen gleich.

thematischer Bereich	Häufigkeit (%)
Nachbarn, Nähe, Konnektivität, Grenzen	28
Natur, Landschaft, Umwelt	22
Denkmäler, Sehenswürdigkeiten	19
Geschichte, gemeinsame/ähnliche Entwicklungen	9

Tabelle 2: Begründung des touristischen Potenzials des tschechisch-österreichischen Grenzgebiets

Gleichzeitig werden aber auch bestimmte Defizite, Hemmnisse oder Weiterentwicklungsmöglichkeiten als Empfehlungen für das Modellgebiet hervorgehoben, die darauf abzielen, die Besucherzahlen zu erhöhen und / oder Impulse für den Besuch zu setzen. Obwohl die Region Vysočina und die Region Südböhmen durch bedeutende Sehenswürdigkeiten für den internationalen und inländischen Tourismus gekennzeichnet sind, sind die Befragten der Meinung, dass es noch Raum für Verbesserungen gibt. Zunächst einmal sollte die Attraktivität der Objekte selbst verbessert werden, wie zwei von fünf Befragten meinen. Die Verbesserung betrifft sowohl die Orte selbst — im Wesentlichen eine interne Lösung — als auch die externe Wahrnehmung — externe Maßnahmen. Aber auch die entsprechenden Serviceleistungen wie Transport, Gastronomie, Unterbringung usw. werden nicht vernachlässigt.

thematischer Bereich	Häufigkeit (%)
Verbesserung des Veranstaltungsangebots (Kinder, Jugend, Adrenalin, Schlechtwetter)	24
Promotion, Marketing, Werbung	17
Parken, Erreichbarkeit mit Verkehrsmitteln Orientierung	8
Verbesserung der Rahmenleistungen	8

Tabelle 3: Entwicklungsimpulse für das Modellgebiet

Wir haben uns auch dafür interessiert, welche Aktivitäten innerhalb des Tourismus gefragt sind oder bevorzugt werden. Die Ergebnisse sind in Abbildung 3 dargestellt. In der tschechisch-österreichischen Grenzregion, schließlich auch in den verglichenen Gebieten, wird das Erkunden von Natur und Landschaft (oft) bevorzugt; an zweiter Stelle steht das klassische Sightseeing. Am wenigstens attraktiv sind Ausstellungen von Gemälden, Skulpturen und Fotografien, gefolgt von Gastronomie und Foodfestivals; im Falle des Auslands werden auch sportliche Aktivitäten/Wettkämpfe und Veranstaltungen, Events und Konzerte selten besucht.

Im letzten hier vorgestellten Thema geht es schließlich um die Frage der materiellen Sehenswürdigkeiten bzw. die Bestimmung des Verantwortungsgrades für diese, wobei zwischen dem öffentlichen Bereich (Staat, Region, Gemeinden, einschließlich der von ihnen gegründeten Organisationen) und dem privaten Bereich (Unternehmen und Privatpersonen, siehe Abbildung 4) unterschieden wird. Nach der Mehrheitsmeinung (etwa 70 % der Befragten) handelt es sich dabei um eine Angelegenheit des öffentlichen Bereichs (1 eindeutig ja, 2 eher ja), während nur die Hälfte der Befragten die gleiche Kategorie für den privaten Bereich angibt.

Nachsatz

Während der Projektumsetzung bereiteten wir auf der Grundlage der erfolgreichen Zusammenarbeit ein Folgeprojekt vor, das anschließend genehmigt wurde und derzeit realisiert wird: Städtepartnerschaften zur Stärkung grenzüberschreitender Regionalentwicklung (KPF-02-220).

/AT/

Jan Hora

/CZ/

Architekt a pedagog, spoluzakladatel atelieru ORA (originální regionální architektura). Absolvent Fakulty architektury a designu Technické univerzity v Liberci. V rámci své praxe primárně řeší rekonstrukce a konverze existujících struktur. Momentálně působí jako asistent na Fakultě architektury VUT v Brně.

/AT/

Architekt und Pädagoge, Mitbegründer des Studios ORA (Originelle regionale Architektur). Absolvent der Fakultät für Architektur und Design an der Technischen Universität Liberec. In seiner Praxis beschäftigt er sich vor allem mit dem Umbau und der Umnutzung bestehender Strukturen. Derzeit ist er Assistenzprofessor an der Fakultät für Architektur der Technischen Universität Brunn.

ORA
Originální Regionální
Architektura

/CZ/
Konferenční přednáška

ORA
Originelle Regionale
Architektur

/AT/
Konferenzvortrag

Jakub Masák

/CZ/

Absolvent Fakulty architektury ČVUT v Praze, zakladatel renomované architektonické kanceláře Masák & Partner, s.r.o. Od roku 2012 se specializuje na využití technologie BIM (Building Information Modelling) při rekonstrukcích památek. Z více než 400 realizovaných projektů, je 200 projektů rekonstrukcí památkově chráněných objektů. Specializuje se na historické a technické průzkumy, 3D skenování, modelování, BIM, plánování a poradenství, hodnocení, architekturu a technologie rekonstrukcí a renovací, stavební management a dozor, projektový management, právo, marketing a finanční poradenství včetně dotační podpory.

/AT/

Absolvent der Fakultät für Architektur der Tschechischen Technischen Universität in Prag, Gründer des Architekturbüros Masák & Partner, s.r.o. Seit 2012 hat er sich auf den Einsatz der BIM-Technologie (Building Information Modeling) bei der Rekonstruktion von Denkmälern spezialisiert. Von den mehr als 400 realisierten Projekten sind 200 Rekonstruktionsprojekte denkmalgeschützter Gebäude. Er ist spezialisiert auf historische und technische Erhebungen, 3D-Scannen, Modellierung, BIM, Planung und Beratung, Bewertung, Architektur und Technologie von Rekonstruktion und Renovierung, Baumanagement und -überwachung, Projektmanagement, Recht, Marketing und Finanzberatung einschließlich Fördermittelunterstützung.

Historie BIM v Masak & Partner

/CZ/
Konferenční přednáška

Geschichte von BIM bei Masak & Partner

/AT/
Konferenzvortrag

Tomáš Efler

/CZ/

Jako architekt a pedagog se dlouhodobě zabývá vztahem mezi památkovou péčí a architektonickým designem. Pracuje v Ústavu památkové péče Fakulty architektury ČVUT v Praze (pod vedením profesora Václava Girsy). Ve vlastní projekční a realizační praxi se zabývá problematikou technologických možností obnovy památek, podporou tradičních řemesel v souvislosti s kvalifikovanou péčí o nemovité kulturní dědictví a především obnovou historických objektů a areálů.

/AT/

Als Architekt und Lehrer beschäftigt er sich seit langem mit dem Verhältnis zwischen Denkmalschutz und architektonischer Gestaltung. Er arbeitet am Institut für Konservierung an der Fakultät für Architektur der Tschechischen Technischen Universität in Prag (unter der Leitung von Professor Václav Girsy). In seiner eigenen Planungs- und Umsetzungspraxis befasst er sich mit den Themen technologische Möglichkeiten der Restaurierung von Denkmälern, der Förderung des traditionellen Handwerks im Zusammenhang mit der qualifizierten Pflege des unbeweglichen Kulturerbes und vor allem mit der Restaurierung historischer Gebäude und Anlagen.

**Příklad revitalizace
lidové architektury ze
severních Čech**

/CZ/

Konferenční přednáška

**Beispiel für die
Wiederbelebung der
Volksarchitektur**

/AT/

Konferenzvortrag

/CZ/

Průběh konference

Na podzim roku 2021 bylo plánováno, že se konference uskuteční v budově sýpky v Retzu, která byla nově zrekonstruována v rámci projektu COL. Opětovně se zhoršující pandemická situace a zpřísněná pravidla shromažďování v Rakousku nás však donutily konferenci na poslední chvíli zrušit v prezenční podobě, necelý týden před plánovaným datem konání.

Díky pomoci vedoucího partnera projektu, města Znojma, se nám však podařilo domluvit hybridní formát, kdy se čeští přednášející mohli potkat na místě — v sále zastupitelstva znojemské radnice, a rakouští kolegové a veřejnost se mohli konference zúčastnit online prostřednictvím platformy zoom. Alespoň na české straně jsme si tak mohli připomenout význam osobních setkání a neformální části konference, během níž se navazují a upevňují kontakty.

Na závěr konference proběhla také komentovaná prohlídka nově dokončené budovy Staré školy v Louce s architektem Radimem Musilem.

/AT/

Verlauf der Konferenz

Im Herbst 2021 sollte die Konferenz im Kornspeichergebäude in Retz stattfinden, das im Rahmen des COL—Projekts neu renoviert wurde. Die sich verschlechternde Pandemiesituation und die Verschärfung der Versammlungsvorschriften in Österreich zwangen uns jedoch, die Konferenz in letzter Minute, weniger als eine Woche vor dem geplanten Termin, abzusagen.

Dank der Hilfe des federführenden Projektpartners, der Stadt Znaim, gelang es uns jedoch, ein hybrides Format zu arrangieren, bei dem die tschechischen Redner vor Ort — im Ratssaal des Znaimer Rathauses — zusammentreffen konnten und die österreichischen Kollegen und die Öffentlichkeit die Konferenz online über die Zoom-Plattform verfolgen konnten. Zumindest auf tschechischer Seite konnten wir so die Bedeutung der persönlichen Treffen und des informellen Teils der Konferenz, bei dem Kontakte geknüpft und vertieft werden, wieder erleben.

Zum Abschluss der Konferenz fand eine Führung durch das frisch fertiggestellte Gebäude der Alten Schule in Louka mit dem Architekten Radim Musil statt.

/CZ/

Tato publikace je vydaná v rámci projektu **ATCZ 171 (COL — Centrum pro obnovu společného kulturního dědictví)**, který je financovaný z Evropského programu **INTERREG V-A Rakousko — Česká republika 2014–2020**.

/AT/

Diese Publikation wird im Rahmen des Projekts **ATCZ 171 (COL — Zentrum für Erneuerung des gemeinsamen Kulturerbes)** veröffentlicht, das durch das europäische Programm **INTERREG V-A Österreich — Tschechische Republik 2014–2020** finanziert wird.

Redakce / Redaktion:

Ing. arch. Vratislav Zíka / doc. Ing. arch. Karel Havlíš / Univ.-Prof. Dipl. Arch. ETH Dr. Christian Hanus / DI Dr. Bernhard Schneider / Darya Haroshka, MSc. / Ing. arch. Peter Morgenstein, PhD.

Tisková příprava / Druckvorbereitung:

Ing. arch. Vratislav Zíka

Překlady / Übersetzung:

Mgr. Martina Komendová / DI Dr. Bernhard Schneider

Zpracování publikace a tisk / Grafische Gestaltung der Publikation und Druck:

Tiskárna Didot, spol. s r.o.

Kniha byla vydána v nákladu / Das Buch wurde aufgelegt in:

150 kusů / Stück

1. vydání / 1. Auflage

© 2021 — Univerzita pro další vzdělávání Krems, Centrum stavebně-kulturního dědictví / Universität für Weiterbildung Krems, Zentrum für Baukulturelles Erbe

ISBN 978-3-903150-89-8

DOI 10.48341/zegk-duk5

/CZ/

Centrum obnovy společného kulturního dědictví se systematicky zabývá udržitelnou obnovou historických památek, lokalit a sídel a rozvíjí přeshraniční spolupráci při obnově a propagaci společného kulturního dědictví.

Hlavním výstupem projektu jsou dvě příkladně obnovené památky na obou stranách hranice, které budou sloužit jak odborné, tak široké veřejnosti.

ZNOJMO – Stará škola Louckého kláštera / RETZ – Barokní staroměstská sýpka

/AT/

Das Zentrum für Erneuerung des gemeinsamen Kulturerbes arbeitet systematisch an der nachhaltigen Restaurierung historischer Denkmäler, Stätten und Siedlungen und entwickelt die grenzüberschreitende Zusammenarbeit bei der Restaurierung und Förderung des gemeinsamen Kulturerbes.

Das Hauptergebnis des Projekts sind zwei beispielhaft restaurierte Denkmäler auf beiden Seiten der Grenze, die sowohl der Fachwelt als auch der breiten Öffentlichkeit dienen werden.

ZNOJMO – Alte Schule des Klosters Louka / RETZ – Barocker Altstadt-Schüttkasten

Číslo projektu / Projektnummer:

ATCZ 171

Prostředky EFRR/ Genehmigte EFRE-Mittel:

2 798 495,48 €

Délka trvání projektu / Dauer des Projekts:

01/07/2018 – 31/12/2021

www.col-project.eu

www.at-cz.eu/col

Interreg
EUROPEAN UNION

Austria-Czech Republic

European Regional Development Fund